

Kylän kuva

Taideperustainen toimintatutkimus valokuvan käyttötavoista
Ylipaakkolantielle sijoittuvassa yhteisötaideprojektissa

Reetta Breilin ja Mari Parpala

Pro gradu -tutkielma

Lapin yliopisto

Syksy 2020

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Työn nimi: Kylän kuva – taideperustainen toimintatutkimus valokuvan käyttötavoista Ylipaakkolantielle sijoittuvassa yhteisötaideprojektissa

Tekijät: Reetta Breilin ja Mari Parpala

Koulutusohjelma/maisteriohjelma: Kuvataidekasvatus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 94, liitteet (5)

Vuosi: Syksy 2020

Tiivistelmä:

Käsitlemme tutkimuksessamme Ylipaakkolantielle Tervolaan kehittämäämme *Kylän kuva* -yhteisötaideprojektia. Yhteisötaideprojektin taustalla on alueen entisen asukkaan Matti Lahden toive tuoda alue ja sen kulttuuriperintö esille. Toimintaan osallistui 25 henkilöä, jotka kokivat Ylipaakkolantien tärkeäksi ja joilla on muistoja sekä kokemuksia paikasta. Tarkastelemme tutkielmassa toiminnan kaarta, joka koostui infotilaisuudesta, kahdesta toimintaviikonlopusta, näyttelystä, sekä ryhmäkeskustelusta.

Taideperustaisen toimintatutkimuksen tehtävänä oli kehittää yhteisötaideprojekti, jossa käytetään valokuvaa taidetoiminnan välineenä paikkakokemusten käsittelyssä. Tutkimuskysymykset ovat: *miten käytimme valokuvaa ja mikä yhteisöllisen taidetoiminnan merkitys oli Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa?* Tutkimus sijoittuu kuvataidekasvatuksen tiedonalaan ja yhteisöllinen taidekasvatus muodostaa sen teoreettisen viitekehyksen. Käytimme myös teoriaa valokuvasta ja albumikuvasta osana tulostemme muodostamista. Aineistomme muodostaa aineistotriangulaation ja se koostuu tutkijapäiväkirjoista, valokuvista ja äänitteistä.

Valokuvaa käytettiin välineenä ja materiaalina taidetoiminnassa, jossa toteutettiin muun muassa kuvansiirtoja ja uudelleenvalokuvausta. Toiminnan keskiössä olivat albumikuvat, jotka toimivat muistojen ja vuorovaikutuksen avaajina. Aluetta käsiteltiin muutosten ja tärkeiksi koettujen paikkojen ja asioiden kautta. Yhteisötaideprojektin toiminta oli taideperustaista, vuorovaikutteista ja performatiivista. Se huipentui näyttelyyn, jossa Ylipaakkolantien alue ja toiminnassa käsitellyt aiheet tuotiin näkyväksi taiteen kautta. Tutkimuksemme osoittaa, että käsiteltävästä alueesta voidaan albumikuvien ja valokuvaamisen kautta muodostaa uusia merkityksiä, syventää paikkakokemusta, sekä toimia vuorovaikutteisesti ja performatiivisesti, joka lisää parhaimmillaan yhteisöllisyyttä.

Avainsanat: kuvataidekasvatus, yhteisöllinen taidekasvatus, valokuva, albumikuva, paikkasidonaisuus, taideperustainen toimintatutkimus.

Suostumme tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi: [X]

University of Lapland, Faculty of Art and Design

The title of the pro gradu thesis: *Kylän kuva* – art-based action research about using photography as a tool for artistic activity in community art project located at Ylipaakkolantie

Writers: Mari Parpala and Reetta Breilin

Degree programme/subject: Art education

Type of the work: Pro gradu thesis

Number of pages: 94, attachments (5)

Year: Autumn 2020

Summary:

This thesis is about the *Kylän kuva* community art project that we developed. It took place at Ylipaakkolantie in Tervola. The community art project is based on the request by Matti Lahti, a former resident of the area, to bring out the area and its cultural heritage. 25 people who felt that the area was important for themselves and who have memories and experiences about the place, took part in the action. In this thesis, we reflect the cycle of action that consisted of an information gathering, two art-based action weekends, an exhibition and a reflective group discussion.

The purpose of this art-based action research was to create a community art project where photography can be used as a method to deal with place-specific themes, for example various changes in the region. Research questions are: *how we used photographs and what was the meaning of communal artistic activity in the Kylän kuva -community art project?* This study is located in the field of visual art education and theoretical framework of this study is founded on community-based art education. We also used theories of photograph and family photograph as part of forming the results. Our research material consists of our research diaries, photographs and voice-recordings.

Photographs were used as a tool and as material in artistic activity, in which we re-photographed and transferred photographs. Family photographs played a key role in the activity and they served as a tool to awake memories and encourage interaction. The area of Ylipaakkolantie was addressed through changes along with places felt important by the participants. The action of the project was art-based, interactive and performative. It culminated in an exhibition, where Ylipaakkolantie and subjects dealt in the project were made visible through art. This study shows that photography and photographs can be used as a tool, through art-based, place-specific and community-based action, to improve the sense of community and deepen the relationship to the place of action.

Keywords: visual art education, community-based art education, photograph, family photograph, place-specific, art-based action research

We give permission the pro gradu thesis to be used in the library: [X]

Sisällysluettelo

1. Johdanto	5
2. Yhteisöllistä taidekasvatusta paikkasidonnaisesti.....	8
2.1. Yhteisöllinen taidekasvatus	8
2.2. Yhteisö ja sen toimintaan innostaminen	11
2.3. Näkökulmia paikan käsitteeseen.....	13
2.4. Paikkasidonnainen taide ja taidekasvatus	15
3. Tutkimuksen menetelmälliset valinnat.....	18
3.1. Taideperustainen toimintatutkimus.....	18
3.2. Aineistot ja niiden käsittely	20
3.2.1. Tutkimuksen erilaiset aineistot ja niiden analyysi.....	20
3.2.2. Ryhmäkeskustelu ja tutkijapäiväkirjat	23
3.2.3. Äänitteet ja valokuvat.....	25
3.3. Positiomme tutkija-kasvattaja-taiteilijana.....	26
4. Yhteisötaideprojektin toiminnan kaari	29
4.1. Syklisyys tutkimuksessamme	29
4.2. Suuntaviivoja tulevaan.....	31
4.2.1. Yhteisötaideprojektin taustat ja konteksti	31
4.2.2. Infotilaisuus	34
4.3. Matka täynnä toimintaa ja kokemuksia	36
4.3.1. Ensimmäinen toimintaviikonloppu	36
4.3.2. Toinen toimintaviikonloppu	42
4.3.3. Kylän kuva -näyttely	48
4.4. Kuljetun matkan tarkastelua	50
4.4.1. Ryhmäkeskustelu.....	50
4.4.2. Yhteisötaideprojektin toteutuksen arviointia.....	51

5. Yhteisöllistä taidetoimintaa valokuvan äärellä.....	54
5.1. Albumikuva toiminnan keskiössä.....	54
5.2. Albumikuvat vuoropuhelussa muistojen ja nykyisyyden kanssa	59
5.3. Taidetoiminnan tavat ja merkitykset.....	66
5.4. Tila kohtaamiselle performatiivisessa toiminnassa	75
6. Johtopäätökset	80
7. Lopuksi	82
7.1. Pohdinta	82
7.2. Kiitokset.....	85
Lähteet.....	87
Liitteet	

1. Johdanto

Jo yli vuosisadan ajan valokuva on ollut keino tallentaa tärkeiksi koettuja hetkiä, paikkoja ja ihmisiä. Valokuva on yhtä aikaa yksityinen ja julkinen sekä representaatio todellisuudesta, mutta samalla riippuvainen katsojastaan ja kontekstistaan. Valokuvan esittämä todellisuus säilyy kuvassa muuttumattomana, vaikka ympäristö muuttuu jatkuvasti. Valokuvat näyttävät asioita, mitkä koimme menneisyydessä kuvaamisen arvoisiksi ja samalla ne kertovat siitä, mitä haluamme säilyttää muistissa ja näkyvinä. Asiat muuttavat merkitystään ajan kuluessa ja silloin myös kuvien merkitys voi muuttua.

Syksyllä 2018 meidän kahden kuvataidekasvatuksen opiskelijan ja valokuvaajan intressit kuljettivat meidät tielle, jonka varrella toteutui lopulta yhteisötaideprojekti sekä opinnäyte-työ. Tämä tie kuvastaa tutkimuksen ja yhteisötaideprojektin matkaa ja samaan aikaan todellista toimintaympäristöä Tervolassa Ylipaakkolantiellä. Vierailimme Ylipaakkolantiellä ensimmäistä kertaa alueen entisen asukkaan Matti Lahden johdolla, joka esitteli meille aluetta ja sen historiaa. Hän kertoi paljon yksityiskohtaista tietoa tästä meille vielä tuntemattomasta tiestä, jossa sijaitsi hänen mukaansa runsaasti kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia. Matti oli ottanut Lapin yliopiston taiteiden tiedekuntaan yhteyttä ja toivoi, että alueen arvokas kulttuuriperintö maisemineen ja rakennuksineen voitaisiin tehdä jollain tavalla näkyväksi, esimerkiksi taiteellisen projektin kautta. Valokuvasimme vierailun aikana rakennuksia, pihapiirejä ja meitä kiehtovia yksityiskohtia. Tapasimme myös muutamia alueen asukkaita ja jututimme heitä vanhoihin rakennuksiin liittyen. Kiinnostuksemme oli herännyt ja ideoita lähti syntymään: alueen monien ajallisten kerrostumien läsnäolo inspiroi meitä valokuvaajina.

Ensimmäisenä ajatuksena meillä oli toteuttaa henkilökohtaiset valokuvausprojektit alueesta, joista voisimme järjestää näyttelyt. Talven aikana Ylipaakkolantie tuli ajatuksiin jatkuvasti: *Mitä jos laajentaisimme ajatusta valokuvausprojektista? Millaisia mahdollisuuksia alueella olisi yhteisötaideprojektiin? Miten voisimme yhdistää siihen valokuvauksen?* Lopulta keväällä 2019 aloitimme yhteisötaideprojektin suunnittelun. Näimme kuvataidekasvatuksella ja yhteisöllisellä taidekasvatuksella mahdollisuuden tuoda ihmisiä yhteen muistelemaan ja kertomaan omasta suhteestaan Ylipaakkolantiehen, sen merkityksellisyydestä ja työstämään näitä ajatuksia taiteen keinoin. Saimme Matti Lahden kautta alueen ihmisten yhteystietoja ja pystyimme tekemään ennakkokartoitusta siitä, olisiko yhteisötaideprojektiin kiinnostusta.

Useita puheluita, yhteydenottoja ja suunnitelmia myöhemmin päätimme järjestää touko-kuussa 2019 infotilaisuuden yhteisötaideprojektista nimeltä *Kylän kuva*.

Tutkimustehtävämme on kehittää paikkasidonnainen yhteisötaideprojekti, jossa käytetään valokuvaa taidetoiminnan välineenä paikkakokemusten käsittelyssä. Tässä tutkimusraportissa esitämme, miten yhteisöllisen taidekasvatuksen prosessi muodostui Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa, millä tavalla valokuva toimi välineenä taidetoiminnassa sekä perustelme toimintaamme tutkijoina, taiteilijoina sekä taidekasvattajina. Tavoitteenamme on ollut toteuttaa yhteisötaideprojekti Ylipaakkolantiella sekä kehittää samalla ammattitaitoamme kuvataidekasvattajina. Tavoitteenamme oli myös, että yhteisötaideprojekti toisi alueen ihmisiä yhteen. Yksi tärkeä tavoite oli vastata Matti Lahden toiveeseen ja saattaa alue sekä sen kulttuuriperintö isomman joukon tietoisuuteen. Taidekasvatuksella ja yhteisötaideprojekteilla on pienten kyläyhteisöjen ja niiden erityispiirteiden esiintuomiseen aivan erityinen kyky ja mahdollisuus. Halusimme luoda taidetoiminnan kautta tilan, jossa paikkaa ja siihen liittyviä kokemuksia, tarinoita ja muistoja voisi käsitellä ja esittää visuaalisesti sekä sanallisesti. Toiminnan kautta voisi muodostua edelleen uudenlaisia käsityksiä paikasta.

Valokuva valikoitui taiteellisen toiminnan välineeksi, sillä näimme sillä mahdollisuuksia sekä taidekasvattajan että valokuvaaja näkökulmista. Valokuva on meille molemmille läheinen väline harrastuneisuuden, valokuvauksen sivuaineen, työn ja taiteen puolesta, joten valokuvallisten menetelmien käyttäminen ja kehittäminen tuntui luontevalta. Näimme valokuvan mahdollisuudet Ylipaakkolantien alueen ja siihen liittyvien muistojen käsittelyssä sekä yhteisöllisen taidekasvatuksen prosesseissa. Valokuvaus on matalan kynnyksen toimintaa, sillä lähes jokaisella on jonkinlainen suhde valokuvaan, esimerkiksi albumikuvien kautta. Valokuvausta voi toteuttaa omalla puhelimella, eikä erityistä teknistä osaamista tai uusien laitteiden käyttöönoton harjoittelua tarvita. Tarkastelimme toiminnassa albumikuvia, tuotimme uusia valokuvia, teimme kuvansiirtoja valokuvista, keskustelimme valokuvista ja muistelimme valokuvien kautta. Albumikuvaa ja sen käyttöä olemme määritelleet taiteen tohtorin Seija Ulkuniemen (2005) ja taiteen tohtorin sekä dosentin Mari Mäkirannan (2008) väitöstutkimuksien pohjalta.

Yhteisötaideprojekti sijoittuu kuvataidekasvatuksen kentälle ja sen toiminta perustuu yhteisöllisen taidekasvatuksen toimintatapoihin. Yhteisöllinen taidekasvatus on teoreettinen vii-tekehys, johon Kylän kuva sijoittuu ja josta tarkastelemme sitä. Se pitää sisällään teorioita yhteisöstä, yhteisötaiteesta, paikasta ja paikkasidonnaisesta taiteesta sekä sosiokulttuurisesta

innostamisesta. Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa taidekasvatuksella on keskeinen rooli siinä, miten yhteisötaideprojekti sen toimintatavat rakentuivat ja miten taide oli siinä läsnä. Yhteisötaideprojektin kehittämiseen olemme hakeneet suuntaa kuvataidekasvatuksen professoreilta Mirja Hiltuselta ja Timo Jokelalta (ks. esim. 2001, 2014) sekä Helena Sederholmilta (2000). Tutkimuksemme on taideperustainen toimintatutkimus. Olemme soveltaneet tutkimuksessamme tätä menetelmää taiteen tohtori Maria Huhmarniemen (2016) sekä Jokelan (2019) ja Hiltusen (2009) mukaan. Tutkimusprosessimme muodostui kolmesta osasta: kartoituksesta ja suunnittelusta, Kylän kuva -yhteisötaideprojektin toimintaosuudesta ja toiminnan reflektoinnista ja raportoinnista. Etenemme tässä tutkielmassa teorian ja tutkimuksen menetelmällisten valintojen kautta kuvaamaan toiminnan kaarta, jonka jälkeen esittelemme analyysin tulokset. Tiivistämme tulokset vielä johtopäätöksissä ja lopuksi käymme läpi muun muassa eettisiä pohdintoja sekä jatkoa. Viimeisenä esitämme vielä lämpimät kiitokset kaikille Kylän kuvassa ja tutkimuksessa mukana olleille. Liitteet löytyvät tutkielman lopusta.

2. Yhteisöllistä taidekasvatusta paikkasidonnaisesti

2.1. Yhteisöllinen taidekasvatus

Yhteisölliseen taidekasvatukseen liittyy olennaisesti teorioita yhteisöstä, sosiokulttuurisesta innostamisesta, paikkasidonnaisuudesta ja ympäristö- sekä yhteisötaiteesta (Hiltunen, 2009; Hiltunen & Jokela, 2001). Tutkimuksessamme taidekasvatus on sekä yhteisöllistä että paikkasidonnaista. Yhteisöllinen taidekasvatus pohjautuu nykytaiteen toimintatapoihin, joista tutkimuksemme kannalta merkityksellisimpiä ovat performatiivisuus eli toiminnallisuus sekä yhteisöllisyys. (Sederholm, 2007, s. 144.) Paikkasidonnaisuuteen liitämme tutkimuksemme käsityksen siitä, että paikassa kietoutuvat yhteen tila ja aika sekä ympäristö ja yhteisö (Jokela & Hiltunen, 2014, s. 83). Avaamme seuraavissa kappaleissa nämä tutkimuksemme kannalta keskeiset käsitteet.

Mirja Hiltusen väitöskirja *Yhteisöllinen taidekasvatus: performatiivisesti pohjoisen sosiokulttuurisissa ympäristöissä* (2009) on keskeinen teos tutkielmamme kannalta, sillä hän on kehittänyt tutkimuksessaan yhteisöllisen taidekasvatuksen käytäntöjä sekä teoriaa. Hänen tutkimuksensa käsittelee yhteisöllisen taidekasvatuksen rakentumista monialaisissa hankkeissa ja se kiinnittyy pohjoiseen toimintaympäristöön ja haja-asutettuihin kyläyhteisöihin. (Hiltunen, 2009, s. 3.) Hiltunen on kiinnostunut siitä, miten taiteen avulla kyläyhteisöjen erityispiirteet saataisiin muunnettua voimavaraksi sekä yksilölle että yhteisölle. Lisäksi hän pohtii, voidaanko taiteen avulla saavuttaa dialogisuutta, kohtaamisia sekä toisen kunnioitusta. (Hiltunen, 2009, s. 45.)

Yhteisöllinen taidekasvatus on nimensä mukaisesti taidekasvatusta, joka tapahtuu yhteisöissä ja yhteisöllisesti. Keskiössä eivät ole yksilön saavutukset vaan se, miten yhteisöllinen toiminta vahvistaa sekä yhteisöä että yksittäistä toimijaa. Vuorovaikutustilanteiden muodostuminen nähdään tavallisesti tuotettuja teoksia tärkeämpinä. (Hiltunen & Jokela, 2001; Hiltunen, 2009.) Hiltusen mukaan yhteisöllisen taidekasvatuksen prosesseissa voi muodostua dialogisuuden ja performatiivisuuden kautta yhteisöjä, jonka jäsenet voivat tehdä uudenlaisia tulkintoja itsestään osana ympäröivää yhteisöä ja paikkaa. (Hiltunen, 2009, s. 4.)

Toiminnalle ja sen muodoille ei voi ennalta määritellä raameja, sillä se rakentuu aina tapauskohtaisesti suhteessa aikaan, paikkaan ja toimijoihin (Hiltunen, 2009, s. 45). Yhteisöllisen taidetoiminnan edellytyksenä on se, että toiminta tapahtuu yhteisön omissa ympäristöissä.

Toimintaan osallistuja voi kehittää omia taitojaan sekä taiteellista ilmaisuaan ja taiteen vastaanottamista nykyaikaisen taiteen laajassa kentässä. (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 9, 21.) Hiltunen korostaa taidetta kuitenkin nimenomaan sisältönä eikä muotona yhteisöllisessä taidekasvatuksessa, sillä taiteella on tärkeä rooli itseilmaisun ja syvemmän ymmärryksen saavuttamisessa (Hiltunen, 2009, s. 77, 253). Lisäksi hän sijoittaa yhteisöllisen taidekasvatuksen tieteen ja taiteen välimaastoon, sillä siinä pohditaan kysymyksiä yhteisöjen ja yhteisöllisyyden merkityksistä. (Hiltunen, 2009, s. 45).

Taide on toimintaa, hetkiä sekä vuorovaikutusta. Performatiivisuus näkyy taiteessa ainutkertaisina tilanteina, joiden arviointi ja dokumentointi voi olla haastavaa jälkikäteen, sillä tilanne on jo ehtinyt muuttua (Sederholm, 2000, s. 189–190). Yhteisöllisen taidekasvatuksen tavoin performatiivinen taide ei pyri vain tuottamaan tarkasteltavia teoksia tai kuvailuja tilanteesta vaan tilanteen, jossa voi syntyä kokemuksia ja vuorovaikutusta (Sederholm, 1998, s. 87; Hiltunen, 2009, s. 52). Grant Kester (2004, s. 69) huomauttaa, ettei vuorovaikutus automaattisesti muodosta taidetta, vaan tutkija-kasvattaja-taiteilijan tulee aktivoida osallistujia dialogin avulla, jolloin voi syntyä emansipatorisia näkökulmia. Keskustelu ja dialogi ovat kuitenkin osa teosta (Kester, 2010, s. 60). Juha Vartton (2007) mukaan dialogi voi muodostua vain silloin, kun ihmisillä on syy ja tarkoitus jakaa kokemuksia. Tällaisen tilanteen muodostuminen edellyttää hänen mukaansa luottamusta, antautumista ja yhteistä päämäärää, mutta myös rohkeutta puhua kokemuksista vilpittömästi kliseyttämättä niitä. Hänen mukaansa tavallinen keskustelu, joka ei pohjautu kokemukseen, vaan satunnaisiin väitteisiin ja vastikään opittuihin mielipiteisiin, ei ole dialogia. (Varto, 2007, s. 62–63.)

Modernistisessä ajattelussa taide nähtiin paikkaan ja aikaan sitoutumattomana, yleismaailmallisesti ymmärrettävänä ilmiönä, eikä sitä ajateltu yhteiskunnallisesti, poliittisesti tai alueellisesti sitoutuneena. Postmoderni taidekäsitelmä taas näkee taiteen sidoksen ympäristöön ja yhteisöön. Universaaliuden sijaan taiteella on yhteys aikaan, yhteisöön ja paikallisuuteen. Koska yhteisöllinen taidekasvatus kiinnittyy osallistujan elinpiiriin ja ympäristöön, antaa toiminta mahdollisuuden syventää ja vahvistaa paikallisidentiteettiä, jolloin sillä on paikansa myös sosiaalisen ja kulttuurisen alueen edistämisessä. (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 9, 21.) Taiteellinen toiminta voi nostaa ympäristöstä ja yhteisöstä esiin sellaisia asioita ja ulottuvuuksia, jotka muuten saattaisivat jäädä pimentoon (Hiltunen, 2002, s. 44–46). Yhteisöllisen taidetoiminnan kautta pääsemme siis käsiksi uusiin ajatuksiin ja avaamme uudenlaisia näkökulmia sen sijaan, että toistaisimme valmiita ajatuksia. Jokela (1995, s. 26) painottaa,

että taiteen ja taiteellisen työskentelyn kautta syntyy uusia havainnointitapoja, joiden kautta omaa arkista ympäristöä voi nähdä eri tavalla.

Yleisimpiä yhteisöllisen taidekasvatuksen toimintamuotoja ovat projektit: “Projekteissa pyritään kehittämään ja luomaan prosesseja, strategioita ja tapahtumia, jotka aktivoivat kyseisiä yhteisöjä ja synnyttävät taiteellista toimintaa.” (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 41). Lopputuloksen sijaan prosessin merkitys korostuu, kuten Kylän kuvassa. Vaikka teokset ovat tärkeitä ja toiminta jollain tapaa kiteytyy niihin, on toiminta ja yhdessä tekeminen ollut arvokainta ja sitä muistellaan lämmöllä.

Yhteisö- ja ympäristötaide liittyvät vahvasti yhteisölliseen taidekasvatukseen. Lisäksi paikkasidonnaisen (ks. tämä tutkielma luku 2.4.) taiteen juuret ovat ympäristötaiteessa. (Jokela & Hiltunen, 2014, s. 81.) Yhteisötaiteella tarkoitetaan “prosesseja, joissa innostetaan jokin ryhmä yhteiseen luovaan toimintaan” (Jokela, Hiltunen, Huhmarniemi & Valkonen, 2006a). Yhteisötaide perustuu aina vuorovaikutukseen, mukanaoloon ja asioiden kokemiseen yhdessä, ei niinkään yksilön saavutuksiin tai toimintaan. Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa tehdyt teokset ovat henkilökohtaisia, mutta näyttely kokosi ne yhdeksi suureksi teokseksi. Yhteisötaide on performatiivista, sillä työskentely keskittyy toimintaan ja yhteisö osallistuu teoksen tekemiseen. Teoksesta ja prosessista tulee uniikki, tilanteensa ja ympäristönsä mukainen. (Hiltunen, 2009, s. 109; Sederholm, 2000, s. 113–114.) Taiteellisen tutkimuksen professori Lea Kantonen (2010, s. 75) huomauttaa, ettei yhteisötaidetta määritellä ilmaisutavan mukaan, sillä se viittaa monenlaiseen taiteeseen, jonka toimintakenttänä ovat ihmisten väliset suhteet, kommunikaatio ja vuorovaikutus (ks. myös Sederholm, 2000, s. 192).

Yhteisötaiteessa fasilitaattorina voi olla taiteilija tai kasvattaja, mutta yhteisötaide tapahtuu aina kommunikaatiossa osallistuvan yhteisön kanssa (Sederholm, 2000, s. 113; Kallio, 2010, s. 19). Hiltunen (2002, s. 44–45) määrittelee yhteisötaiteen empaattiseksi, sillä taiteilija ei ilmaise siinä itseään, vaan toimii välittäjänä yhteisön ja yleisön välillä. Ympäristö- ja yhteisötaiteen prosesseissa korostuu taiteen tilannesidonnaisuus ja taiteen linkittyminen ihmisten jokapäiväiseen elämään, tapahtumiin sekä paikkoihin (Jokela, Hiltunen, Härkönen, 2015, s. 435). Ympäristö- ja yhteisötaide voivat suuntautua erilaisiin ympäristöihin ja yhteisöihin kuten kyliin ja kyläyhteisöihin. Kylään suuntautuvan ympäristö- ja yhteisötaiteen yhtenä keskeisenä tavoitteena on kehittää toimintamuotoja, joissa pyritään löytämään kylien omia vahvuuksia ja tukemaan niiden identiteetin säilymistä ja rakentumista. Maaseutukylissä kyläyhteisön suhde omaan ympäristöön on keskeisessä asemassa. Yhteisötaideprojektit voivat

huipentua juhlaan tai tapahtumaan kuten näyttelyyn, mutta tavoitteena on tapahtumaa pitkäkestoisempi toiminta ympäristön, yhteisöllisyyden ja viihtyvyyden hyväksi. (Jokela ym. 2006b.) Kylän kuvan toimintaympäristö sijoittuu pohjoiseen kyläyhteisöön maaseudulle, ja yksi sen tavoitteista oli käsitellä Ylipaakkolantien identiteettiä ja ominaisuuksia sekä edistää niiden säilymistä ja näkyvyyttä.

2.2. Yhteisö ja sen toimintaan innostaminen

Heikki Lehtosen (1990) mukaan yhteisö on käsitteenä hyvin monimerkityksinen, sillä yhteisölle voidaan löytää useita eri muotoja ja sitä voidaan tarkastella monista eri näkökulmista. Yleisesti yhteisöllä tarkoitetaan ihmisryhmää, jossa ihmisiä yhdistää jokin asia. Yhteisö viittaa ihmisten väliseen vuorovaikutuksen tapaan, heidän väliseen suhteeseen sekä yhteisyyteen. (Lehtonen, 1990, s. 14–15.) Yhteisyydellä on erilaisia muotoja, joista Lehtonen esittelee *toiminnallisen yhteisön* sekä *symbolisen yhteisyyden*. Toiminnallinen yhteisö muodostuu toiminnan kautta, jossa olennaista on ryhmän jäsenten vuorovaikutus ja ryhmäidentiteetin muotoutuminen. Symbolinen yhteisyys voi perustua esimerkiksi jaetulle aatteelle tai uskokselle, mutta myös asuinpaikalla ilmenevään asiaan. Symbolinen yhteisyys voi yhdistää epämääräisempiäkin ihmisryhmittymiä. (Lehtonen, 1990, s. 23, 26–27.) Yhtä yhteisöä voidaan siis tarkastella monesta eri näkökulmasta. Ylipaakkolantien alueen nykyisiä ja entisiä asukkaita voidaan ajatella yhteisönä, jota yhdistää heidän kotiympäristönsä. Lehtonen huomauttaa, ettei yhteinen asuinpaikka automaattisesti tarkoita sitä, että siellä asuvilla ihmisillä olisi yhteisöllistä toimintaa. Toisaalta yhteenkuuluvuuden tunne ei vaadi aina toiminnallisuutta. (Lehtonen, 1990, s. 219.) Yhteisöllisyyden ja yhteisyyden voi siis myös kokea monella eri tavalla.

Kantonen (2010, s. 75) kysyy, millaista yhteisöllisyyttä haluamme taiteella edistää ja mitä tarkoitamme yhteisöllä? Hiltunen (2009, s. 252) huomauttaa, että yhteisöllinen taidekasvatus voidaan nähdä yhteisöllistämisenä, jos idea tuodaan ulkopuolelta yhteisöön tai ihmisryhmään. Lehtosen mukaan yhteisöllistyminen tapahtuu silloin, kun joukko itse järjestää elämänsä jonkin idean mukaisesti, mutta silloin kun joku tekee sitä ulkopuolelta, on kyse yhteisöllistämisestä. Vaikka yhteisöllistymisen tai yhteisöllistämisen lopputuloksena ei olisi-kaan yhteisö, voi se silti olla olemassa tavoitteena ja ideana. (Lehtonen, 1990, s. 26.)

Ylipaakkolantien yhteisö Kylän kuvan ulkopuolella on vaikeasti määriteltävissä, sillä ulkopuolisen silmin saman tien varrella asuvat ihmiset voisivat teoriassa muodostaa yhteisön. Pohdimmekin, millä tavalla yhteisö ja yhteisöllisyys rakentuivat Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa. Kun vastaamme kysymykseen “missä yhteisössä toimimme?” on vastaus Kylän kuvan ympärille muodostunut väliaikainen yhteisö. Sen ympärille muotoutunut yhteisö lähti muodostumaan infotilaisuudessa. Tämä yhteisö sisältää aktiiviset toimijat ja osallistujat, mutta myös osallistujien lähipiirin sekä tuttavat, jotka jollain tavalla olivat mukana yhteisötaideprojektissa. Keskeistä on toimijuus ja osallisuus, sillä yksikin tiedonanto liitti henkilön jollain tavalla osaksi Kylän kuvaa ja sen muotoutumista. Sen ympärille muodostunut väliaikainen yhteisö muodostui yhteisöllistämisen kautta, jossa me olimme ulkopuolisina toiminnan alullepanijoina. Toki on huomioitava, että aloite toiminnalle tuli alkujaan Matti Lahden aloitteesta, mutta meidän kauttamme tämä aloite muotoutui tavoitteeksi muodostaa yhteisötaideprojekti. Siihen osallistunut yhteisö ei ole siis sama asia kuin alueen yhteisö ja yhteisöt, sillä osallistujat hakeutuivat itse tarkoituksenmukaisesti tai heidät innostettiin mukaan toimintaan ja yhteisöön.

Yhteisöllisessä taidekasvatuksessa ja yhteisötaiteessa osallistujalähtöisyys, eli toiminnan suunnittelu yhdessä osallistuvan yhteisön kanssa on keskeistä. Toiminnan ja sen muotojen tulisi lähteä yhteisöstä itsestään. (Hiltunen, 2009; Hiltunen & Jokela, 2001.) Ulkopuolelta tulevan toiminnan ohjaajan tai taiteilijan tulee kuunnella osallistuvaa yhteisöä tarkasti siinä, millaisia ajatuksia ja toiveita heillä on yhteisölliseen taidetoimintaan ja siinä syntyviin teoksiin liittyen (Härkönen, 2016, s. 86; Sederholm, 2006, s. 56–57).

Sosiokulttuurinen innostaminen on pedagoginen liike, joka pohjautuu kasvatukselliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen toimintaan. Leena Kurjen (2000) teoksessa sosiokulttuurista innostamista tarkastellaan yhteisön johonkin toimintaan innostamisen näkökulmasta. Ylipaakkolantien alueen ihmisten mielenkiinnon herättäminen ja innostamisen toimintaan oli oleellista Kylän kuvan toteutumisen ja onnistumisen näkökulmasta.

Kurki pitää tärkeänä toiminnan aloittajan kykyä innostaa ihmisiä toimintaan. Innostajalla tulee olla kyky herkistää ja motivoida ihmisiä, sillä ilman niitä todellista osallistumista ei synny. Innostamisen pohjana on herkistäminen, eli herättely jopa arkipäiväiseltä tuntuvan asian äärelle, jonka jälkeen motivoidaan, jotta ihminen kokee asian merkitykselliseksi juuri itselleen. Herkistämisen ja motiivoinnin kautta voidaan saada huomio kiinnitettyä sellaiseen

toimintaan, joka koetaan tärkeäksi. Silloin heissä herää Kurjen mukaan tarve saada lisää tietoa ympäristöstään ja sen tapahtumista. (Kurki, 2000, s. 133.) Jotta innostumista voi tapahtua, tulee toiminnalle löytää toimivia perusrhymiä, eli tehdä kartoitus: onko yhteisössä jo olemassa sosiaalisia ryhmiä, joiden kanssa toimintaa voisi kehittää? Toinen vaihtoehto on lähestyä alueen organisaatioita. Kurki kuitenkin muistuttaa, että olemassaolevista ryhmistä ei kannata innostua liiaksi, vaan motivointi pitää tehdä huolellisesti, jotta ihmiset sitoutuvat toimintaan. (Kurki, 2000, s. 133–134.) Kylän kuvan perusrhymänä voi jollain tapaa ajatella kansalaisopiston käsityöpiiriä, jonka jäseniin otimme aluksi yhteyttä.

Aito yhteisö on Kurjen mukaan sosiokulttuurisen innostamisen perusedellytys, sillä toiminnan pohja rakentuu yhteisöllisistä vuorovaikutussuhteista. Vain yhteen koottu ryhmä ihmisiä ei vielä muodosta aitoa yhteisöä. Aito yhteisö tarkoittaa ihmisryhmää, joka jakaa keskenään yhteiset intressit ja arvot sekä yhteisönä että yksilöinä. (Kurki, 2000, s. 129–130.) Kurjen teorialla ja sosiokulttuurisella innostamisella on tutkimuksessamme paikkansa, mutta on ongelmallista pohtia, mikä on aito yhteisö. Yhteisön pysyvyys on myös ongelmallinen kysymys ja aihe, sillä se ei ole aina tavoiteltua tai tarkoituksellista. Yhteisö voi olla yhdessä myös vain pienen hetken, mutta silti sen merkitys henkilön käsityksissä voi olla todellinen. Pitkäkestoisemman ja tavoitteellisemman sekä selkeästi muutoshakuisen toiminnan kohdalla aidolla yhteisöllä on varmasti merkityksensä, mutta Kylän kuvan kaltaisessa lyhytkestoisessa toiminnassa se voi olla jopa poissulkevaa. Kylän kuva -yhteisötaideprojektia eivät ohjanneet yhteisesti määritellyt arvot, vaan osallistujien kokema suhde paikkaan, yksilön halu ja innostus työskennellä taiteellisesti sekä jakaa omia muistojaan. Jos Kylän kuva olisi alleviivaavasti sitoutunut tiettyihin arvoihin, olisi se voinut rajoittaa osallistumista. Mikään toiminta, taide, kasvatus tai tutkimus ei tietenkään ole täysin arvovapaata.

2.3. Näkökulmia paikan käsitteeseen

Paikka on käsitteenä hyvin laaja. Paikka voidaan osoittaa maantieteellisesti kartalta, mutta sitä voidaan tarkastella myös henkilökohtaisten kokemusten ja merkityksenannon kautta. Paikat eivät ole pelkästään neutraaleja materiaalisia tiloja, sillä paikkoihin kytkeytyy valtavasti tunteita, arvoituksia sekä odotuksia. Paikassa on myös sosiaalinen ulottuvuus, johon liittyvät toimijuus, osallisuus sekä omistaminen. Paikkojen suhteen on olennaista kysyä, kenelle paikat kuuluvat ja kuka lopulta päättää niiden käytöstä. (Hyry-Beihammer, Hiltunen,

Estola, 2014, s. 4–5.) Paikka tunnetaan sen historian, kielen ja kulttuurin kautta. Alueellinen identiteetti on Anssi Paasin mukaan kertomus siitä, millainen alue ja sen ihmiset ovat, keitä *me* olemme. Mielenkiintoista siinä on hänen mukaansa se, kuka tämän identiteetin määrittelee ja miten *meidät* rajataan toisista. (Paasi, 1996.)

Tilan ja paikan käsitteet liittyvät vahvasti maantieteeseen, jossa sen määrittelemisessä on pitkät perinteet. Kuitenkin muutoksilla eri tieteenaloissa sekä yhteiskunnassa on ollut vaikutuksensa siihen, miten paikkaa ja tilaa on määritelty uudelleen maantieteessä. Käsitteet tilasta ja paikasta taas vaikuttavat toisiinsa. Reetta Hyvärinen (2014) avaa näitä käsityksiä jäsentämällä tilan ja paikan objektiivista, subjektiivista sekä sosiaalista luonnetta. Tilaa on määritelty aina 1960-luvulle saakka maantieteessä positivistisen näkemyksen mukaan abso-luuttisena tilana, eli alueena tai sijaintina, jota on mahdollista mitata esimerkiksi kilometreissä. Tämän rinnalle syntyi käsitys suhteellisesta tilasta, jolloin etäisyyttä voitiin ajatella ajallisesti, kuten matkaan käytettynä aikana. Ihminen nähtiin tällöin tilasta erillisenä toimijana. Kritiikkinä tälle ajattelulle syntyivät 1960–70-luvuilla kriittinen yhteiskuntamaantiede ja humanistinen maantiede, jotka korostivat sosiaalisen toiminnan vaikutusta tilan muodostumisessa. Humanistinen maantiede kiinnitti huomiota erityisesti ihmisen kokemuksiin ja elämysmaailmaan. (Hyvärinen, 2014, s. 14–15.)

Tilaa määriteltiin kriittisen yhteiskuntamaantieteen näkökulmasta uudelleen 1980-luvulla, kun edellinen tilan määritelmä jätti huomiotta yksilön sekä paikallisuuden tuottamat merkityksenannot paikasta. Samalla humanistinen käsitys korosti yksilöä yhteisön kustannuksella. Näistä kaikista rakentui uusi vastakkainasettelusta vapaa määritelmä, *relaationaalinen tila*, jonka mukaan tila ja sosiaalisuus syntyvät vuorovaikutuksessa. Samalla paikka sai uusia määritelmiä: paikka ei näyttäydy kaikille samanlaisena, mutta toisaalta se ei rakennu pelkästään yksilön henkilökohtaisten kokemusten ja tulkintojen varaan. (Hyvärinen, 2014, s. 14–15.) Paikan käsitteeseen liittyy näkemys sosiaalisesti tuotetusta tilasta sekä intersubjektiivisuudesta, eli ihmisten ja yhteisöjen välisestä vuorovaikutuksesta ja sen tuottamista merkityksenannosta (Vuolteenaho, 2002, s. 238).

Kulttuurimaantieteilijä Pauli Tapani Karjalainen (2006, s. 83) kirjoittaa, että “maailma nähdään, ymmärretään ja tulkitaan aina jostain paikasta käsin”. Paikka saa merkityksensä kokemustemme kautta, jolloin paikasta tulee osa itseä ja identiteettiä (Karjalainen, 2006). Paikka ei ole objektiivinen eikä se ole kaikille samalla tavalla havaittava tai koettava, mutta se ei

ole pelkästään yksilöllinenkään. Sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät muokkaavat käsitystä paikasta siinä missä yksilölliset kokemuksetkin. (Hyvärinen, 2014, s.17.) Yhteisöllisessä taidekasvatuksessa konkreettisen ja fyysisen ympäristön lisäksi huomio kiinnittyy muun muassa ympäristökokemukseen, mielenmaisemaan ja yksilön omiin tulkintoihin ympäristöstään sekä kokemushistoriastaan. Olemme aina osana jotain kulttuuria ja myös omat kokemuksemme ympäristöstä ovat osittain kulttuurimme tuottamaa. Niin kulttuureissa kuin ympäristöissä on yhteisöllä ja sen luomilla merkityksillä sekä kokemuksilla oma osansa. (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 23.)

2.4. Paikkasidonnainen taide ja taidekasvatus

Tutkimuksessamme taidekasvatus on yhteisöllisyyden lisäksi paikkasidonnaista. Huhmarniemen, Hiltusen ja Jokelan (2020) mukaan yhteisöä ja yhteisöllisyyttä korostavassa paikkasidonnaisessa taidekasvatustoiminnassa tarkoituksena on, että taiteellinen työskentely ja taiteen positiiviset vaikutukset liitetään toimivaan yhteisöön, eikä yksilön henkilökohtaisiin saavutuksiin ja merkityksenantoihin. Yksilö toimii osana yhteisöä, joka muodostaa “omasta kulttuuristaan nousevia yhteisöllisiä merkityksiä ja symboleita suhteessa lähiympäristön paikkoihin.” Paikka nähdään paikkasidonnaisessa taidekasvatustoiminnassa tilana, jolla on sekä fyysinen että sosiokulttuurinen ulottuvuus, niin kuin myös aiemmassa kappaleessa kävi ilmi. (Huhmarniemi, Hiltunen & Jokela, 2020, s. 202–203.) Tässä paikkasidonnaisessa yhteisötaideprojektissa huomiomme ja tavoitteemme olivat nimenomaan yhteisöllisessä toiminnassa: omaan elinympäristöön sidosteisten merkitysten jakamisessa ja muodostamisessa yhteisöllisen toiminnan kautta ja avulla. Jokela (1996, s. 164) mainitsee ympäristön merkitysten lisääntymisen yhdeksi keskeisimmäksi lähtökohdaksi ympäristötaideprojekteissa.

Käsitteillä *paikkasidonnainen taide*, *paikan määrittelemä taide* ja *ympäristötaide* tarkoitetaan taidetta, joka pyrkii ottamaan huomionsa sijoituspaikkansa niin sen fyysisten kuin kulttuuristen ja psyykkistenkin tekijöiden mukaan (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 24). Määrittelemme yhteisötaideprojektin toiminnassa syntyneen taiteen sekä paikan määrittämäksi, että paikkasidonnaiseksi taiteeksi. Emme tehneet kuitenkaan ympäristötaidetta, vaikka työskentelystä löytyy useita yhtymäkohtia siihen. Tässä tutkielmassa paikkasidonnainen taide tarkoittaa nimenomaan paikkasidonnaisia valokuvia. Kantonen (2010) esittelee erilaisia painotuksia paikkasidonnaisesta taiteesta. Englanniksi painotukset tulevat jo termeissä selkeästi

esille: *place-bound*, *site-responsive*, *site-sensitive* sekä *site-conscious*. Place-bound painottaa taidetta, joka on riippuvainen fyysisestä paikasta. Site-responsive taas korostaa kommentoivaa asennetta paikkaa kohtaan ja site-sensitive herkkyyttä. Site-conscious ottaa paikan ja se kontekstin erityisyyden huomioon. Suomeksi puhutaan paikkakohtaisesta, paikkalähtöisestä, paikkakeskeisestä ja paikkatietoisesta taiteesta. (Kantonen, 2010, s. 8–9.) Termit menevät hieman lomittain, mutta Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa painotus on selkeimmin paikkakohtaisessa sekä -lähtöisessä taiteessa.

Jotta yhteisössä ja sen ympäristössä voidaan toteuttaa jonkinlainen yhteisöllinen taide- tai kasvatusprosessi, tulee kasvattajan, taiteilijan ja/tai tutkijan tarkastella paikkaa monesta eri näkökulmasta (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 25). Karjalainen (1996, 1999) on määritellyt maiseman tarkastelulle kolme eri näkökulmaa: mimeettisen, sensuaalisen sekä tekstuaalisen. Mimeettinen tarkastelu tarkoittaa objektiivista paikan muotojen, materiaalien ja välimatkojen tutkimista. Sensuaalinen tarkastelu taas on subjektiivisempaa havainnointia, jolloin huomio on paikkaan liittyvissä kokemuksissa ja elämyksissä. Tekstuaalinen tarkastelu tarkoittaa kulttuurista perehtymistä paikkaan, eli siihen, mitä paikasta on kirjoitettu ja kerrottu. (Karjalainen, 1999, s. 19–21, Karjalainen 1996, s. 8–13.) Mitä kokonaisvaltaisempaan paikkaan perehtymiseen pyritään, sitä tasapuolisempaan vuorovaikutukseen päästään yhteisön, mutta myös ympäristön kanssa (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 24–26). Jokainen paikka on erityinen, joten tutkijalta tulee löytyä siihen liittyviä kokemuksia sekä mahdollisia eriäviä mielipiteitä kohtaan herkkyyttä (Härkönen, 2016, s. 86; Hiltunen, 2002; Kantonen, 2005). Meille tutkijoina ja taiteilijoina Ylipaakkolantien alue muuttui Kylän kuvan aikana tuntemattomista ympäristöistä merkitykselliseksi paikoiksi. Ihmisten, heidän tarinoidensa ja teostensa myötä myös meille syntyi henkilökohtainen suhde paikkaan.

Elina Härkönen huomauttaa, että yhteisöllisessä taidekasvatuksessa keskeistä on ymmärtää niiden paikkojen kerroksellisuus ja yhteisön sille luomat merkitykset, joissa taidetoimintaa tapahtuu. Paikkojen kerrostumat ja niihin liittyvät toiveet, tavoitteet ja tunteet voivat paljastua yllättävällä tavalla taidetoiminnan herättämissä keskusteluissa. Taide voikin saada aikaan yksilön ja yhteisön reflektiota ympäristöstään ja arjestaan. (Härkönen, 2016, s. 85.)

Taiteella voidaan esittää tulkintoja ja representaatioita paikkakokemuksista. Yi-Fu Tuan (2006, s. 20–26) toteaa, että esimerkiksi valokuvat pysäyttävät paikan johonkin aikaan niin, että voimme aina palata siihen vain katsomalla teosta. Paikkakokemus voidaan myös luoda tai sitä voidaan vahvistaa ja syventää taiteella, kuten esimerkiksi ympäristötaiteessa. Paikan

innoittama teos voi ympäristössään pysäyttää ja huomauttaa paikan ominaisuuksista. (Jokela, 1996, s. 161–176; Jokela, 2008, s. 3–27). Jos paikkasidonnaisessa taiteessa paikka on taiteilijalle uusi, kohtaa hän siinä itselleen uuden kulttuurin ja yhteisön. Taiteen kautta myös yhteisö tai sen jäsen voi ymmärtää ympäristöään eri tavalla. (Soininen, 2010, s. 103.) Halusimme ehkä ajatella kuitenkin enemmän niin, että osallistuja voi löytää jotain uutta. Ei ollut tarpeen ajatella, että ajattelutapaan pitäisi tulla jokin muutos tai että olemassa oleva käsitys olisi jotenkin puutteellinen ja sitä tulisi täydentää. Meillä ei ollut sen suhteen mitään agenda, vaan tärkeimpiä seikkoja olivat luova toiminta, yhdessä tekeminen ja omien muistojen jakaminen sekä kuvallisesti, että sanallisesti.

3. Tutkimuksen menetelmälliset valinnat

3.1. Taideperustainen toimintatutkimus

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi taideperustaisen toimintatutkimuksen, sillä yhteisötaideprojekteja koskevat tutkimukset kuvataidekasvatuksen alalla ovat tyypillisesti taideperustaisia toimintatutkimuksia. Menetelmä mahdollisti toiminnan kehittämisen ja reflektoinnin, joka auttoi meitä kehittymään kuvataidekasvattajina.

Taideperustainen toimintatutkimus (ABAR) on tutkimusmenetelmä, jonka juuret jakautuvat usean eri tutkimusmenetelmän käytäntöihin. Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa on piirteitä erityisesti toimintatutkimuksesta (action research), taiteellisesta tutkimuksesta (artistic research) ja taideperustaisesta kasvatuksellisesta tutkimuksesta (ABER). Taideperustaisessa toimintatutkimusmenetelmässä on vaikutteita myös sosiaalipedagogiikasta ja erityisesti sosiokulttuurisesta innostamisesta, paikkalähtöisistä menetelmistä, visuaalisesta antropologiasta ja kriittisestä pedagogiikasta. (Jokela, 2019, s. 1–5; Huhmarniemi, 2016, s. 42.) Toimintatutkimukselle tyypillistä on tarve ja halu kehittää jotain toimintaa tai ratkaista tosielämän ongelmia. Tutkimus perustuu täten interventioon. Toimintatutkimuksen avulla voidaan tuottaa tietoa käytännön kehittämiseksi. Tämä kehittäminen tapahtuu toiminnan ja reflektion avulla. (Heikkinen, 2006, s.15–23; Jokela, 2019, s. 3.)

Taideperustaisen toimintatutkimuksen menetelmää on kehitetty Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen ja soveltavan kuvataiteen koulutusaloilla 1990-luvulta lähtien ja se on muotoutunut väitöskirjatöissä ja taideperustaisissa tutkimusprojekteissa, jotka ovat linkittyneitä kasvatuksen paikkasidonnaisiin teemoihin ja joissa on pyritty sosiaaliseen ja kulttuuriseen keskeytykseen (Jokela, 2019, s. 1). Huhmarniemen mukaan “taideperustaisen toimintatutkimuksen kehittämisessä lähtökohtana on ollut nykytaide, joka on luonteeltaan kontekstisidonnaista, prosessikeskeistä, vuorovaikutteista ja dialogista.” (Huhmarniemi, 2018, s. 112–113.)

Jokela ja Huhmarniemi määrittelevät taideperustaisen toimintatutkimuksen tapaustutkimukseksi sekä kehittäväksi tutkimukseksi, jonka avulla tavoitellaan käytännössä sovellettavaa tietoa (2020, s. 45). Taideperustainen toimintatutkimus on menetelmänä sopiva tutkimuksiin, joissa etsitään ratkaisuja ongelmiin ja luovia lähestymistapoja erilaisiin kehitystarpeisiin. Tutkimuksen kautta voidaan kehittää ja viedä eteenpäin sekä formaalia, että infor-

maalia taidekasvatusta ja sen käytäntöjä. (Jokela, 2019, s. 17, 1.) Tutkimuksen avulla voidaan siis kehittää esimerkiksi yhteisöllisen taidekasvatuksen teoriaa ja menetelmiä (Huhmarniemi, 2016, s. 43). Taideperustaiselle toimintatutkimukselle tyypillisiä piirteitä ovat käytännön ja teorian rinnakkaisuus, syklisyys, opettamisen, taiteen ja yhteisöjen välimaastoon asettuvat tutkimusaiheet, osallisuus ja vuorovaikutus, tutkimuksen kiinnittyminen yhteisölliseen taidekasvatukseen sekä nykytaide ja sen projektimuotoiset toimintatavat (Huhmarniemi, 2016, s. 42, 44).

Taideperustaisen toimintatutkimuksen fokuksessa ovat ihmiset, yhteisöt ja osallistuminen, joten sen päätavoitteena ei ole kehittää tutkijan omaa kehittymistä esimerkiksi taiteellisessa ilmaisussa, vaan keskittyä nimenomaan vuorovaikutuksen ja yhdessä työskentelyn muodostamiseen tutkimuksessa toimivien toimijoiden, kuten opettajien, taiteilijoiden, tutkijoiden, yhteisöjen ja osallistujien välille. (Jokela 2019, s. 2, 5.) Tutkimuksessa tuotetaan tiloja kohtaamiselle ja huomioidaan toimintaympäristön ja yhteisön historia sekä taiteen performatiivinen luonne. Tutkimus on siis ympäristö- ja yhteisösidonnaista (Huhmarniemi, 2018, s. 112–113).

Taideperustainen toimintatutkimus on pikemminkin metodologinen lähestymistapa, kuin viimeistelty menetelmä. Se muuttuu ja tarkentuu jokaisen tutkimuksen johdosta (Jokela, 2019, s. 9). Huhmarniemen mukaan tutkijat soveltavat tutkimussuuntauksille tyypillisiä piirteitä tutkimuksissaan omilla painotuksillaan (Huhmarniemi, 2016, s. 44). Myös Hiltusen mukaan toimintatutkimusta pidetään pikemminkin tutkimusta ohjaavana asenteena ja lähestymistapana, kuin varsinaisena tutkimusmenetelmänä (Hiltunen, 2009, s. 78).

Taideperustaisuus tarkoittaa tutkimuksessamme kaikkea sellaista toimintaa, jossa ihmiset toimivat yhdessä tai itsekseen yhteisötaideprojektin yhteydessä. Näemme, että kaikki kohtaaminen, osallistuminen, valokuvien kanssa toimiminen ja keskustelu ovat olleet joko suoraan taidetoimintaa tai osana taidetoiminnan prosesseja. Läsnä on nykytaiteelle tyypillinen prosessiomaisuus, jossa yleensä toiminta korostuu lopullisen teoksen sijaan.

3.2. Aineistot ja niiden käsittely

3.2.1. Tutkimuksen erilaiset aineistot ja niiden analyysi

Tässä luvussa esittelemme Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa kerätyn aineiston, sen keräämisen tavat sekä analyysin. Aineistoa ei kerätty yhteisötaideprojektista irrallaan, esimerkiksi kyselylomakkeella, vaan se koostuu sen aikana nauhoitetuista äänitteistä, valokuvista ja reflektioista. Aineiston keräämistä varten laadimme tutkimusluvan (ks. liite 1). Kävimme sen sisällön infotilaisuudessa läpi ja jatkossa aina jokaisen uuden osallistujan kanssa henkilökohtaisesti. Tutkimusluvassa kerrottiin aineiston keruusta, tietojen tallentamisesta ja niiden jatkokäytöstä. Tutkimusluvassa olisi pitänyt vielä eritellä, että aineistot ovat vain meidän tutkijoiden käytössä, ellei toisin sovita sen henkilön kanssa, jota aineisto koskee. Tutkittavan tulee ymmärtää, miten hänen henkilötietojaan käsitellään ja miksi. Informointi tulee siis suunnitella huolellisesti jo etukäteen. (Tietoarkisto, a.) Pyysimme tutkimusluvissa luvan toiminnan dokumentointiin, albumikuvien digitointiin ja tallentamiseen sekä teosten ja uusien valokuvien tallentamiseen. Näiden lisäksi tutkimusluvassa mainittiin muut mahdolliset tätä tutkielmaa sivuavat julkaisut, joissa aineistoa saa hyödyntää.

Jaoimme keräämämme ja muodostamamme aineiston kahteen tyyppiin, primääri- ja sekundaariaineistoon. Primääriaineistoa ovat tutkimuksessamme ryhmäkeskustelu ja tutkijapäiväkirjat ja sekundaariaineistoa ovat toimintaa dokumentoivat valokuvat sekä äänitteet toimintakerroilta. Tutkijapäiväkirjamme ja ryhmäkeskustelun äänite ovat aineistona laadultaan reflektiivistä toiminnan tarkastelua. Toimintaa dokumentoivat valokuvat ja äänitteet toimintakerroilta edustavat aineistossamme asioita, jotka koimme tärkeiksi tutkimuksemme kannalta. Esittelemme näitä aineistoja tarkemmin seuraavissa alaluvuissa. Yhteisötaideprojektissa muodostui myös muutakin aineistoa, kuten esimerkiksi tiedoksiantoja, muistiinpanoja sekä lyhyitä haastatteluita. Nämä olivat Kylän kuvan etenemisen kannalta tärkeitä, mutta emme analysoineet niitä, sillä ne eivät lopulta olleet oleellisia tutkimustehtävän kannalta. Emme vielä toiminnan aikana tienneet, millaista aineistoa lopulta tarvitsemme, joten keräsimme laajan aineiston.

Aineistomme muodostaa *aineistotriangulaation*, eli se koostuu monesta eri osasta, jotka täydentävät toisiaan. Triangulaatio voi liittyä tutkimuksessa myös menetelmiin, tutkijoihin, teoriaan tai analyysiin. Sillä pyritään yleensä lisäämään tutkimuksen luotettavuutta tuomalla näkökulmia useammasta eri suunnasta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Yksi aineiston osa ei

kerro kaikkea yhteisötaideprojektista, vaan se tarvitsee rinnalleen muita aineistoja. Ilman äänitteitä olisimme unohtaneet kaikki keskustelut ja ilman valokuvia taidetoiminta sekä kohtaamisen hetket olisivat jääneet vain muistojemme varaan. Tutkimuksessamme toteutuu aineistotriangulaation lisäksi *tutkijatriangulaatio*, jolla on ollut suuri merkitys prosessin eteenpäinviemisessä ja reflektoinnissa. Tästä jatkamme tarkemmin alaluvussa 3.3.

Emme ole tutkijoina objektiivisia ja irrallisia tutkittavasta aiheesta, sillä olimme itse keskeinen osa aineistonkeruuta. Mikään menetelmä ei poista tutkijan tai tutkijaryhmän vaikutusta. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen, 2013, s. 70.) Olemme tutkijoina osa tutkimuskohdetta, sillä käytämme omia tutkijapäiväkirjojamme aineistona ja Reetan keväällä 2020 laatimaa projektiraporttia toimintakertomuksen pohjana. Näin ollen ei ole mielekästä lähteä purkamaan perinpohjaisesti sitä, millä tavalla vaikutimme aineistoon sen keräämisen aikana. Sen sijaan tärkeämpää on kirjoittaa auki ne tavat, joilla tarkastelemme aineistoamme ja teemme siitä tulkintoja. Aineiston analyysin avulla vastaamme tutkimuskysymykseemme: miten käytimme valokuvaa ja mikä yhteisöllisen taidetoiminnan merkitys oli Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa? Emme siis analysoi toiminnan aikana tehtyjä teoksia tai osallistujien tuomien albumikuvien sisältöä.

Ensimmäinen vaihe oli kaikkiin tutkimuksemme aineistoihin tutustuminen ja niiden läpikäyminen. Äänitteet litteroitiin ja aineistot järjesteltiin selkeästi omiin kategorioihinsa. Päätimme aloittaa analyysin ryhmäkeskustelusta, sillä siinä käsiteltiin reflektiivisesti koko yhteisötaideprojektia. Koimme, että sen kautta meidän olisi helpompaa lähestyä muita aineistoja, kuten toimintaosiomme äänitteitä, jotka eivät olleet laadultaan niin jäsenneltynä. Emme valinneet aineistojemme käsittelyyn tarkkaa analyysimenetelmää, mutta otimme vaikutteita sisällönanalyysistä. Sisällönanalyysi on perinteinen laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä, joka soveltuu monenlaisiin tutkimuksiin ja aineistojen käsittelyyn. Sisällönanalyysi voi edetä usealla eri tavalla, mutta yleinen kuvaus analyysin vaiheista etenee seuraavasti: rajataan kiinnostuksen kohde, käydään aineisto läpi ja merkitään kiinnostavat seikat, siirretään muu sivuun ja eritellään aineistosta vain rajauksen mukaiset asiat. Tämän jälkeen tehdään teemoittelua, luokittelua tai tyyppittelyä ja lopuksi kirjoitetaan yhteenveto. Haasteena menetelmässä on kiinnostuksen rajaaminen, sillä aineistosta löytyy yleensä runsaasti mielenkiintoisia aiheita, joihin tarttua. Yhdessä tutkimuksessa ei pysty käsittelemään kaikkea, joten raja on pakko vetää johonkin. (Tuomi & Sarajarvi, 2018.) Analyysissämme on myös piirteitä teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä, sillä yhteisöllisen taidekasvatuksen teoria ohjasi meitä teemoittelussa ja keskeisten huomioiden esiin nostamisessa. Käytimme valmiita

käsitteitä yhteisöllisestä taidekasvatuksesta, emmekä muodostaneet niitä vain analyysin pohjalta, jolloin lukemamme teoria on ohjannut tapaamme, jolla tarkastelemme aineistojamme. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Runsain aineiston vuoksi rajausten tekeminen oli haastavaa, mutta tärkeää. Lähdimme liikkeelle isosta ja rönsyilevästä aineistosta, jota pyrimme joka vaiheessa tiivistämään. Etenimme analyysissä edellä mainitun rungon mukaisesti lukemalla tarkkaan ryhmäkeskustelun litterointia ja tekemällä havaintoja siitä, millaisia aiheita siinä käy ilmi. Analyysin edetessä nostimme esiin aineistostamme tutkimuksen kannalta keskeisiä teemoja. Teemoittelimme aineistomme lopulta kolmeen pääteemaan: yhteisöön, paikkaan ja valokuvaan. Näistä käsitteistä johdimme tarkemmat analyysikysymykset, joiden pohjalta pystyimme hakemaan vastauksia tutkimuskysymyksiimme sekä kuvaamaan Kylän kuvan kulkua. Etsimme aineistosta vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- 1. Millä tavalla yhteisö rakentui yhteisötaideprojektissa ja millainen se oli?*
- 2. Millä tavalla ja missä tilanteissa paikkasidonnaisia aiheita käsiteltiin?*
- 3. Miten valokuva toimi taidetoiminnan välineenä?*

Etsimme aineistosta myös sellaisia kohtia, joissa yhteisötaideprojektia kuvailtiin tai kommentoitiin yleisesti. Nämä huomiot ovat tärkeitä tutkimuksen arvioinnin ja toiminnan kuvauksen näkökulmista. Aineiston analyysissä muodostetuista pääteemoista muodostimme tutkimuksemme pääkäsitteet, joiden teoreettisen määrittelyn kautta suhteutamme tutkimuksemme osaksi alan teoriaa ja käytäntöjä. Nämä käsitteet ovat lopulta yhteisöllinen taidekasvatus, paikkasidonnaisuus ja valokuva, joiden pohjalta teimme yhteenvetoja aineistosta. Tutkimuksessa nämä käsitteet ovat olleet sidosteisia toisilleen, sillä toiminta tapahtui yhteisöllisen taidekasvatuksen viitekehyksessä ja oli paikkasidonnaista. Taidetoiminnassa käytettiin välineenä paikkasidonnaisia valokuvia.

Aineiston käsittely ja analysointi oli haastavaa sen runsauden ja monipuolisuuden vuoksi. Lisähaasteen toi se, että tutkimustehtävä ja -kysymykset muotoutuivat Kylän kuvan päätyttyä, niin kuin toimintatutkimukselle on tyypillistä. Emme siis pystyneet rajaamaan jo toiminnan aikana aineiston keruuta tarkasti, vaan tallensimme kaiken mahdollisen ja vähän enemmänkin. Toisaalta ilman tätä kattavaa dokumentaatiota emme olisi voineet tarkentaa tutkimuskysymyksiä tutkimustehtävän osoittamassa suunnassa.

3.2.2. Ryhmäkeskustelu ja tutkijapäiväkirjat

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa on tyypillistä, että käytäntö ja teoreettinen tutkimus kulkevat rinnakkain. Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa analyttisen reflektion kohteena on pääosin toiminnasta kerätyt aineistot, mutta myös jossain määrin tutkija-kasvat-taja-taiteilijan omat kokemukset. (Jokela & Huhmarniemi, 2020, s. 42.) Toimintatutkimuk-sessa kriittisellä reflektiivisyydellä on tärkeä merkitys. Se tarkoittaa Pirkko Anttilan (2006) mukaan tutkijan ja muiden hankkeen toimijoiden toteuttamaa kriittistä toiminnan tarkaste-lua. Tutkimusprosessissa tarkennetaan kysymyksiä ja arvioidaan käytössä olevia menetel-miä sekä toimintasuunnitelmaa. (Anttila, 2006, s. 441.) Tutkimustehtävämme kannalta koimme tärkeäksi analysoida omaa reflektiotamme, sillä se on toiminnan arviointia ja toi-saalta myös tulevan suunnittelua, eli tärkeä osa toimintatutkimuksen syklisyyttä ja toiminnan kehittymistä. Pohdimme, mikä edellisellä toimintakerralla onnistui hyvin ja mikä ei onnis-tunut.

Stephen Kemmis (1989) määrittelee toimintatutkimuksen näkökulmasta refleksiivisyydelle muun muassa seuraavia piirteitä: se ei ole pelkästään sisäistä pohdintaa, vaan toimintapai-notteista, eikä se ole pelkästään yksioollista, sillä se edellyttää sosiaalista kanssakäymistä. Refleksiivisyys ei ole arvovapaata, vaan se on poliittisten tavoitteiden ja ideologioiden oh-jaamaa. Kun refleктоimme, avaamme mahdollisuuden muokata yhteiskuntaa toiminnan kautta. (Kemmis, 1989, s. 140, 149.) Toimintatutkimuksessa reflektiot ja ymmärryksen muo-dostaminen tapahtuvat siis toiminnassa ja vuorovaikutuksessa, eivätkä ainoastaan tutkijan omissa ajatuksissa toiminnan ulkopuolella. Omassa toimintatutkimusprosessissamme toi-minnan ja ajatusten reflektointi on tapahtunut monilla tavoilla: meidän molempien omissa tutkijapäiväkirjoissa, meidän välisissämme keskusteluissa ja viimeisimpänä tämän tutkiel-man laatimisessa. Tutkijatriangluaation myötä olemme pystyneet perustelemaan, kysymään ja kyseenalaistamaan toistemme näkemyksiä. Koemme, että tämä on auttanut prosessin eteenpäinviemisessä niin, että mitään asiaa ei ole lähtökohtaisesti tarkasteltu vain yhden nä-kökulman kautta.

Jokelan (2019) mukaan taideperustaiselle toimintatutkimukselle on tyypillistä, että sen si-jaan, että keskityttäisiin ainoastaan itsereflektiivisyyteen, kuten taiteellisessa tutkimuksessa, liitetäänkin mukaan laajempi ja analyttisempi, sekä teoreettisempi näkökulma. A/r/tografi-sessa tutkimuksessa ja kasvatuksellisessa toimintatutkimuksessa (education action research)

itsereflektiivisyys ja oman toiminnan kehittäminen on keskeisenä piirteenä. Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa painotetaan oman toiminnan kehittämisen liittämistä osaksi suurempaa kuvaa esittämällä kokemusperäisiä seikkoja, mutta tarjoamalla myös analyttisiä ja teoreettisia näkökulmia tutkimusraportissa. (Jokela, 2019, s. 4.) Itsereflektio on tutkimuksemme tärkeänä osana, mutta se ei ole ainoa asia, jota käytämme tiedonmuodostuksessa. Tavoite ei ole tutkia pelkästään omia ajatuksiamme tai omaa kehittymistämme, kuten esimerkiksi taiteellisessa ja a/r/tografisessa tutkimuksessa on tapana. Tutkimme toimintaa, sen rakentumista ja omia reflektioitamme toiminnan onnistumisesta ja kehittämisestä yhteisötaideprojektissa, emme ainoastaan omia kokemuksiamme.

Pääaineistomme on laadultaan reflektiivistä ja siinä on läsnä meidän tutkijoiden ääni tutkijapäiväkirjojen kautta sekä osallistujien ääni ryhmäkeskustelun kautta. Pidimme koko yhteisötaideprojektin ajan tutkijapäiväkirjaa eli kirjoitimme jokaisen toimintakerran jälkeen raportit. Näissä raporteissa pohdimme muun muassa toimintakertojen kulkua, keskusteluaikahaittoja, omaa toimintaamme sekä osallistujien toimintaa. Tutkijapäiväkirjat avaavat meille kesän 2019 aikaisia tuntemuksia, jotka olisivat tässä kaksivuotisessa prosessissa unohtuneet, jos niitä ei olisi kirjoitettu muistiin. Käytämme tutkijapäiväkirjoista analysoimaamme sisältöä tässä tutkielmassa useassa kohtaa: toimintakertomuksessa, taideperustaisuuden määrittelyssä, toimintatutkimuksen etenemisen, osallisuuden ja osallistamisen sekä oman positiivisuuden kuvauksessa ja kertoessamme tutkimuksen eettisyydestä sekä taiteen ja valokuvan roolista.

Osallistujat tulivat mukaan toiminnan tarkasteluun pääosin Kylän kuvan loppuvaiheen ryhmäkeskustelussa. Sitä varten teimme etukäteen keskustelurungon (ks. liite 2), sillä meillä oli jo kesän aineistojen pohjalta hyvä käsitys siitä, mistä aiheista haluamme kuulla vielä lisää. Ryhmäkeskustelu ja sen analysointi auttoivat meitä myös tarkentamaan tutkimustehtäväämme sekä muodostamaan tutkimuskysymykset.

Ryhmäkeskustelu kesti noin kaksi tuntia ja tallennetun keskustelun osuus oli noin 1,5 tuntia. Siihen osallistuneet henkilöt olivat osallistuneet muuhunkin toimintaan aiemmilla toimintakerroilla tai he olivat jotenkin muuten olleet mukana yhteisötaideprojektissa tai apuna sen toteuttamisessa, esimerkiksi tiedonantajina. Toimijat olivat toisilleen tuttuja tai he olivat tutustuneet paremmin Kylän kuvan aikana. Eniten puheenvuoroja ottivat henkilöt, jotka olivat osallistuneet tiiviisti muuhunkin toimintaan. Keskityimme itse kysymysten esittämiseen ja kuunteluun, mutta osallistuimme keskusteluun, kun osallistujat kysyivät meiltä jotain tai kun

tiivistimme osallistujien sanomisia ja kommentoimme kesän tapahtumia. Kysymyksistä ja vastauksista syntyi yleensä uutta keskustelua suoraan kysymyksen aiheesta sekä siitä johdettuna. Kysymyksemme liittyivät lähinnä yhteisötaideprojektin kulkuun ja valintoihin, joita teimme sitä suunnitellessa. Koimme tärkeäksi kuulla osallistujien näkökulmia toiminnasta ja sen toteuttamisesta, jotta pystyimme arvioimaan omaa toimintaamme ja yhteisötaideprojektin toteutusta toisesta näkökulmasta.

Ryhmäkeskustelun merkitys tutkimuksemme kannalta on suuri, sillä siinä osallistujat käsitelivät reflektiivisesti yhteisötaideprojektia yhdessä meidän kanssamme. Anttila (2006) määrittelee reflektoinnin tapahtumaksi, jossa toiminta palautetaan osallistujien mieliin, mutta samalla siinä käsitellään aktiivisesti toiminnan kulkua. Reflektoinnissa toimintaan otetaan kantaa, keskustellaan ja pohditaan eri vaiheiden onnistumista, sekä tuodaan esille omien mielikuvien ja tavoitteiden toteutuminen. (Anttila, 2006, s. 444.) Ryhmäkeskustelu ja tutkijapäiväkirjat ovatkin jo analyysiä toiminnasta, sen vaiheista ja onnistumisesta.

3.2.3. Äänitteet ja valokuvat

Sekundaariaineisto muodostuu tutkimuksessamme toiminnan dokumentoinnista valokuvien ja äänittämällä. Valokuvat toimivat tutkimuksessamme samanarvoisena tietona ja aineistona kuin verbaalinen aineisto. Emme kuitenkaan analysoi valokuvia ja niiden sisältöä itsessään, vaan niiden rooli on toimia oman muistimme tukena ja näyttää tilanteet sekä niiden tunnetilat sellaisina kuin me valokuvaa ottaessa ne havainnoimme. Valokuvat eivät siis esitä totuutta vaan ovat aina kuvattu tietystä näkökulmasta käsin. Toiminnan aikana valokuvasimme tutkija-kasvattaja-taiteilijana tärkeiksi kokiamme hetkiä ja yksityiskohtia.

Valokuvien lisäksi halusimme dokumentoida toimintaa myös äänittämällä. Äänitysten avulla dokumentoimme toimintakerroilla käytyjä keskusteluita. Videoiminen olisi ollut toinen vaihtoehto, mutta jatkuva videokameran läsnäolo olisi voinut olla jopa häiritsevää toiminnan kannalta. Äänittäminen saattoi myös rajoittaa puhetta, mutta videointi olisi jo voinut saada osallistujat varpailleen liikkumisen ja olemisen suhteen. Välillä ääninauhuri huomattiin, ja joku saattoi todeta, että: “nyt sinne tallentuu ihan kaikki!”. Videon avulla olisi ollut toki helpompaa yhdistää ääni puhujan ja tilanteeseen, mutta emme toisaalta tarvinneet niin yksityiskohtaista materiaalia toimintakerroilta. Emme siis analysoineet keskusteluita itsessään, vaan yleistä ilmapiiriä, keskustelua herättäneitä tilanteita ja erilaisia toimimisen tapoja

taidetoiminnan äärellä. Äänittämisen perimmäinen tarkoitus oli, että saisimme tallennettua työskentelyn lomassa jaettuja kokemuksia sekä ajatuksia yhteisötaideprojektiin liittyen. Vapaampi puhe taas osoittaa meille vuorovaikutuksen tunnelmaa, joten oli hyvä, että sitäkin tallennettiin muistin tueksi. Ääninauhurin avulla saimme tallennettua keskusteluita ilman, että huomiomme meni puheenvuorojen kirjaamisen. Välillä ääninauhuri unohtui tallentamaan pitkäksikin ajaksi, jolloin datan käsittelystä tuli raskasta. Dokumentointi äänittämällä oli kuitenkin jokseenkin objektiivista, sillä emme valikoineet, mitä keskusteluita tallennamme ja mitä emme.

Emme litteroineet kaikkia äänitteitä sanatarkasti, vaan kävimme ne läpi ja kirjasimme tutkimuksen kannalta tärkeimmät huomiot ylös. Ainoastaan ryhmäkeskustelu litteroitiin lähes kokonaan, sillä siinä käytiin läpi tiiviisti koko yhteisötaideprojekti temahaastatteluna.

3.3. Positiomme tutkija-kasvattaja-taiteilijana

Position voi valita itse, se voi muuttua tutkimuksen aikana tai tutkittava voi vaikuttaa sen muodostumiseen (Ronkainen ym., 2013, s. 72). Oma roolimme oli yhtä moninainen kuin koko yhteisötaideprojekti: olimme sekä tutkijoita, kuvataidekasvattajia että taiteilijoita. Kaikki nämä roolit vaikuttavat toisiinsa ja kulkevat enemmän tai vähemmän käsi kädessä. Olemme tietynlaisia kasvattajia, koska olemme käyneet läpi tietynlaisen opettajankoulutuksen. Koulutus on muovannut taiteilijuuttamme ja sitä, millä tavalla lähestymme tutkijoina tätä tutkimusta. Taiteilijuus vaikuttaa siihen, miten ja mitä tutkimme. Näiden roolien erittely osoittautui yllättävän haastavaksi, sillä ne täydentävät toisiaan.

Yhteisöllisessä taidekasvatuksessa taiteilijan rooli on moninainen ja muuttuva. Susanne Lazon (1995) mukaan taiteilijalla voi olla kokijan, reporterin, analyytikon tai aktivistin rooli. Taiteilija voi saapua itselle tuntemattomalle alueelle tai yhteisöön, jossa hän on uuden koki-jana, reporterina hän kerää tietoa muiden nähtäväksi, analyytikkona hän tutkii teoksissa asioita analyytisesti ja aktivistina hän pyrkii saamaan aikaan muutoksen. (Lazyn, 1995, s. 174–177.) Yhteisöllisessä taidekasvatuksessa rooleja voi olla useita yhtä aikaa tai ne voivat vaihdella tilanteen mukaan: taidekasvattaja on ohjaaja, taiteilija, toiminnan katalyytti eli alkuunsaattaja, hän luo puitteet sekä kantaa vastuuta toiminnan etenemisestä. Toimintaan kuuluu

oleellisesti organisointia, toiminnan seuraamista, arviointia sekä ohjaamista. (Hiltunen & Jokela, 2001, s. 18.)

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa tutkija voi olla kuvataideopettaja taidekasvatuksen tai soveltavan kuvataiteen kentältä, ja/tai nykytaiteilija. Taiteen tekijänä tutkimuksessa ei välttämättä ole itse tutkija, vaan esimerkiksi yhteisö. Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa korostuukin osallistavuus tutkija-taiteilijan persoonan sijaan (Huhmarniemi, 2016, s. 36–38, 45). Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa tavoitteena on kehittää taiteilija-opettaja-tutkijan, eli fasilitaattorin, työtapoja ja etsiä ratkaisuja ympäristössä ja yhteisössä tunnistettuihin ongelmiin. Tavoitteena ei siis ole kehittää taiteilija-opettaja-tutkijan taiteellista ilmaisua, vaan vuorovaikutusta osallistuvien tahojen välillä. (ks. esim. Huhmarniemi, 2016; Jokela, 2019) Tässä taideperustaisessa toimintatutkimuksessa tavoitteenamme on ollut kehittää tutkija-kasvattaja-taiteilijoina työtapoja ja menetelmiä valokuvan käyttämiseen yhteisötaideprojektissa paikkasidonnaisten aiheiden käsittelyssä.

Pro gradu -tutkielma on tutkimuksen tekemisen harjoittelua, mutta samalla osoitus omasta oppineisuudesta. Meidän roolimme tutkimuksessa ja yhteisötaideprojektissa on siis ollut olla uuden edessä ja olla oppijoina samalla, kun olemme toimineet ympäristössä tutkija-kasvattaja-taiteilijoina. Kylän kuvan aikana olemme tutustuneet alueeseen sekä toimintaan osallistuneisiin ihmisiin henkilökohtaisella tasolla. Tämä on luonut meille omakohtaisen suhteen Ylipaakkolantietä ja osallistujia kohtaan. Halusimme luoda avoimen ja rennon ilmapiirin, mikä ei olisi onnistunut, jos olisimme vetäytyneet ulkopuolisiksi tarkkailijoiksi. Meidän täytyi toimia aktiivisesti osana yhteisöä, mutta samalla säilyttää tutkijan asenne niin osallistujiin kuin käsiteltäviin aiheisiin. Tämä tarkoitti sitä, että pyrimme kohtaamaan jokaisen osallistujan samanarvoisesti. Emme ottaneet kantaa keskusteluiden aiheisiin tai mielipiteisiin, vaan suhtauduimme niihin avoimesti ja mielenkiinnolla. Välillä keskusteltiin niin sanotusti arkisista aiheista yhteisötaideprojektin aiheiden ulkopuolelta, jolloin keskusteluun osallistuminen oli osaltamme vapaampaa. Nämä arkiset keskustelut olivat tärkeä osa Kylän kuvaa ja sen ilmapiiriä.

Omat näkökulmamme ja asenteemme ovat vaikuttaneet toimintaamme tutkimuksessa ja ennen kaikkea valintoihimme. Pienetkin päätökset, kuten tapaamisen ajankohta tai keskusteltavan aiheen kommentointi, voivat vaikuttaa suuresti toiminnan kulkuun ja näin ollen aineistoomme. Tämän vuoksi pyrimme olemaan läpinäkyviä ja tuomaan esille ja perustelemaan yhteisötaideprojektiin keskeisesti vaikuttaneet valinnat ja rajaukset.

Yhteisötaideprojektiin ja samalla tutkimukseen osallistuneet henkilöt ja yhteisö eivät itsessään ole tutkimuksemme kohteena. Emme tutki henkilöitä tai esimerkiksi heidän muistojaan itsessään. Suhtauduimme tässä tutkimuksessa tutkittaviin henkilöihin osallistujina, uusina tuttavuuksina, alueen asiantuntijoina sekä yhteisön jäsenenä ja toimijoina.

4. Yhteisötaideprojektin toiminnan kaari

4.1. Syklisyys tutkimuksessamme

Tämä luku kuvaa, kuinka Kylän kuva -yhteisötaideprojektin toiminnan kaari ja syklit sen sisällä rakentuivat taideperustaisen toimintatutkimuksen tradition mukaisesti (ks. kuvio 1). Kuvaamme prosessia ja perustelemme siinä tehtyjä valintoja. Prosessissa keskeistä on ollut meidän tutkijoiden välinen keskustelu ja reflektio sekä vuorovaikutus osallistujien kanssa. Toiminnan keskellä saadut palautteet ja kommentit ovat olleet merkittäviä toiminnan kehittämisen kannalta.

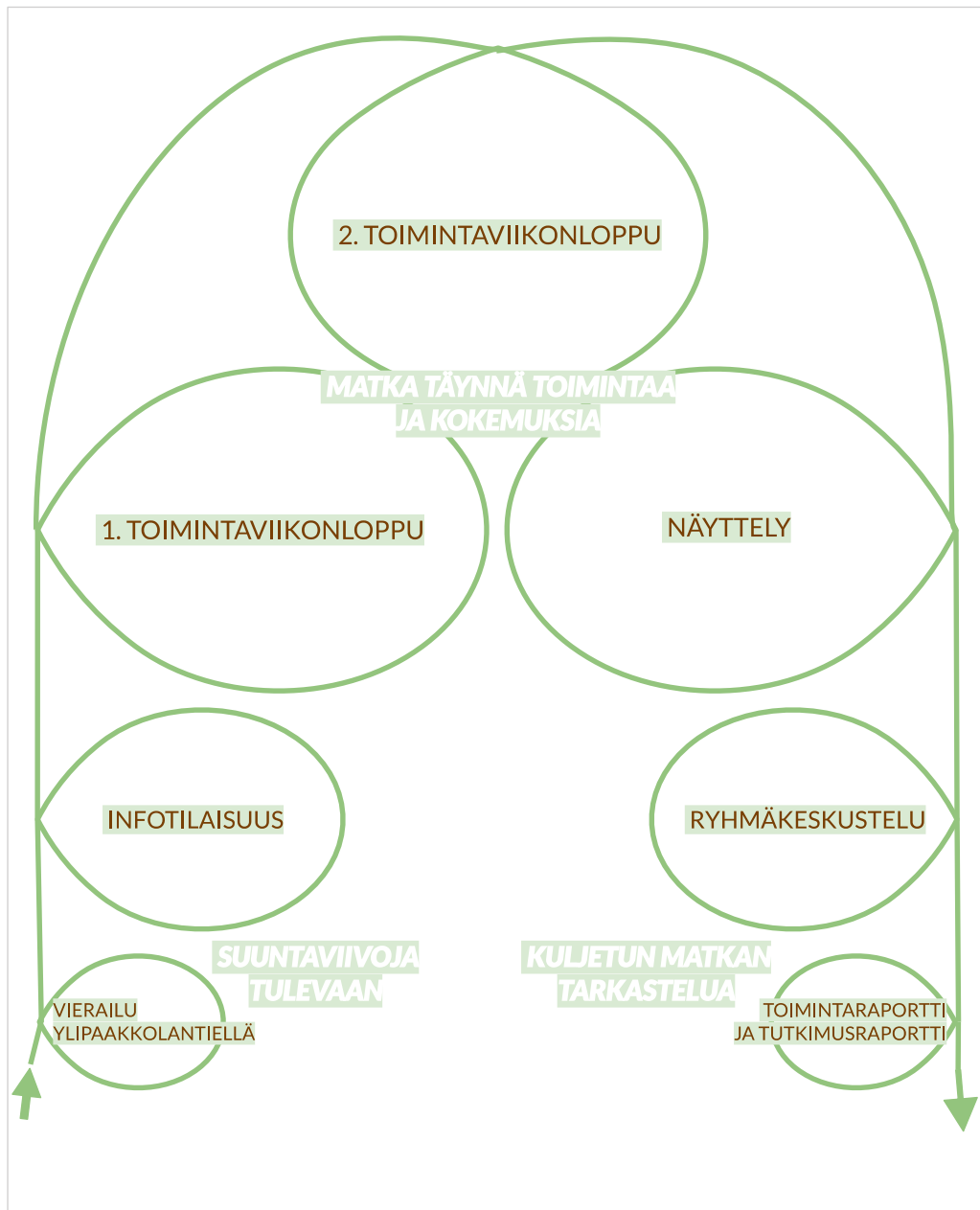
Toiminnassa tavoitteena oli käsitellä Ylipaakkolantien aluetta koskevia muistoja ja kokemuksia sekä alueen historiaa. Tarkemmin aihetta rajataksemme valitsimme työskentelyä ja keskustelua ohjaaviksi teemoiksi Ylipaakkolantien alueen *muutokset* sekä *tärkeiksi koetut paikat ja asiat*. Toimintaviikonloppujen aikana tehtiin kuvansiirtoja, uudelleenvalokuvattiin, tutkailtiin albumikuvia ja keskusteltiin valokuvien herättämien muistojen ja kokemusten kautta Ylipaakkolantien alueesta. Toimintaan liittyi myös paljon muutakin, ja koemme kaiken toiminnan merkitykselliseksi yhteisötaideprojektin muotoutumisen näkökulmasta.

Jokelan mukaan taideperustaiset toimintatutkimukset ovat tutkimuksina prosesseja, jotka etenevät kehämäisesti ja joissa suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektio johtavat kehittyneeseen käytäntöön. Alussa kerätään tietoa sekä projektia koskevasta sosiokulttuurisesta kontekstista että sen visuaalisesta aineksesta esimerkiksi tietyssä yhteisössä ja paikassa. Kerättyä paikka- ja yhteisösidonnaista tietoa käytetään edelleen projektin eteenpäinviemisessä. Projektin edetessä muodostetaan tutkimustehtävä ja -kysymykset, jotka ovat relevantteja taidekasvatuksen toimintakentässä, sekä toiminnan kohteena olevassa ympäristössä ja yhteisöissä. Tutkimusprosessia dokumentoidaan esimerkiksi tutkijapäiväkirjoilla, luonnoksilla, taiteellisilla produktioilla ja niin edelleen. Muodostettu tieto ja tulokset tuodaan esille yhteisölle, osallistujille ja suuremmalle yleisölle, sekä tiedeyleisölle. (Jokela, 2019, s. 3, 9.) Huhmarniemen mukaan koko tutkimusprosessissa ovat läsnä taiteellinen, käsitteellinen, teoreettinen ja kirjallinen työskentely. Tutkimuksen syklit sisältävät tavoitteenasettelua, kenttätöitä, kirjallisuuskartoitusta, aineiston keräämistä ja analysoimista sekä arviointia. (Huhmarniemi, 2016, s. 37, 43.)

Oma tutkimusprosessimme rakentui syklisesti, mutta laajempiin projekteihin ja hankkeisiin verrattuna Kylän kuvan syklit olivat nopeampia ja pienempiä. Näemme, että koko tutkimusprosessimme muodostaa kaaren (ks. kuvio 1), joka koostuu yhteisötaideprojektin suunnittelusta *Suuntaviivoja tulevaan*, yhteisötaideprojektin toimintaosuudesta *Matka täynnä toimintaa ja kokemuksia* ja reflektiosta *Kuljetun matkan tarkastelua*. Näiden vaiheiden sisällä tapahtui syklejä, joita Kuvio 1 esittää. Toimintakertojen aikana ja ympärillä toteutettiin havainnointia, reflektointia, suunnittelua ja arviointia, joiden ansiosta toiminta taas kehittyi eteenpäin kohti seuraavaa toimintakertaa. Kuviossa 1 ilmenee myös toiminnan kaaren vaiheiden suhteet toisiinsa. Kaareissa syklien koko kuvastaa sitä, miten näemme kunkin vaiheen merkityksen Kylän kuva -yhteisötaideprojektin toiminnan kannalta. Tutkielman kirjoittaminen on ajallisesti pitkä prosessi, mutta ilman toimintaosuutta prosessia ei olisi ollut olemassa, siksi toimintaosuuden syklien koko korostuu. Syklien koko kuvastaa toisaalta myös eri vaiheiden sidosteisuutta suhteessa osallistuvaan yhteisöön.

Kylän kuvaa voidaan myös pitää yhtenä isona syklinä, sillä siitä lähti liikkeelle Kylätie -kirjaprojekti kulttuurihistorian oppiaineessa Lapin yliopistossa, jossa Matti Lahti on ollut jälleen avainhenkilönä. Kirjaprojektia organisoivat kulttuurihistorian professori Marja Tuominen, ja Mari on toiminut siinä tiedonantajana sekä linkkinä Kylän kuvan yhteisön ja kirjaprojektin kirjoittajien välillä muun muassa aiheiden ja mahdollisten haastateltavien henkilöiden kartoittamisessa.

Seuraavissa kappaleissa avaamme Kylän kuva -yhteisötaideprojektia koskevien vaiheiden kulkua ja kerromme millä tavalla edellinen vaihe vaikutti seuraavan vaiheen muodostumiseen. Käytämme tutkijapäiväkirjoja ja niistä tehtyä analyysiä päälähteinä prosessin vaiheiden avaamisessa. Toiminnan reflektointi toimintapäivien päätteeksi auttoi meitä kehittämään yhteisötaideprojektia eteenpäin sekä terävöittämään sen tarkoitusta ja tutkimustehtäväämme, joka oli vielä muotoutumassa.

Kuvio 1. Suunnittelun, toiminnan ja reflektion sykleistä muodostuva toiminnan kaari.

4.2. Suuntaviivoja tulevaan

4.2.1. Yhteisötaideprojektin taustat ja konteksti

Kylän kuva -yhteisötaideprojektin ensimmäinen vaihe sisältää ensimmäisen vierailun Yli-
paakkolantiella Matti Lahden johdolla syksyllä 2018, jolloin tapasimme muutamia paikalli-
sia. Mukana oli myös valokuvauksen opettajamme Michael Jacobs Lapin yliopistosta. Matti

kertoi, mitä itse koki tärkeäksi ja merkitykselliseksi Ylipaakkolantien alueella, ja me valokuvassimme kaikkea sellaista, mikä kiinnitti huomiomme. Jälkeenpäin ajattelemme, että käytimme valokuvaa apuna paikkakartoituksessa, sillä valokuvaus toimi meille keinona katsoa ja tallentaa paikasta omat ensikäsityksemme.

Vielä syksyn 2018 aikana ajattelimme toteuttavamme henkilökohtaisemman valokuvausprojektin Ylipaakkolantiella, mutta talvella heräsi ajatus isommasta projektista, ja aloimme suunnittelemaan graduseminaareissa Kylän kuva -yhteisötaideprojektia Ylipaakkolantielle. Päätimme lähteä toteuttamaan tutkimusta taideperustaisena toimintatutkimuksena, jossa yhteisötaideprojekti muodostaisi toimintaosion. Alussa emme vielä tienneet, mitä tarkalleen tutkisimme, millaista aineistoa tulemme saamaan ja millainen yhteisötaideprojektista on ylipäätään tulossa. Graduseminaarit, ohjaukset sekä palaverit veivät suunnittelua ja toteutusta jatkuvasti eteenpäin. Suunnittelu ja ideointi jatkui läpi talven ja keväällä 2019 aloimme etsiä yhteyshenkilöitä Ylipaakkolantielta. Avainhenkilönä monessa kohtaa oli jälleen Matti Lahti, jonka kautta saimme kontaktia alueen ihmisiin.

Ensimmäinen yritys oli muodostaa taidetoimintaa Ylipaakkolantiella kokoontuvan kansalaisopiston käsityöpiirin ympärille, mutta sen toiminta oli jäämässä kesätauolle. Otimme muutamiin käsityöpiirissä käyviin henkilöihin yhteyttä jo ennen infotilaisuutta ja tiedustelimme, olisiko yhteisötaideprojektiin osallistujia. Saimme piirin kautta osallistujia sekä paikan kokoontua, Liisa Ollitervon talon. Talon omistaja Liisa asuu nykyään Tervolan kylällä, mutta taloa ylläpitävät hänen lapsensa, joista tutustuimme Matti ja Antti Ollitervoon. Antin mukaan talo on tullut tutuksi alueen ihmisille käsityökerhon lisäksi talossa ennen toimineen postin toimipisteen myötä, joten sinne oli luontevaa kokoontua. Kokoontumistilana käytettiin entistä postihuonetta, johon oli oma sisäänkäyntinsä. Talo oli osallistujien mielestä hyvä ja jopa ainoa mahdollinen paikka kokoontua, sillä ilmeisesti varsinaista kylätaloa ei ole.

Kylän kuva -yhteisötaideprojekti kiinnittyy Ylipaakkolantien alueeseen ja siellä sijaitseviin tiloihin, pihapiireihin ja ympäröivään luontoon (ks. kuva 1). Ylipaakkolantie on noin 10 kilometrin mittainen hiekkatie, joka sijaitsee Tervolan kunnassa. Kunta identifioituu idylliseksi maaseutukunnaksi ja “ihmiselle sopivaksi paikaksi” (Tervolan kunta). Maantieteellisesti kunta sijoittuu Kemijoki ja Rovaniemen välille. Tervolan maisemaa hallitsevat vaarat sekä Kemijoki, jotka antavat paikalle omia merkityksiään.

Kuva 1. Näkymä Ylipaakkolantieltä.

Kuva 2. Rakennuksia eri vuosikymmeniltä Siirtolan pihapiirissä.

Ylipaakkolantiellä ajan kerroksellisuus on vahvasti läsnä monella eri tavalla (ks. kuva 2). Itse rakennukset ovat konkreettisia jälkiä menneisyydestä ja voimme lukea niistä sekä per-

heiden ja sukujen omaa historiaa, että paikallista ja alueellista historiaa. Rakennustyyli, materiaalit ja kalusteet kertovat meille jotain yleistä ajasta, kun taas henkilökohtaiset esineet, käsityöt ja ihmisten jättämät jäljet kertovat tarinaa siellä asuneiden ihmisten elämästä. Joki taas tuo oman näkökulmansa asioihin, kun ajatellaan aikaa ennen sen valjastamista. Ympäristö, eikä vain rakennettu, sisältää merkkejä ja jälkiä menneisyydestä, ja kuten Huhmar-niemi (2016, s. 33) toteaa, ne ovat usein merkkejä elinkeinosta. Ylipaakkolantiella erityisesti maatalous ja uitto ovat jättäneet jälkensä ympäristöön ja siellä asuvien ihmisten mieliin.

Nimesimme yhteisötaideprojektin Kylän kuvaksi, vaikka emme keskittyneet varsinaisesti Ylipaakkolan kylään. Ylipaakkola ei kata kylänä koko Ylipaakkolantietä, vaan tien varrelle sijoittuu toinenkin kylä, Lapinniemi. Hämynen (2008, s. 60) kertoo kylän määritelmästä historiallisetnografisissa tutkimuksissa seuraavasti: “Kylä on perinteisesti määritelty maaseudulla sijainneeksi asutusryhmäksi, jonka asukkaiden elämisen tapa on ollut sidoksissa luontoon ja luonnonresurssien hyödyntämiseen. Kylä on hahmoteltu lähekkäin sijaitsevien maa-laistalojen ryhmäksi, joka selkeästi erottuu rakennettuna ympäristönä ja ihmisten työnjälkinä maisemassa.” Ylipaakkolan kylän rajat ovat olemassa, mutta kylällä voidaan tarkoittaa myös jotain laiveampaa aluetta, jonka ääriviivoja ei voi piirtää karttaan tarkalleen. Tämän vuoksi yhteisötaideprojektin nimeäminen Kylän kuvaksi tuntui meistä sopivalta.

4.2.2. Infotilaisuus

Yhteisötaideprojektin alkajaisiksi järjestettiin infotilaisuus 25.5.2019 Liisa Ollitervon talossa. Tilaisuutta varten jaettiin kutsuja (ks. liite 3) Ylipaakkolantien ja sen lähialueen postilaatikoihin. Kutsu Kylän kuvan aloittavaan infotilaisuuteen asetti tulevalle toiminnalle teemat ja raamit. Alla olevat otteet ovat kutsukirjeestä:

Millaisia muistoja sinulla on kotiseutuusi ja pihapiiriisi liittyen? Sijaitseeko pihapiirissäsi vanha asuin-, navetta- tai varastorakennus, tai oletko muuten kiinnostunut alueen perinteikkästä kulttuuriympäristöstä taloineen ja maisemineen?

Meitä kiinnostaa Ylipaakkolantien vanhat rakennukset, pihapiirit, niihin liittyvät muistot ja tarinat, sekä käsityöperinne. [...] Me haluaisimme kuulla ja nähdä, mikä teille on tärkeää tässä paikassa ja tuoda sen näkyväksi. Tarkoituksenamme on järjestää kesällä kaikille avoimia työpajoja, joissa työskennellään valokuvan ja käsityön keinoin.

Tarkoituksenamme oli luoda keskusteleva ja osallistava tilaisuus, jossa kaikki osapuolet ovat osaltaan asiantuntijoita. Toivoimme, että Ylipaakkolalaiset jakavat meille omia ideoitaan ja osallistuvat yhteisötaideprojektin suunnitteluun ja me opiskelijoina tuomme taidekasvatuksen näkökulman. Tavoitteenamme oli myös luoda tasavertaisia tilanteita keskustelulle, tekemiselle ja oppimiselle.

Ennen infotilaisuutta saimme muutamia yhteydenottoja, joissa kerrottiin kiinnostuksesta yhteisötaideprojektia kohtaan. Infotilaisuuteen osallistui 12 henkilöä ja se kesti noin puolitoista tuntia. Esittelimme ideoitamme, taustojamme sekä lähtökohtia yhteisötaideprojektin toteuttamiselle. Lisäksi tilaisuudessa keskusteltiin vapaasti Ylipaakkolantien alueesta, sen tiloista, taloista, niiden iästä ja sijainnista. Keskusteluissa määriteltiin myös Ylipaakkolantien aluetta. Esiin nousi myös ideoita tulevasta toiminnasta. Keskustelun tueksi ja virikkeeksi tulostimme suuren kartan alueesta. Osallistujat kerääntyivät kartan äärelle keskustelemaan ja tekemään muistiinpanoja (ks. kuva 3). Kartassa ei lukenut mitään, ja osallistujat alkoivatkin pohtia, missä on minkäkin tilan oikea paikka. Kartta ja sen täydentäminen oli taiteellisen ja yhteisöllisen toiminnan avaus. Yhdellä osallistujista oli sopivasti mukanaan kopio vanhasta kartasta, jonka hän oli hakenut Rovaniemen maanmittauslaitoksen kautta. Tällä osallistujalla oli paljon tietämystä alueen historiasta ja tiloista.

Infotilaisuuden päätteeksi osallistujilta kerättiin tutkimusluvut (ks. liite 1). Osallistujien toiveesta loimme Whatsapp -ryhmän yhteydenpitoa varten, jossa ensimmäiseksi varsinaiseksi toimintakerraksi sovittiin 13.–14.7.2019. Tilaisuudessa keskustelussa heränneitä teemoja ja ideoita toiminnalle olivat muun muassa Ylipaakkolantien taidepolku, karttojen jatkokäyttö, vanhat esineet, käsityöt, heinäseipäiden jatkokäyttö, maiseman muutos, joen patoaminen ja sen seuraukset, talojen nimet ja vanhimmat rakennukset, käsitteen *vanha* määritelmä sekä millainen alue oli ennen.

Infotilaisuuden jälkeen tuntui harmilliselta, että ensimmäiseen varsinaiseen toimintakertaan on vielä pitkä aika. Toisaalta ajattelimme, että aika on myös hyvä asia: aiheet jäävät ‘muhiimaan’ mieleen, on enemmän aikaa suunnitella toimintaa ja on mahdollista, että tulee enemmän osallistujia, kun sana ehtii levitä.

Kuva 3. Keskustelua Ylipaakkolantien alueen karttojen äärellä infotilaisuudessa. Kuvassa Sinikka Kiurujoki, Marjo Veikkolainen, Hanna-Maria ja Markku Jurmu, Matti Alatalo, Antti Ollitervo, Saara Ylimaunu, Mari Parpala, Kaarlo (Kalle) Alatalo, Juhani Keskitalo, Kaisa Lahti ja Helena Keskitalo.

4.3. Matka täynnä toimintaa ja kokemuksia

4.3.1. Ensimmäinen toimintaviikonloppu

Toimintaosuuteen kuului kaksi toimintaviikonloppua (13.–14.7.2019 ja 10.–11.8.2019) ja Kylän kuva -näyttely. Toimintaviikonloppujen toiminta sijoittui pääosin Ylipaakkolantiellä sijaitsevaan Liisa Ollitervon taloon. Avaamme seuraavissa kappaleissa toiminnan kulkua, eli sitä mitä tehtiin ja miksi. Aineistonamme toimivat tutkijapäiväkirjamme, kuva- ja äänitallenteet toiminnasta sekä projektiraportti.

Ensimmäisen toimintaviikonlopun aikana käsiteltiin Ylipaakkolantien alueen muutoksia sanallisesti ja kuvallisesti. Valitsimme muutos -teeman infotilaisuudessa käytyjen keskustelujen myötä. Silloin käsiteltiin paljon alueen muutoksiin viittaavia aiheita ja yhteiskunnallistikin laajoja teemoja, kuten maaseutukylien rakennemuutosta ja Kemijoen patoamista.

13.7.2019

Ensimmäisenä päivänä toimintaan osallistui 10 ihmistä. Heti alkuun lähes kaikki osallistujat esittäytyivät toisilleen. Olimme ajatelleet, että Ylipaakkolantien ihmiset tuntisivat toisensa

läpikotaisin, mutta esimerkiksi osa on asunut pitkään muualla ja käy vain kesäisin Ylipaakolantiellä. Osa tapasi toisensa kunnolla jopa vuosikymmenien jälkeen. Ensimmäinen päivä toimi siis eräänlaisena uudelleen tutustumisen hetkenä. Alueen historia kosketti jollain tavalla jokaista osallistujaa. He tulivat hyvin juttuun ja yhteistä juteltavaa löytyi nopeasti vanhojen valokuvien äärellä, joita muutama oli ottanut pyynnöstämme mukaan (ks. kuva 4). Kuvista tunnistettiin ihmisiä ja rakennusten eri vaiheista osattiin kertoa yhtä jos toistakin. Moni sai uutta tietoa alueesta ja sen historiasta. Keskustelua heräsi myös alueen kartan äärellä, joka oli ollut esillä jo infotilaisuudessa.

Kuva 4. Helena Ylimartimo, Kaisa Lahti ja Matti Ollitervo keskustelvat albumikuvan äärellä.

Toivoimme, että valokuvia olisi otettu mukaan enemmänkin, sillä vain muutama oli lopulta tuonut valokuvia. Huomasimme jälkikäteen, että olimme ehkä omassa puheessamme rajanneet tuotavien kuvien aihetta liikaa. Kaikilla tuntui olevan käsitys, että kuvassa pitäisi näkyä aina vain rakennuksia ja pihaa, eikä ihmisiä. Osa tuntui myös luulevan, että meille täytyy tuoda valokuvia, jotta me voimme tutkia niitä. Valokuvien lisäksi huomasimme, että osallistujat kokivat epäselvyyttä myös omasta roolistaan yhteisötaideprojektissa. Infotilaisuudesta oli kulunut jo reilu kuukausi aikaa ja saattoi myös olla, ettemme tuoneet tavoitteitamme ja ajatuksiamme tarpeeksi selkeästi ilmi. Päätimmekin kiinnittää tähän tarkemmin huomiota ja selventää Kylän kuvan tarkoitusta, tavoitteita sekä osallistujien roolia.

Tässä vaiheessa yhteisötaideprojektia tutkimustehtävämme oli vielä muotoutumassa: halusimme tutkia alueen ihmisten kokemuksia Ylipaakkolantiestä yhteisötaiteen kautta. Oivalsimme kuitenkin, että emme tutki kokemuksia itsessään vaan toimintaa ja sen muodostumista.

14.7.2019

Toimintaan osallistui päivän aikana 8 henkilöä. Ohjeistimme kuvansiirron tekniikat ja aloimme toteuttamaan niitä kankaille. Ensimmäinen kuvansiirtotekniikka asetonin avulla osoittautui hyvin haastavaksi, joten jatkoimme Eri Keeper -tekniikalla. Huomasimme, että meidän olisi kannattanut testata kuvansiirtoa vielä enemmän ennen toimintaa. Mari otti vastaan osallistujien uudelleen kuvattuja kuvia ja digitoituja albumikuvia, jotka hän käsitteli ja tulosti kuvansiirtoa varten.

Albumikuvia katseltiin, digitoitiin ja niiden äärellä keskusteltiin. Joitain osallistujia kiinnostivat myös vanhat käyttöesineet, joita sitten kuvattiin. Kuvattavana oli muun muassa vanha kahvipannu ja -mylly. Osa näistä valokuvista jatkotyöstettiin kuvansiirroiksi ja osa tuli näyttelyyn sellaisenaan. Helena ja Juhani Keskitalo toivat sunnuntaina muutaman puisen palan vanhasta jo puretusta navetasta, jotka Reetta valokuvasi paikanpäälle kootussa kuvauspisteessä (ks. kuva 5).

Kuva 5. Helena Keskitalo löysi kesällä 2019 Alatalon navetan raunioilta laudan kappaleen, jossa lukee navetan rakennuttajan Matti Alatalon nimi. Navetta rakennettiin 1920-luvulla.

Osallistujat etsivät albumikuvia, joiden kautta he voisivat käsitellä muutos -teemaa. Keskustelu valokuvien äärellä oli vuoropuhelua menneen ja nykyisyyden kanssa. Esimerkiksi Aarno Ollitervo toi albumikuvia 1960–70 -luvulta. Hän oli tuonut mukanaan albumikuvia eri aiheista, joista yksi oli Kemijoki. Kuvien kautta keskusteltiin muun muassa joen patoamisesta ja jokirannan muuttumisesta. Aarnolla oli esimerkiksi kuva vuodelta 1974, joissa oli kuvattu viimeinen jäidenlähtö ennen veden nousua, ‘vanhan joen aikaan’ (ks. kuva 6). Päivän aikana hän innostui uudelleenkuvaamaan näille albumikuville vastinpareja (ks. kuva 7).

Kuva 6. Jokinäkymän muutosta. Kuva: Aarno Ollitervo, 1974, Hannus

Kuva 7. Jokinäkymän muutosta. Kuva: Aarno Ollitervo, 2019, Hannus.

Toiminnassa oli erilaisia osallistumisen tapoja. Muutamat innostuivat tosissaan valokuvauksesta ja uusista tekniikoista. Innostus näkyi esimerkiksi haluna toteuttaa uudelleenvalokuvausta ja kuvansiirtoa varsinaisen toiminnan jälkeen. Helena Ylimartimo ja Suoma Juntunen kertoivat kokeilleensa kuvansiirtoa myös kotonaan ja Helena ja Juhani Keskitalo toteuttivat uudelleenvalokuvausta löytämistään valokuvista useita tunteja vielä toimintapäivän jälkeen. Jotkut osallistujista olivat toiminnassa mukana ilman valokuvaamista tai muun produktin tuottamista. Heille oli luontevampaa osallistua keskustelemalla käsiteltävistä aiheista, kuin toimia taiteellisen tekemisen parissa. Toivoimme, että sama luontevuus siirtyisi yhteisötai-deprojektin edessä myös taiteelliseen tekemiseen, sillä halusimme luoda tilan, jossa kokeileminen ja valokuvaukseen ryhtyminen ei olisi korkean kynnyksen takana. Osa oli ehkä käsitellyt, että me toimisimme valokuvaajina esimerkiksi uudelleenvalokuvauksessa. Emme olettaneet, että jokainen osallistuja tarttuisi heti kameraan ja toteuttaisi esimerkiksi uudelleenvalokuvausta tai kuvansiirtoa. Toiminnan aikana saimme kuitenkin innostettua osallistujia kuvaamaan myös itse.

Otimme lopussa puheeksi näyttelyn. Se innosti kovasti paikalla olleita, ja nimenomaan sen järjestäminen maaseutumessuilla. Moni sanoikin, että kun meidän kylällä kerrankin jotain tehdään, niin pakkohan se on saada esille! Näyttelyn suunnittelua ja ideoiden jakamista jatkettiin vielä myöhemmin osallistujien ja meidän yhteisessä Whatsapp -ryhmässä.

Toiminnan aikana oli mukavaa seurata liikehdintää Ylipakkolantien alueella. Havaitimme tietynlaista yhteishenkeä, kun ihmiset keskustelivat, tervehtivät toisiaan ja pysähtyivät juttelemaan. Joku pistäytyi Ollitervon talolla ihan vain katsomassa, että mitäs täällä touhutaan. Kun joku kuva tai paikka askarrutti, asiaa lähdettiin selvittämään esimerkiksi talon nykyisiltä asukkailta. Toiminnan jälkeen jäi mukava olo ja tunne, että toimintaa olisi voinut jatkaa vaikka saman tien. Osallistujat kiittelivät mukavasta viikonlopusta ja se tuntui hienolta.

9.8.2019

Ennen toista toimintaviikonloppuna 9.8.2019 kävimme haastattelemassa Ulla ja Lauri Pesola Tervolan kunnan palvelukeskuksessa. Aloite haastatteluun oli tullut Laurilta, joka oli hyvin kiinnostunut oman kotiseutunsa historiasta. Haastattelun kautta he pääsivät myös osaksi Kylän kuvaa ja heidän muistonsa tulivat tallennetuiksi. Katselimme ja keskustelimme albumikuvista, ja tapaamisen päätteeksi Reetta kuvasi Laurista ja Ullasta muotokuvan. Mari toteutti kuvasta myöhemmin kuvansiirron tyynylle, jonka annoimme heille muistoksi.

4.3.2. Toinen toimintaviikonloppu

Toisen toimintaviikonlopun teemaksi valitsimme tärkeät paikat ja asiat Ylipaakkolantien alueella. Valintamme takana oli ajatus tuoda esille aluetta positiivisessa valossa. Ensimmäisenä toimintaviikonloppuna keskustelu muutos -teeman ympärillä nosti esiin haikeutta ja huolia muutoksia kohtaan. Mielestämme oli tärkeää, että nämä kokemukset saivat tulla esiin, mutta menneen nostalgisoinnin lisäksi halusimme nostaa esiin lisää keskustelua ylpeyden aiheiden ja tärkeiksi koettujen asioiden ympärillä. Tämä teema ei ollut lopulta niin näkyvästi mukana taidetoiminnassa ja keskusteluissa kuin muutokset. Ajattelemme, että tähän vaikutti toisen toimintaviikonlopun tiivis työskentely, sillä se oli viimeinen toimintakerta ja kesken-eräiset teokset piti saada valmiiksi näyttelyä varten. Mielestämme teema näkyi kuitenkin kaikessa siinä mitä osallistujat nostivat esille Ylipaakkolantielta keskusteluissa ja albumikuvien kautta.

Toisen toimintaviikonlopun taidetoiminta oli pääosin jatkoa aiemmasta toiminnasta. Osallistujien albumikuvia digitoitiin ja niitä jatkotyöstettiin kuvansiirtoina erilaisille materiaaleille. Valokuvista keskusteltiin teemojen pohjalta ja jotkut kirjoittivat niistä muistoja ja tietoja ylös (ks. kuva 8). Toiminnan aikana osallistujat saivat vapaasti toteuttaa uudelleenalokuvauksia albumikuvien pohjalta. Rohkaisimme osallistujia tuomaan toimintakerroille myös vanhoja käyttöesineitä, joita valokuvasimme. Näistä kuvista tehtiin myös kuvansiirtoja.

10.8.2019

Päivä kului hyvin pitkälti kuvansiirron merkeissä. Moni osallistuja jatkoi siitä mihin oli viime kerralla jäänyt. Otimme käyttöön vielä kolmannen kuvansiirtomenetelmän, jossa kuva siirrettiin emo-painoemulsion avulla (ks. kuva 9). Tätä menetelmää testasimme itse ennen toimintaa. Se mahdollisti aiempaa tekniikkaa nopeamman työskentelyn. Osallistujat olivat motivoituneita toteuttamaan kuvansiirtoja ja osa tekikin lukuisia siirtoja pitkin päivää (ks. kuvat 10 ja 11). Esimerkiksi Sinikka Kiurujoki toteutti yhden kuvansiirron esiliinaan kaksi siirtoa tyynyliinoin ja vielä yhden taulua varten. Päivän aikana osallistujat kokivat paljon kuvansiirtoon liittyviä onnistumisia. Tilassa vallitsi hyvä tekemisen henki ja tunnelma. Tähän vaikutti mielestämme se, että tekemisessä ei ollut kiire. Lisäksi toiminnasta, meistä ja muista osallistujista oli tullut jo tuttuja.

Kuva 8. Matti Ollitervo ja Sinikka Kiurujoki kirjoittavat teostekstejä näyttelyyn. Valokuvat ovat läsnä monissa muodoissaan.

Kuva 9. Mirjami Ylitalo, Kaisa Hallikainen, Suoma Juntunen ja Kaisa Lahti kuvansiirtojen äärellä

Ryhmässä vallitsi rento, suora, humoristinen ja puhelias ilmapiiri. Taidetoiminnan lomassa keskustelu oli luontevaa. Toiminnan aikana keskustelua herätti kuvansiirtotekniikka ja sen hallinta sekä Ylipaakkolantien alue. Esimerkiksi Ylipaakkolantien kirjoitusasu oli yksi seikka, joka herätti paljon keskustelua. Kysymys heräsi siitä, kuuluuko nimeen väliviiva vai ei, eli onko kirjoitusasu *Ylipaakkolantie* vai *Yli-Paakkolantie*. Lopullista vastausta asialle ei lopulta muodostettu, sillä joissain lähteissä se on kirjoitettu viivalla ja esimerkiksi tienviitassa nimi lukee ilman viivaa. Osa kertoi kirjoittavansa nimen aina viivalla, osa ilman ja toisille sillä taas ei ollut merkitystä. Tämä keskustelu oli sellainen, joka ei olisi välttämättä tullut esiin arjessa. Keskusteluissa kävi ilmi, että vaikka paikasta oli yhteisiä ja jaettuja kokemuksia, oli jokaisella myös henkilökohtaisia käsityksiä Ylipaakkolantien alueesta. Olikin mielenkiintoista seurata, millaisia paikkaa koskevia aiheita osallistujat kävivät läpi. Keskiössä ei ollut se, mitä me halusimme kuulla, vaan se mitä osallistujat halusivat käsitellä.

Päivän aikana suunniteltiin myös lähestyvää näyttelyä. Toimme ilmi, että me emme päättä miten asiat asetetaan esille, vaan haluamme kuulla, miten osallistujat sen haluavat tehdä. Muutama heistä kertoi pääsevänsä osallistumaan ripustuspäivään. Paikalla kävi myös muutamia henkilöitä ihan vain piipahtamassa ja katsomassa, mitä touhussimme. Oli mukavaa, että ihmiset uskalsivat tulla nopeastikin käymään. Se kertoo mielestämme siitä, että onnistuimme luomaan tarpeeksi rennon ja avoimen ilmapiirin, mutta myös siitä, että asia kiinnostaa aidosti ja kyläläisiin halutaan tutustua paremmin. Tämä on ollut yksi seikka, mistä yhteisötaideprojektia on jo kovasti kiitelty. Esimerkiksi yksi osallistuja ilmaisi miten mukavaa on, kuinka Kylän kuva on yhdistänyt Ylipaakkolalaisia: ”Yhtenäinen Ylipaakkola”, hän taisi ilmasta. Muutama muukin sanoi, että tällainen toiminta oli erittäin tervetullutta.

Kuva 10. Matti Ollitervon toteuttamat kuvansiirrot, jotka käsittelevät Uusihannuksen tilan pihapiirin muutosta vuosikymmenien aikana. (Vas.) Pihapiiri 1960-luvulla ennen veden nousua. Kuvan rakennukset on purettu tai siirretty. (Oik.) Matti uudelleenkuvasi paikan Liisa Ollitervon talon katolta 2019.

Kuva 11. Ämmän kahvipannu. Sinikka Kiurujoen toteuttama kuvansiirto kuvaamastaan kahvipannusta esiliinaan.

11.8.2019

Viimeisenä toimintapäivänä tehtiin vielä paljon uusia teoksia: kuvansiirtoja ja uudelleenvalokuvausta. Kävimme myös läpi suunnittelemissamme liittyen näyttelyyn messuilla. Vaikka oli varsinaisen toiminnan viimeinen päivä, oli mukana myös uusia osallistujia, esimerkiksi Juhani Mikkotervo. Hän kertoi kuvanneensa aktiivisesti 1970-luvulla juurikin arkielämää ja työntekoa, joka on muiden osallistujien mukaan olleet harvemmin kuvattuja asioita. Juhani toi mukanaan kaksi kehystä: toisessa oli kuva ladosta ja toisessa oli kahdeksan kuvan sarja hänen isänsä työnteosta. Osallistujat keskustelivat kuvien äärellä (ks. kuva 12). Juhani uudelleenvalokuvasi myöhemmin kohdan, jossa lato sijaitsee ja toteutti siitä kuvansiirron kankaalle. Lisäksi esimerkiksi Matti Lahti osallistui toimintaan ja jakoi tietoaan erilaisista tapahtumista ja henkilöistä muille osallistujille.

Kuva 12. Juhani Mikkotervo, Aarno Ollitervo, Matti Lahti ja Pentti Toivanen keskustelevat Juhani Mikkotervon tuoman kuva-sarjan äärellä.

Viimeisenä toimintapäivänä kiersimme myös Ylipaakkolantiellä muutamassa kohteessa valokuvaamassa ja syventymässä kyseisten paikkojen historiaan. Silloin ajattelimme, että jos teemme yhteisötaideprojektista vielä myöhemmin oman näyttelyn, voi kuvia käyttää siinä. Näin jälkikäteen ajattelemme, että tällaiset “sivujuonteet” olivat tärkeitä meidän ymmärryksemme syventymisen kannalta. Vierailut olivat myös esittelijöille tapa osallistua: itselle tuttua paikkaa esiteltiin ja siitä kerrottiin tärkeiksi koettuja asioita. Pääsimme tutustumaan esimerkiksi Toivasen tilalle Pentti Toivasen johdolla sekä Alatalon pihapiiriin Helena Keskitalon kanssa (ks. kuva 13).

Tässä vaiheessa yhteisötaideprojektia kaikista hienointa olivat mielestämme olleet erilaiset kohtaamiset: toimintaviikonloput ovat olleet tilanteita, jolloin osallistujat ovat voineet tulla juttelemaan, tutustumaan toisiinsa sekä kuulemaan historiaa ja tarinoita. Hienoa on ollut seurata myös, kuinka eri ikäiset ihmiset ovat kohdanneet keskusteluissa. Tilanteet ovat olleet sellaisia, joita arkielämässä ei välttämättä tulisi vastaan.

Kuva 13. Helena Keskitalo ja Reetta Breilin Alatalon pihapiirissä. Helena kertoo paikan historiasta.

4.3.3. Kylän kuva -näyttely

Elokuussa Kylän kuva huipentui näyttelyyn, joka oli esillä Maaseudulta käsin -messuilla 24.–25.8.2019 Tervolan Louella. Näyttelyyn kerättiin toiminnan aikana syntyneet teokset, valokuvasuurennot albumikuvista sekä muutamia alueen historiaan liittyviä käyttöesineitä. Näyttely oli yhteisötaideprojektin toimintaosuuden viimeinen sykli, joka kokosi ja yhdisti aiempia toimintakertoja. Se toi näkyväksi kesän aikana kuljetun polun ja koetun yhteisöllisyyden, ja samalla se oli juhlava päätös Kylän kuvan toiminnalle. Näyttelyssä paikkalähtöinen toiminta ja teokset ikään kuin palautettiin kootusti paikkaan herättämään uutta keskustelua, jotka taas antoivat yhteisötaideprojektille ja Ylipaakkolantiestä esitetuille tulkinnoille uusia merkityksiä.

Jo alussa päätimme, että järjestäisimme yhteisötaideprojektin aikana syntyneistä teoksista näyttelyn. Mahdollisia paikkoja olisivat olleet Lapin yliopisto sekä Tervolan kunnan tilat, kuten kirjasto tai kunnantalo. Rovaniemelle asti vietynä näyttely ei olisi saavuttanut paikallisia samalla tavalla eivätkä kaikki osallistujatkaan olisi välttämättä nähneet sitä, ja kunnantalolla tai kirjastolla näyttely olisi ehkä jäänyt hieman piiloon. Pohdimme lopulta näyttelyn liittämistä johonkin olemassa olevaan tapahtumaan. Ylipaakkolantie on maaseutumiljöötä ja monet aiheet pyörivät jollain tapaa maaseudun ympärillä, joten Maaseudulta käsin -messut tuntuivat sopivalta tapahtumalta. Otimme yhteyttä messusihteeriin Elina Miettuseen ja saimme sovittua paikan näyttelyä varten. Näyttelytila oli autokatos lähellä messujen sisäänkäyntiä. Rosoinen autokatos sopi teosten tunnelmaan, mutta tarjosi myös suojaisan ja rauhallisen paikan tutustua teoksiin. Katoksen ansiosta vesisadekaan ei haitannut. Kliininen galleria olisi korostanut omalla tavallaan teoksia ja vanhan valokuvan materiaalisuutta, mutta autokatoksessa siitä tuli hyvin kokonaisvaltainen elämys ja kokemus. Kaikki osallistujat eivät päässeet messuille, mutta osalle näyttely oli pääsy vierailulla siellä.

Osallistujat kokivat näyttelyn innostavana asiana, sillä siellä teokset tulivat muillekin nähtäväksi. Mirjami Ylitalo totesi ryhmäkeskustelussa näyttelyn olleen “piste iin päälle”. Näyttely on ollut suuntaamassa toimintakertoja, sillä se oli kaikille yhteinen ja selkeä tavoite, jota kohti edettiin. Teosten tuli olla tiettyyn päivämäärään mennessä valmiita, joten näyttely antoi selkeästi ryhtiä toiminnalle. Näyttelyä varten jokainen teos nimettiin ja niiden yhteyteen kirjoitettiin mahdolliset kuvatekstit ja muita kuvaa koskevia tietoja. Näyttelyä rakennettaessa pohdittiin kuvissa esiintyviä paikkoja ja niiden suhteita toisiinsa: “mikä sopii aiheen

puolesta mihinkin, mihin tämä kuva sijoittuisi Ylipaakkolantien alueen kartalla” ja niin edelleen. Osallistujat kokivat, että rakennusvaiheessa mukanaolo oli tärkeää. Pystytys oli erilaista toimintaa kuin aiemmilla toimintakerroilla, jolloin se tarjosi uudenlaisen osallistumisen mahdollisuuden. Eräs yhteisötaideprojektista kiinnostunut, joka ei ollut mukana aikaisemmillä toimintakerroilla, liittyi mukaan toimintaan näyttelyn rakentamisvaiheessa. Rakentamiseen liittyi muun muassa ongelmanratkaisua, liikkuvaa ja fyysistä tekemistä sekä esteettisten ratkaisujen tekemistä. Näyttelyvalvojina osallistujat taas pääsivät kohtaamaan näyttelyvieraita ja projektin teemoista keskustelu jatkui (ks. kuva 14).

Näyttely oli tapa saattaa Kylän kuva suuremman yleisön tietoisuuteen. Siellä päästiin kuulemaan sellaisia tarinoita ja ihmisiä, jotka eivät olleet toimintakerroilla mukana. Moni näyttelyssä kävijä mainitsi kuulleen yhteisötaideprojektista, mutta ei ollut päässyt osallistumaan. Näiden keskusteluiden kautta hekin pääsivät jollain tavalla osaksi *Kylän kuvaa*. Näyttely antoi monille kävijöille Ylipaakkolantien alueesta sellaisen kuvan, johon pystyi samaistumaan. Osa kävijöistä tunsi paikan ja esimerkiksi kuvissa olevia ihmisiä ja taloja. Toiset kävijät pystyivät samaistumaan yleisesti maaseutuun ja kuvista välittyvään aikaan. ”Kauhasta kotiseutua” – kirjoitti yksi näyttelyvieras.

Kuva 14. Kaisa ja Mirjami osallistuivat näyttelyn valvontaan. Kuvassa Kaisa Lahti, Reetta Breilin ja Mirjami Ylitalo näyttelytilassa.

4.4. Kuljetun matkan tarkastelua

4.4.1. Ryhmäkeskustelu

Vaikka näyttely oli jo selkeä päätös, koimme tarpeellisena pitää vielä koko yhteisötaideprojektiä kokoavan keskustelutilaisuuden. Ryhmäkeskustelussa refleктоimme yhteisötaideprojektiä ja toimintaa yhdessä osallistujien kanssa, eli keskustelimme toiminnasta ja sen kulusta. Tällä keskustelulla oli kaksi tarkoitusta: halusimme päättää Kylän kuva -yhteisötaideprojektin yhteiseen tapaamiseen Ollitervojen talossa ja nähdä osallistujat vielä kerran koolla (ks. kuva 15). Ajankohta pyrittiin sopimaan niin, että mahdollisimman moni pääsi paikalle ja varsinkin he, jotka eivät päässeet näyttelyyn. Toiseksi halusimme esittää osallistujille kysymyksiä meidän toimintaamme ja yhteisötaideprojektin organisointiin liittyen, sekä palata vielä muutamia keskeisimpiin aiheisiin, jotka puhuttivat kesällä.

Kuva 15. Ryhmäkeskustelussa keräännyttiin viimeisen kerran yhteen ja muisteltiin kesän toimintaa. Kuvassa Mari Parpala, Antti Ollitervo, Mirjami Ylitalo, Suoma Juntunen, Kaisa Lahti, Sinikka Kiurujoki, Saara Ylimaunu, Kaisa Hallikainen, Martti Ylitalo ja Aarno Ollitervo.

Avasimme ryhmäkeskustelun reflektiivisyyttä tarkemmin tässä tutkielmassa luvussa 3.2.2. Keskustelu sujui luontevasti, vaikka tilanne oli hieman erilainen toimintakertoihin verrattuna, joissa oli paljon tekemistä ja rentoa keskustelua työskentelyn lomassa. Osallistuimme itse maltillisesti keskusteluun ja annoimme osallistujien kertoa omista kokemuksistaan. Paljon oli jo sanottu kesän aikana, joten keskustelussa päädyttiin ehkä enemmän kiteyttämään yhteisötaideprojektia. Mirjami Ylitalo oli leiponut kakun tapaamista varten, joten joimme kakkukahvit. Lopuksi katsoimme vielä toiminnan aikana otettuja valokuvia, muistelimme kesää ja kiitimme kaikkia osallistuneita.

4.4.2. Yhteisötaideprojektin toteutuksen arviointia

Halusimme toteuttaa toiminnan viikonloppuisin ja kahtena peräkkäisenä päivänä kello 10–17 välillä, jotta mahdollisimman monella olisi mahdollisuus tulla mukaan toimintaan. Toimintaviikonloppuina oli mahdollista osallistua toimintaan mukaan vapaasti. Ollitervon talossa oli mahdollista työskennellä taiteellisesti, mutta toimintaan oli täysin vapaata osallistua myös seuraamalla ja keskustelemalla. Olimme organisoineet toiminnan kulun ennalta, mutta jätimme silti tilaa toiminnan aikana tapahtuville muutoksille ja ideoille. Osallistujien määrä toimintakerroilla selvisi vasta paikan päällä, sillä emme halunneet etukäteisilmoittautumisen kautta tehdä toimintaan osallistumisesta liian jäykkää. Tämä vaikutti tietysti siihen, ettemme voineet suunnitella kaikkea etukäteen.

Jäimme pohtimaan, oliko ennen yhteisötaideprojektin alkua tehty paikkakartoituksemme riittävän perusteellista. Tietomme Ylipaakkolantien alueesta ja yhteisöstä olivat ennen kevään 2019 infotilaisuutta hyvin hajanaiset. Olimme kuitenkin jo siihen mennessä tehneet suunnitelmia toiminnan kulusta. Yhteisötaideprojektin aikana ilmeni useita asioita, joista emme olleet tietoisia, vaikka näiden asioiden tietäminen olisi ollut hyödyllistä. Prosessi on aina omanlaisensa ja se rakentuu pikkuhiljaa, eikä kaikkea voikaan tietää etukäteen. Paikkakartoitus on yhteisön omaan elinpiiriin sijoittuvassa yhteistötaideprojektissa olennaista, mutta näin jälkikäteen ajateltuna juuri osallistujat olivat alueen asiantuntijoita, eikä meidän tarvinnut ottaa sitä roolia. Meidän tehtävämme oli järjestää tilanteita, jossa toimittiin yhdessä, jaettiin kokemuksia, lisättiin ymmärrystä ja rakennettiin yhdessä uuttakin tietoa omasta elinpiiristä taidetoiminnan äärellä.

Alussa törmäsimme usein tilanteeseen, jossa osallistujia oli ymmärtänyt meidän kirjoittavan Ylipaakkolantien alueen historiikkaa. Olimme antaneet epäselvän kuvan tutkimusaiheestamme ja pyrimme selventämään sitä mahdollisimman paljon. Näiden väärinkäsitysten vuoksi pohdimme, johdimmeko osallistujia alussa harhaan? Antoiko esitteemme väärän kuvan yhteisötaideprojektista? Omaa ulosantia ja tiedotusta olisi voinut mieltä tarkemmin, jotta väärinkäsityksiä ei olisi syntynyt. Toisaalta toimintakerroilla tutkimuksemme tehtävät olivat alussa vielä muotoutumatta ja yhteisötaideprojekti eli jatkuvasti tilanteen mukaan.

Kylän kuvaan osallistui eri tavoin 25 henkilöä, joiden kautta tuli lisäksi yhteyksiä heidän perheisiinsä ja sukuihinsa. Tiedoksiintoja on tullut osallistujien lähipiireistä sekä tuttavilta ja vaikka kaikki nämä henkilöt eivät olleetkaan mukana toimintakerroilla konkreettisesti, on heilläkin oma merkityksensä yhteisötaideprojektissa. Emme voi sanoa tavoittaneemme jokaista Ylipaakkolantien asukasta tai henkilöä, jolla on yhteys paikkaan. Tavoitimme näistä henkilöistä osan, joiden kautta meille syntyi käsitys Ylipaakkolantiesta.

Ollitervon talossa toimivalla kansalaisopiston käsityöpiirillä oli osuutensa siinä, ketä yhteisötaideprojektiin lähti mukaan ja missä kokoontuimme. Olimme ennen yhteisötaideprojektin alkua keväällä 2019 yhteyttä käsityöpiiriin ohjaajaan ja muutamiin piiriin osallistujiin ja kerroimme yhteisötaideprojektista ennen kutsukirjeiden jakamista. Heillä oli jo parempi käsitys Kylän kuvasta ja sen sisällöstä kuin muilla kutsutuilla, sekä kokemusta jo entuudestaan taiteellisesta työskentelystä ja käsitöistä. Käsityöpiiriin kuulumisen ja yhteydenotot saattoivat myös velvoittaa heitä osallistumaan. Piiri oli kuitenkin tärkeä Kylän kuvan käynnistymisen kannalta, sillä ilman sitä toiminta olisi voinut alkaa paljon hitaammin.

[...] Tulkintani mukaan, Ollitervon talossa vuosittain toimivan käsityöpiirin toimintakulttuuri vaikutti projektin toiminnan ilmapiiriin ja yhteisöön positiivisesti. Osallistujilla, jotka ovat osallistuneet myös käsityöpiiriin, oli mutkaton, kokeileva, eikä turhan 'timanttista' lopputulosta vaativa asenne tekemiseen.

(Tutkijapäiväkirja, Breilin.)

Infon kutsuminen oli avointa ja tasapuolista, sillä jaoimme esitteitä kaikkiin Ylipaakkolantien postilaatikoihin. Infotilaisuus oli merkittävä osallistumisen kannalta sillä he, jotka eivät olleet infossa, jäivät jollain tavalla projektin ulkopuolelle. Projektin yhteisö muotoutui nopeasti, mikä saattoi antaa ulospäin vaikutelman "valmiista" ryhmästä, johon on hankalaa päästä sisälle kesken toiminnan. Whatsapp -ryhmä taas oli viestinnän välineenä helppo ja

kätevä, mutta jätti ihmisiä ulkopuolelle, sillä kaikki eivät käyttäneet Whatsappia. Olisi kuitenkin ollut työlästä kutsua jokainen erikseen toimintakerroille. Resurssimme eivät riittäneet jatkuvaan uudelleen kutsumiseen tai esimerkiksi lehti-ilmoitusten tekemiseen, vaan luotimme siihen, että puskaradion kautta ihmiset kuulevat vielä yhteisötaideprojektista.

Alueen asukkaista ja mökkiläisistä sekä muista mahdollisista osallistujista meillä oli mukana vain kourallinen. Emme varmasti saavuttaneet kutsukirjeellä kaikkia halukkaita, ja saavutettavuuden lisääminen oli toisaalta haastavaa myös yhteisötaideprojektin verrattain lyhyen keston takia. Kylän kuvan aikana kävi ilmi, että Ylipaakkolantien eteläpäästä oli hyvin vähän osallistujia. Iso alue Ylipaakkolantiestä jäi siis käsittelemättä ja tämä harmitti myös osallistujia. Osallistuneiden kokemukset ja muistot Ylipaakkolantiestä ovat kuitenkin yhtä tärkeitä ja relevantteja kuin ne, jotka jäivät kuulematta.

Yhteisötaiteessa on tärkeää, että toimintaa suunnitellaan yhdessä yhteisön kanssa. Tämän vuoksi koemme tärkeäksi pohtia, miten paljon ohjailimme osallistujia omilla valinnoillamme. Yhteisötaideprojektin toteutusta koskevat valinnat liittyivät tutkimuksemme menetelmällisiin ja teoreettisiin valintoihin, sekä tutkija-kasvattaja-taiteilija -positioomme. On kuitenkin oleellista kysyä, *kenen ääni pääsi esille yhteisötaideprojektissamme?* Osallistujilla oli vapaus osallistua toimintaan haluamallaan tavalla ja käsitellä juuri niitä asioita, jotka hän koki itselleen merkitykselliseksi. Taidetoiminnan menetelmät sekä toimintakertojen teemat (muutokset ja tärkeät paikat) valitsimme pitkälti infotilaisuuden perusteella. Kutsukirjeen (ks. liite 3) perusteella osallistujat saattoivat myös ajatella, että olemme suunnitelleet toiminnan muodot jo valmiiksi, ja että meiltä puuttuvat vain osallistujat. Tavoitteemme voinut ilmaista selkeämmin kutsussa, esimerkiksi että “tule suunnittelemaan yhteisötaideprojektia kanssamme”.

Halusimme edetä osallistujien kiinnostukset edellä, mutta emme varsinaisesti voi nimittää yhteisötaideprojektia osallistujalähtöiseksi. Se perustui sen sijaan ehkä enemmän meidän valinnoillemme suhteessa tutkimuksen tavoitteisiin. Koimme osallistujien toimintaan innostamisen kannalta tärkeäksi, että toiminnalla oli jo tietyt raamit ennen toiminnan aloittamista. Ajattelimme, että infokirjeessä on hyvä tuoda esiin omat tavoitteemme suhteessa tulevaan yhteisötaideprojektiin. Omat oletuksemme sekä mieltymyksemme vaikuttivat siihen, kuinka lähdimme suunnittelemaan Kylän kuvaa. Oletimme esimerkiksi, että osallistujilta löytyy vanhoja valokuvia sekä innostusta tutkia niitä ja kertoa niistä meille sekä muille osallistujille.

5. Yhteisöllistä taidetoimintaa valokuvan äärellä

5.1. Albumikuva toiminnan keskiössä

Tässä luvussa vastaamme tutkimuskysymyksiin: miten käytimme valokuvaa ja mikä yhteisöllisen taidetoiminnan merkitys oli Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa? Pohdimme myös sitä, miten vuorovaikutteisuus näkyi toiminnassa ja miten yhteisöllisyys muodostui yhteisötaideprojektissa. Kysymyksiin vastaamalla tarkastelemme, kuinka tutkimustehtävämme toteutui: tehtävänäimme oli kehittää paikkasidonnainen yhteisötaideprojekti, jossa käytetään valokuvaa taidetoiminnan välineenä paikkakokemusten käsittelyssä. Laadimme tuloksistamme valokuvan käyttötarkoituksista ja yhteisöllisen taidekasvatuksen merkityksistä alla olevan taulukon, jonka sisältöä avaamme seuraavissa luvuissa. (Ks. kuvio 2.) Keskityimme ensin valokuvan käyttöön taidetoiminnan välineenä, jonka jälkeen analysoimme laajemmin yhteisöllisen taidetoiminnan roolia koko projektin näkökulmasta.

	Valokuva taidetoiminnan välineenä		Yhteisöllisen taidetoiminnan rooli
	Albumikuvat vuoropuhelussa muistojen ja nykyisyyden kanssa <i>Muistot näkyväksi ja jaettavaksi > kokemusten tarkasteleminen</i>	Taidetoiminnan tavat ja merkitykset valokuvan äärellä <i>Valokuva välineenä uuden luomisessa > merkitysten syveneminen</i>	Tila kohtaamiselle ja kokemusten jakamiselle yhteisötaideprojektin performatiivisessa toiminnassa <i>Vuorovaikutus lisääntyi ja yhteisöllisyys kasvoi</i>
Infotilaisuus			X
I Toimintaviikonloppu	X	X	X
II Toimintaviikonloppu	X	X	X
Näyttely	X		X
Ryhmäkeskustelu			X

Kuvio 2. Valokuva taidetoiminnan välineenä ja yhteisöllisen taidetoiminnan rooli Kylän kuva -yhteisötaideprojektin vaiheissa.

Pohdimme yhteisötaideprojektin alussa erilaisia valokuvan mahdollisuuksia yhteisötaideprojektissa ja tutkimuksessa. Aluksi ajattelimme muodostaa taidetoimintaa jonkin valokuvaan perustuvan valmiin menetelmän ympärille. Sellaisia olisi voinut olla esimerkiksi pho-

toivoice -menetelmän soveltaminen (ks. Wang & Burris, 1997) tai yhteisötaideprojektin toteuttaminen voimauttavan valokuvan hengessä (ks. Savolainen, Taipale, & McCracken, 2008; Savolainen, 2009). Näissä molemmissa olennaista on, että valokuvaamisen avulla omaa identiteettiä, ympäristöä ja yhteisöä voidaan tarkastella sekä tuoda esille. Photovoice -menetelmässä lähtökohtana on tuoda esiin osallistuvan yhteisön jäsenten omia näkökulma-alueen kehittämiseen valokuvauksen kautta. Voimauttavan valokuvan menetelmää on soveltanut esimerkiksi Tuire Kurikka omassa opinnäytetyössään. (ks. Kurikka, 2015).

Keskeisenä valokuvan muotona Kylän kuvan toiminnassa olivat lopulta albumikuvat, jotka toimivat taidetoiminnan lähtökohtana ja materiaalina Ylipaakkolantien alueen käsittelyssä. Infotilaisuuden myötä päätimme kehittää taidetoimintaa nimenomaan olemassa olevien valokuvien kautta. Paikan historia näkyisi vanhoissa valokuvissa ja oletimme, että se olisi tuttu ja yleinen materiaali lähtökohdaksi toiminnalle.

Albumikuvista käyttämämme käsite on muuttunut tutkimuksen aikana. Kylän kuva -yhteisötaideprojektin alussa ja toimintakertojen aikana käytimme osallistujien tuomista valokuvista käsitettä *vanhat kuvat*. Toiminnan aikana osallistujien kanssa oli keskustelua käsitteen määritelmästä ja se haastoi meitä pohtimaan yhdessä heidän kanssaan, mitä käsitteellä *vanha* lopulta tarkoitamme. Tutkimusraporttia kirjoittaessa päädyimme määrittelemään ilmauksen *vanhat kuvat* uudelleen ja kutsumaan osallistujien toimintaan tuomia valokuvia albumikuviksi.

Albumikuvilla tarkoitamme osallistujien tuomia valokuvia, joiden ottamishetkestä on ajallista etäisyyttä ja joita tuotiin omasta, perheen tai läheisten kotiarkistosta. Albumikuvat ovat paikkasidonniaisia, sillä pyysimme osallistujia tuomaan valokuvia, jotka liittyvät jollain tavalla Ylipaakkolantien alueeseen. Näissä valokuvissa olennaista oli se, että ne näyttivät jostain paikan menneisyydestä. Tyypillisiä kuva-aiheita olivat kodin pihapiiri, maatalouselinkeinon (ks. kuva 16) ja tiloihin liittyvät paikat ja rakennukset. Kuvissa oli usein kesä ja niissä saattoi esiintyä joko osallistuja itse nuorena tai sukulaisia ja läheisiä, kuten alla olevassa Pentti Toivasen perheen valokuvassa (ks. kuva 17). Toinen tyypillinen kuva-aihe oli näkymät Ylipaakkolantien ja Kemijoen varrelta (ks. kuva 18). Kuvat sijoittuivat ajallisesti noin 1940–90-luvuille. Tavalliset ja arkipäiväiset albumikuvat tulivat taidetoiminnan ja tarkastelun kautta nähdyiksi uudesta näkökulmasta.

Kuva 16. 1950-luvulla käsilypsyä. Pesolan tila. Kuva: Olga Ylimartimo.

Kuva 17. Toivasen talon pihapiiristä. Kuva: Toivasen kotiarkisto, Pentti Toivanen.

Kuva 18. Lahden talo. 1997. Kuva: Jarmo Keskitalo.

Määrittelemme albumikuvan käsitteen ja niiden tavanomaisen tarkoitukseen Seija Ulkuniemen (2005) ja Mari Mäkirannan (2008) väitöstutkimusten avulla, joissa he ovat käsitelleet albumivalokuvia ja perhevalokuvia. Ulkuniemi määrittelee väitöstutkimuksessaan (2005) perhevalokuvaa valokuvan lajityyppinä, sen tyypillisiä piirteitä, käyttötapoja ja niihin liittyviä käsityksiä. Ulkuniemi määrittelee perhevalokuvien tarkoittavan valokuvia, jotka ovat henkilökohtaiseen käyttöön otettuja ja kotona säilytettäviä. Perhevalokuviin lukeutuu näppäilijöiden, eli perhepiirin itse ottamat, ammattivalokuvaajien ottamat ja muilta saadut valokuvat. Niissä yksityinen ja yleinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen taso limittyvät toisiinsa. Kuvia ottamalla luodaan siis visuaalista elämänhistoriaa. (Ulkuniemi, 2005, s. 3, 151.) Mäkirannan (2008) mukaan albumikuvat ovat tyypillisesti omaelämäkerrallisia valokuvia, eli kuvia tapahtumista, jotka henkilö on itse kokenut tai jotka liittyvät esimerkiksi henkilökohtaisesti tärkeisiin merkityksiin ja päämääriin. Albumikuvat esittävät hetkiä, jotka on yleisesti koettu merkityksellisiksi ja kuvaamisen arvoisiksi. Omaelämäkerralliset kuvat kantavat mukanaan yksilön, perheen, ympäristön ja yhteisön arvoja, normeja ja asenteita, jotka ovat piirtyneet sukupolvien muistiin. Ne sisältävät myös sellaisia arkisia ja jokapäiväisiä merkityksiä, jotka helposti ohitamme, mutta jotka vaikuttavat vahvasti siihen, mitä pidämme muistamisen ja kertomisen arvoisina. (Mäkiranta, 2008, s. 65, 174.)

Ulkuniemi (2005) on määritellyt myös perhevalokuvan ottamisen syitä ja tarkoituksia. Hänen mukaansa valokuvien ottamiselle voidaan nähdä sekä sosiaalisia että henkilökohtaisia tarpeita. Kuva voidaan ottaa esimerkiksi sosiaalisesta paineesta tai halusta vahvistaa sosiaalisia siteitä ja osoittaa omaa statusta, esimerkiksi menestymistä. Tällaisilla kuvilla osoitetaan joukkoon kuulumista. Valokuvien ottamisen henkilökohtaisia tarpeita ovat visuaalisen elämänhistorian tuottaminen ja tarve rakentaa omaa identiteettiä. (Ulkuniemi, 2005, s. 155.) Ulkuniemen mukaan perhevalokuvia käytetään tavallisesti dokumentointiin, yhdistämiseen, vuorovaikutukseen ja omakuvan luomiseen. Ulkuniemi tarkoittaa dokumentoinnilla kuvaajan pyrkimystä tallentaa ihmisiä ja tapahtumia, ja vuorovaikutuksella kuvan kykyä toimia keskustelun avaajana. (Ulkuniemi, 2005, s. 156–157.) Osallistujien valikoimissa albumikuvissa välittyi erityisesti niiden dokumentointitehtävä, sillä valokuvat esittivät mahdollisimman selkeästi tiettyä paikkaa tai asiaa, joka haluttiin näyttää ja josta haluttiin keskustella. Toimintaa varten haluttiin löytää tietynlaisia kuvia. Jatkoimme dokumentointitehtävää uudelleen valokuvauksella, jolloin paikat tulivat tallennetuiksi vuoropuhelussa menneisyyden kanssa.

Ulkuniemi tarkasteli tutkimuksessaan perhevalokuvaa pohtivan tilateoksensa ja sen katsojan kohdatessa muodostunutta dialogia. Tutkimuksessa ilmeni perhevalokuvaan liittyviä käsityksiä, kuten että valokuvaan voi tallentaa tärkeitä hetkiä ja valokuvat pysäyttävät ajan. Kuvat tekevät myös muutoksen ja arjen näkyväksi. Tilateoksen katsojien mukaan arjen merkitys tulisi huomata, eikä tallentaa kuvaan vain elämän huippuhetkiä. (Ulkuniemi, 2005, s. 4.) Ulkuniemen mukaan perhevalokuvissa onkin tyypillistä, että kuvien aiheet korostavat vapaa-aikaa ja juhlatilanteita, kun taas arkityöt ja työelämän kuvaus ovat näkymättömämpiä (Ulkuniemi, 2005, s. 151–152). Teimme samankaltaisia huomioita myös Kylän kuva -yhteisötaideprojektin toiminnassa. Osallistujat tekivät toiminnassa havaintoja siitä, kuinka arjen hetkiä on kuvattu heidän mielestään liian vähän. Toisaalta, kun yhteisötaideprojektin myötä nämä ‘harvinaiset’ kuvat tuotiin yhteen, oli niitä lopulta paljon. Näyttelyssäkin oli esillä reilusti yli sata kuvaa, joista noin puolet olivat albumikuvia juurikin näistä arkisista hetkistä ja pihapiireistä (ks. kuva 19). Nämä valokuvat arkisista hetkistä saivat myös näyttelyvierailta kiitosta, sillä vieraskirjaan oli jätetty kommentti: ”Mahtavaa nähdä vanhoja kuvia tiloilta!”

Kuva 19. Yhteisötaideprojektin myötä vähemmän kuvatut arjen hetket tuotiin yhteen ja niistä koostui suuri joukko.

5.2. Albumikuvat vuoropuhelussa muistojen ja nykyisyyden kanssa

Toiminta albumikuvien äärellä oli hyvin vuorovaikutteista. Keskustelua syntyi luontevasti valokuvien äärellä: kuvista kerrottiin ja niiden avulla muisteltiin, sillä ne saivat muistot heräämään ja nousemaan pintaan. Mäkirannan (2008) mukaan valokuvien avulla voidaan toistaa ja rakentaa muistoja. Valokuvien äärellä voidaan rakentaa myös henkilökohtaista ja yhteisöllistä identiteettiä sekä työstää niiden välistä sidettä. Muistelu valokuvien ääressä voi taten tukea yksilön ja yhteisön yhteenkuuluvuutta. (Mäkiranta, 2008, s. 66, 160.) Ukkosen (2000) mukaan muistelu on yleensä vuorovaikutusta, jossa osapuolet muistelevat ja käsittelevät menneisyyttä yhdessä. Käsiteltävät asiat voivat olla henkilökohtaisia tai yhteisesti jaettuja. (Ukkonen, 2000, s. 15.)

Kuva 20. Albumikuvat herättivät keskustelua läpi taiteellisen toiminnan. Suoma Juntunen ja Matti Ollitervo keskustelevat kuvasta, jonka Suoma aikoo siirtää kankaalle. Kuvassa on yksi Lauri Pesolan rakentamista huvimajoista.

Kylän kuvassa Ylipaakkolantien alue oli kaikkia koskettava aihe, jota koskevia paikkakokemuksia ja muistoja käsiteltiin ja jaettiin yhdessä. Toiminnassamme kuvien äärelle pysähtyminen ja niistä keskusteleminen yhdessä muiden osallistujien kanssa nosti esiin monille uutta tietoa ja erilaisia näkökulmia alueesta (ks. kuva 20). Tätä selittää se, että paikkakokemus ja muistot ovat henkilökohtaisia kokemuksia, mutta vuorovaikutuksen kautta niitä voidaan jakaa ja ne voivat syventyä tai muuttua. Tästä kirjoittaa esimerkiksi Meriläinen-Hyvärinen (2010, s. 76), joka toteaa, että paikkakokemus muodostuu yhdessä muiden ihmisten kanssa, jolloin vuorovaikutus ja siinä jaetut merkitykset muovaavat sitä edelleen.

Myös Jatta Lintunen ja Eeva Vanhanen (2016) ovat käyttäneet pro gradu -tutkielmassaan valokuvaa muistojen ja keskustelun avaajana. Heidän taideperustainen toimintatutkimuksensa keskittyi veteraanien palvelutalossa kehitettävään yhteisölliseen taidetoimintaan ja tilataideteoksen yhteissuunnitteluun sekä toteuttamiseen. He pohtivat kuinka valokuvalliset menetelmät voivat toimia yhteisöllisyyden rakentajana ja käyttivät valokuvaa toiminnassaan muun muassa kuvamuistelun ja keskustelutaiteen välineenä. (Lintunen & Vanhanen, 2016.) Heidän projektissaan osallistujien vanhojen valokuvien valokuvien avulla heräsi keskusteluja ja pitkiäkin tarinoita kuvien aiheista. Tämä kuvamuistelu innosti myös muut osallistujat luovaan muisteluun ja jakamaan omia kokemuksiaan. Lintunen ja Vanhanen nimittivät tätä kollektiiviseksi luovaksi muisteluksi. Heidän toiminnassaan sosiaalinen ja vuorovaikutteinen ryhmätilanne toi siis lisää merkityksiä kuvamuisteluun. (Lintunen & Vanhanen, 2016, s. 96–98.) Nämä Lintusen ja Vanhasen tekemät johtopäätökset ovat verrattavissa myös Kylän kuvan toiminnasta tekemiimme havaintoihin.

Valokuvat muistuttavat menneestä, mutta auttavat myös muistikuvien palauttamisessa (Susi, 2011, s. 180). Ulkuniemen mukaan valokuvien katselu muiden ihmisten kanssa antaa mahdollisuuden täydentää tai muuttaa muistoja sekä kuvien merkityksiä. Eri kuvan katsojat ja kuvien katsominen eri aikoina vaikuttavat myös siihen, millaisia tarinoita ja merkityksiä kuviin liitetään. (Ulkuniemi, 2005, s. 156.) Kylän kuvassa osallistujien albumikuvia käsiteltiin muutoksen ja tärkeiden paikkojen ja asioiden kautta, jotka ohjasivat kuvien katsomista ja niiden äärellä käytyä keskustelua. Toiminnan aikana huomasimme, että eri ihmiset kertoivat ja huomasivat kuvista erilaisia asioita. Osallistujat saattoivatkin saada valokuvistaan uudenlaisia näkökulmia ja esimerkiksi täydentää omia tietojaan kuvissa esiintyvistä asioista juuri kuvista heränneen keskustelun avulla. Muistamme hyvin yksittäisesti ja tämä muistojen kirjo vain rikastuttaa keskustelua:

Suoma Juntunen: *justiin se että tarinat on semmosia, jokainenhan ne muistaa erilailla*

Mirjami Ylitalo: *nii-in*

Reetta Breilin: *se on ihan totta*

Suoma Juntunen: *samasta asiasta voi olla monta tarinaa*

Mirjami Ylitalo: *kyllä*

Aarno Ollitervo: *joo, ja tarinahan muuttuu ko kerrothan*

Mirjami Ylitalo: *joku muistaa vaatteetki minkälaiset oli päällä*

Suoma Juntunen: *...toinen tapahtumat*

Mirjami Ylitalo: *niii, ja sitte joku muistaa sieltä ne, ulukokset puitteet vaikka talosta tai, huoneesta tai jostaki. Joku muistaa vain jonku yhen jutun*

(Ryhmäkeskustelu, 2019.)

Filosofian tohtori ja dosentti Laura Aron (1996) mukaan paikka voidaan ymmärtää fyysisen ja maantieteellisen ulottuvuuden lisäksi mielentilana, emotionaalisenä ja mentaalisenä paikkana. Tämä ilmenee esimerkiksi silloin, kun vanhempi henkilö muistelee paikkaa lapsuutensa kautta. Tällöin fyysisen paikan ja nykyisyyden sijaan huomio voi olla muutoksissa: mitä paikalle on tapahtunut ja mitä tulee tapahtumaan. (Aro, 1996, s. 68.) Kylän kuvassa Ylipaakkolantien alue koettiin muutoksia käsiteltäessä juurikin tällaisena emotionaalisenä ja mentaalisenä paikkana. Toisaalta valokuvat sitoivat paikan taas fyysiseen ja maantieteelliseen ulottuvuuteen. Joskus muutoksen näkeminen konkreettisesti kahden kuvan välillä saattoi jopa hämmentää. Muutoksia käsiteltäessä oli läsnä usein tietynlainen haikeus. Tutut maisemat, rakennukset ja kylänraitti ovat jatkuvassa muutoksen tilassa. Viljelemättä jääneet pelot metsittyvät (ks. kuva 21), toisaalla vanhaa metsää raivataan, vanhoja taloja puretaan ja niiden tilalle rakennetaan uutta. Knuuttilan ja Rannikon mukaan paikat elävät ja muuttuvat siinä missä muistotkin. Paikka voi olla yhtä todellinen elettyinä, muistettuna ja keksittyinä (Knuuttila & Rannikko, 2008, s. 13). Eletty ja muistettu paikka ei ole välttämättä enää sama paikka, sillä muisto on representaatio menneestä, aivan kuten valokuvan ajatellaan olevan representaatio todellisuudesta. (Knuuttila, 2008, s. 107–108.)

Valokuvia käytetään yleisesti muistelun välineinä, sillä niiden kautta voimme palata meille merkityksellisiin hetkiin (Mäkiranta, 2008; Susi, 2011, s. 179). Muistelussa niihin liittyy samaan aikaan menneisyyden tunnistettavuus ja outous, jotka ovat ristiriidassa keskenään.

Valokuvaa katsoessa voi syntyä nostalginen halun palata menneisyyteen, jota ei kuitenkaan enää sellaisenaan voida saavuttaa (Mäkiranta, 2008, s. 153.)

Kuva 21. Maiseman muutosta. Sama näkymä Ylipaakkolantiellä vuosina 1970 (alhaalla) ja 2019 (ylhäällä). Kuvat ja toteutus: Juhani Mikkotervo.

Mäkiranta (2008) käsittelee tutkimuksessaan valokuvan ja muistamisen suhdetta sekä paikan, lapsuuden ja eri yhteisöjen merkitystä haastattelemiensa naisten identiteetti projekteissa. Hänen tutkimusaineistonaan on 1975–1980 syntyneiden taideopiskelijanaisten minä -aiheiset valokuvat ja niiden pohjalta toteutetut omaelämäkerralliset haastattelut. Mäkirannan aineistossa itselle merkityksellisiä kuvia katsomalla palataan valokuvan ottohetken aikaan ja ikäänkuin eletään kuvan hetki uudelleen. Hänen mukaansa nykyhetkeen sijoittuva kuvien

katselu on tapa rakentaa menneisyyttä. Ukkonen (2000) kirjoittaa, että valokuviin liittyvässä muistelupuheessa kuviin liitetään kertomuksia, joissa kertoja palauttaa mieleensä ja selostaa menneisyyden asioita samanaikaisesti. Kertomukset ovat oman elämän ja menneisyyden tulkintaa. (Ukkonen, 2000, s. 238.) Kylän kuvan toiminnassa omaelämäkerrallisuuden sijaan keskiössä oli alueen käsittely. Keskusteluita käytiin kuitenkin juuri osallistujien omien muistojen näkökulmasta, jolloin kertomukset olivat omaelämäkerrallisia. Kuvista ei kuitenkaan kerrottu niinkään minäkeskeisesti, vaan keskusteluissa pyrittiin kertomaan esimerkiksi perheiden tai tilojen maataloustöiden kautta (ks. kuva 22). Keskusteluissa huomasin, että osallistajat haluavat kertoa samaistuttavista aiheista tai asioista, joita muut kysyivät kuvista.

Kuva 22. Aarno Ollitervo katselee valokuvaa, jossa hänen isänsä on Hannuksen navetan edustalla. Navetta on rakennettu vuonna 1954. Aarno jatkoi elinkeinon harjoittamista samalla tilalla. Lehmiiä siellä oli vuoteen 2019 saakka.

Muistitieto voi saada kiinnittymään paikkaan yhä tiiviimmin, sillä muistojen ja tarinoiden kautta paikalle luodaan lisää merkityksiä (Kilpeläinen, 2008, s. 228). Meriläinen-Hyvärinen toteaa, etteivät muistot ole kuitenkaan staattisia, vaan ne elävät nykyhetken mukana. Aika näkyy paikkasuhteessa menneisyyden muistojen lisäksi nykyhetkenä, sekä tulevaisuuteen suuntautuvina toiveina ja odotuksina. (Meriläinen-Hyvärinen, 2010, s. 76).

Ihmiset luovat paikalle merkityksiä kokemusten ja muistojen kautta. Seija Keskitalo-Foley on tehnyt omakohtaisen havainnon siitä, kuinka maiseman ja paikan merkitysten sanoittaminen voi kliseyttää omat kokemukset. Ne latistuvat, jos niitä yrittää pukea sanoiksi. (Keskitalo-Foley, 2006, s. 131, 2004, s. 30.) Tuanin (2001, s. 184) mukaan paikan merkitykset voivat olla niin piilotajuisia, että niistä on hankalaa kertoa ääneen. Toimintamme kuitenkin osoitti, että paikasta puhuminen oli luontevaa valokuvien kautta. Taiteellisen työskentelyn ja albumikuvien kautta paikan merkitykset tulivat lisäksi esille visuaalisesti, eikä sanallistamista aina tarvittu. Esimerkiksi näyttely oli osoitus siitä, että vaikka paikan merkityksiä ei selitä auki, ne voi silti aistia teoksista ja koko näyttelykokonaisuudesta.

Kylän kuvan toiminnassa yksittäisten tärkeäksi koettujen paikkojen sijaan toiminnassa käsiteltiin Ylipaakkolantien aluetta koskevia aiheita laajemmin. Marjaana Väisänen (2008) teki saman havainnon Sivakan ja Rasimäen kylien ihmisiä haastatellessaan. Haastateltavat olivat henkilöitä, jotka olivat asuneet lapsuudessaan näissä kylissä ja myöhemmin palanneet kyliin lomalaisina. Erityisen tärkeiden paikkojen erittelyn sijaan kyse oli enemmänkin maiseman yleisestä tuttuudesta ja kokonaisvaltaisuudesta. (Väisänen, 2008, s. 222.) Myös Kilpeläisen (2008) mukaan yksittäistä paikkaa voi olla vaikeaa irrottaa kylästä ja lähitienoosta, sillä paikat kytkeytyvät ihmisten, muistojen ja kokemusten kautta toisiinsa. Kyse on isommasta maisemasta ja alueesta, kuin vain oman kodin pihapiiristä. Ihmiset ja elämänmeno tekevät myös paikan, eikä paikoista voi puhua irrallaan ihmisten teoista. Hän toteaa mielestämme hienosti, että ”paikka on olemassa ennemminkin ihmisessä, kuin ihminen paikassa”. (Kilpeläinen, 2008, s. 237.)

Näiden huomioiden johdosta voimme todeta, että vaikka asetimme toisen toimintaviikonlopun teemaksi ”itselle tärkeät asiat ja paikat Ylipaakkolantien alueella”, niin ei ollut kyse tavattomasta ilmiöstä tai varsinaisesta epäonnistumisesta, että yksittäisiä asioita ei nostettu esiin. Ajattelemmekin nyt, että koko yhteisötaideprojekti tarjosi mahdollisuuden käsitellä tärkeäksi koettuja teemoja eri tavoin. Lisäksi jo infotilaisuuden kutsukirjeessä ilmaisimme, että ”me haluaisimme kuulla ja nähdä, mikä teille on tärkeää tässä paikassa ja tuoda sen näkyväksi” (ks. liite 3). Alla olevassa Sinikka Kiurujoen tuomassa valokuvassa 23 kiteytyvät Ylipaakkolantien maiseman kulmakivet: Kemijoki ja pellot. Valokuva on otettu navetan katolta. Valokuvan kehystäminen viestii maiseman tärkeydestä. Kuva 24 on uudelleen kuvattu versio.

Kuva 23. Maisema Hastin tilalta. 1960. Kuva: Jorma Alaraatikka.

Kuva 24. Maisema Hastin tilalta. 2019. Kuva: Arto Kiurujoki.

5.3. Taidetoiminnan tavat ja merkitykset

Toiminnassa valokuvaa käytettiin välineenä uuden luomisessa (ks. taulukko 2). Uutta luotiin valokuvaamisen ja kuvansiirtojen kautta ja niistä syntyneet teokset asetettiin esille näyttelyssä. Valokuvaamisen menetelmäksi valitsimme uudelleenvalokuvauksen (re-photography), jossa rinnastetaan uusia ja vanhoja valokuvia. Menetelmässä käytetään vanhaa kuvaa uuden kuvan ‘muottina’ ja pyritään toisintamaan kuvakulma ja sommitelma, jolloin voidaan tarkastella ja tuoda näkyväksi kuvatun kohteen muutoksia tai muuttumattomuutta (ks. kuva 25). Tätä menetelmää on käytetty myös esimerkiksi Suomen valokuvataiteen museon *Vuosaari eilen ja tänään* -valokuvatyöpajassa. Kahtena eri päivänä toteutetussa valokuvatyöpajassa Vuosaaren historia ja nykypäivä rinnastettiin ennen-jälkeen -valokuvaparien kautta. Työpaja oli osa laajempaa, vuosina 2016–2018 toteutettua *Vuosaari – toisin sanoen* -hanketta. Hankkeessa toteutettiin muun muassa osallistavia taidetyöpajoja ja kaupunki- ja kylätapahtumia. Hanke sai jatkoa vuosille 2019-2021 nimellä *Vuosaari 21*. (Suomen valokuvataiteen museo.)

Kuva 25. Alatalon sauna. 2019 (vas.) Kuva: Juhani Keskitalo. 1950-luvulla (oik.) Kuva: Alatalon kotiarkisto.

Valitsimme uudelleenvalokuvauksen tekniikaksi, sillä koimme sen soveltuvan hyvin käsiteltyjen aiheiden esiin tuomiseen, sekä syventämään keskusteluja ja aihetta entisestään. Valokuva ja muutos -teema osoittautuivat taidetoiminnan kannalta hedelmälliseksi yhdistelmäksi. Valitsimme uudelleenvalokuvauksen tekniikaksi, koska se mahdollistaa paikan nykytilan tallentamisen ja sen tarkastelun suhteessa menneisyyteen. Toiminnassa ja näyttelyssä albumikuvat ja muistot asetettiin vuoropuheluun nykyisyyden kanssa, jolloin paikan muutoksen huomaaminen saattoi jopa hämmentää.

Uudelleen valokuvauksen lisäksi kuvansiirrot olivat keskeinen taidetoiminnan tekniikka. Lisäksi muutamat osallistujat valokuvasivat Ylipaakkolantien alueeseen, maatalouteen ja arkeen liittyviä vanhoja esineitä tai toivat niitä kuvattaviksi. Osa näistä kuvatuista esineistä siirrettiin kuvansiirtona esimerkiksi kankaalle. Toteutimme kuvansiirtoja lopulta kahdella eri menetelmällä (ks. liite 4). Kuvansiirroissa korostui käsillä tekeminen ja toiminallisuus, sekä erilaiset materiaalit, joille kuvia siirrettiin. Materiaalit toivat kuville uusia merkityksiä, kuten esimerkiksi Kaisa Lahden (ks. kuva 26) ja Helena Keskitalon (ks. kuvat 27 ja 28) teoksissa.

Kuva 26. Kaisa Lahden toteuttama kuvansiirto Lauri Pesolan tekemään leipälapioon. Leipälapiota on käytetty kuvassa olevassa Lahden talossa rieskan paistossa. Albumikuvat saavat kuvansiirron kautta uusia mer-

Kuva 27. Helena Keskitalon toteuttama kuvansiirto maakellarin katon alta löytyneestä valokuvasta, jossa on Alatalon entinen emäntä Maria Lahti 1920-luvulla. Lautanen on Alatalon vanhaa esineistöä, joita oli näyttelyssä esillä useampia.

Kuva 28. Helena Keskitalon toteuttamat kuvansiirrot lasipulloihin ja emalimukiin. Siirretyissä kuvissa on Helenan kuvaamia yksityiskohtia puretusta Alatalon navetasta.

Kuvansiirron kautta toteutetut valokuvat muuttivat valokuvien katsomisen tapaa, kun uudet valokuvat muuntuivat digitaalisista albumikuvan kaltaisista dokumentaatioista kuvansiirron kautta materiaalisiksi. Valokuvista tuli kuvansiirron vuoksi mustavalkoisia, jolloin niiden ero albumikuviin ei ollut enää niin ilmeinen (ks. kuva 30). Tämä herätti keskustelua kuvien äärellä ja niitä katsottiin tarkkaan. Toiminnan kautta valokuvien äärellä oltiin hyvin tiiviisti uudella tavalla, sillä kuvansiirron monivaiheisessa prosessissa valokuva paljastui asteittain. Kuvassa 29 Sinikka Kiurujoki työskentelee kuvansiirron parissa.

Kuva 29. Sinikka Kiurujoki poistaa paperia siirretyn kuvan päältä Eri Keeper -kuvansiirron jäljiltä. Siirretyssä kuvassa on vanha kahvimylly, joka kuvattiin toiminnassa 14.7.2019.

Kuva 30. Kuvansiirtoja useilta osallistujilta. Kuvansiirron kautta uusien ja vanhojen kuvien välinen visuaalinen ero pieneni. Kuvansiirrot houkuttelivat näyttelyvieraita tarkastelemaan eri vuosikymmeninä kuvattuja valokuvia läheltä

Taidetoiminta suuntasi vahvasti näyttelyyn ja teosten esille viemiseen ja tämä selkeästi motivoi osallistujia työskentelyyn sekä yhteisötaideprojektiin sitoutumiseen. Näyttely vaikutti taiteen läsnäoloon ja uskomme sen liittyneen siihen, miten merkitykselliseksi taidetoiminta koettiin. Näyttely osoittaa taiteen arvoa sekä ilmaisuvoima, ja osallistujille oman kädenjäljen näkeminen oli varmasti palkitsevaa. Kaiken kaikkiaan näyttelyn pystytys ja sen lopputulos on osoitus yhteisöllisen taidetoiminnan tuloksista ja laadusta.

Kun kysyimme ryhmäkeskustelussa, millainen merkitys taidetoiminnalla oli osallistujien mielestä, kerrottiin sen olevan tärkeä ja ehdoton osa toimintaa. Taiteesta puhuttiin nimenomaan toimintana: on palkitsevaa nähdä oman käden jälki ja työn tulos eli teokset, jotka jäivät vielä konkreettisiksi muistoiksi yhteisötaideprojektista. Toiminnan kautta osallistujien kädentaidot ja innostus tulivat esille yhteisössä. Teoksia oli osallistujien mielestä mukava tehdä ja erityisesti kuvansiirtotekniikka innosti, sillä muutamat osallistujat tekivät kuvansiirtoja vielä kotonakin. Alueen käsittely erilaisten ja eri ikäisten valokuvien kautta oli uusi lähestymistapa Ylipaakkolantien historiaan, mikä koettiin hyvänä. Taide loi toimintaamme myös jatkuvuutta. Pelkkä yhdessä oleminen ei välttämättä olisi riittänyt, vaan tarvittiin jokin yhteinen tekeminen ja päämäärä, jonka vuoksi toimintaan palattiin aina uudelleen. Taide sitoi ihmisiä toimintaan sekä ruokki osallistujien luovuutta ja halua tehdä käsillä. Taide oli myös keino löytää tutusta paikasta jotain uutta. Ilman taidetoimintaa ja valokuvia kaikki keskustelut olisivat jääneet ehkä irrallisiksi, ja teosten sekä näyttelyn kautta yhteisötaideprojekti ja sen toiminta tulivat näkyväksi niin osallistujille itselleen, kuin meille ja näyttelyvieraille.

Mirjami Ylitalo: *kyllähän se rikastutti ilman muuta sitä, jos pelekän keskustelun ois ollu, nii se ois jääny vähän*

Kaisa Lahti: *...se ois jääny vähän niinkö vaille, tai ei se ois varmaa riittäny*

Sinikka Kiurujoki: *[...] se oli minusta niinkö itelle kyllä pääpointti se, että sai ite aikaseksi jotakin, mulla vielä onnistuki!*

Aarno Ollitervo: *onnistumisen iloa*

Kaisa Lahti: *nii kyllä kyllä*

(Ryhmäkeskustelu 2019.)

Näyttely oli tapa tuoda taidetoiminta ja siinä käsitellyt aiheet näkyväksi ja jakaa laajemmalle yleisölle osallistujien näkemyksiä Ylipaakkolantiestä. Esille tuotiin asioita, joita haluttiin

näyttää muille Ylipaakkolantielta, jolloin yksittäiset valokuvat ja teokset muodostivat yhteisötaideprojektiin osallistuneiden luoman kokonaiskuvan alueesta (ks. kuvat 31 ja 32). Tämä kokonaiskuva ei kuitenkaan pyrkinyt olemaan yksiselitteinen tai faktista tietoa tarjoava kokonaisuus, sillä kyse oli näkemysten ja kokemusten esittämisestä. Samasta aiheesta kirjoittaa esimerkiksi Sederholm (2007), jonka mukaan taide on aina tulkintaa ja pohdintaa kuvaamaan kohteesta, eikä kopio siitä. Taide on myös asioiden tutkimista, kokeilua ja suhteuttamista. Sen avulla voidaan järjestellä sekä omia, että muiden kokemuksia uudelleen. (Sederholm, 2007, 143.) Näemme, että juuri näyttelyn kautta osallistujien kokemukset ja näkemykset järjestettiin uudelleen, jolloin tämä luotu kokonaiskuva toi taas uusia ulottuvuuksia niin katsojille kuin osallistujille itselleen. Eräs näyttelyvieras oli jättänyt vieraskirjaan kommentin: ”Olipa mukava nähdä vanhat ja uudet kuvat rinnakkain. Kylän kehitys ei ole kaikista ollut joka kohdassa parempaan päin.” Tämä osoittaa, että valokuvien äärellä pohdittiin omaa sekä muiden suhtautumista alueen muutoksiin.

Kuva 31. Näyttelyssä eri tekniikoin toteutetut teokset ja vanhat käyttöesineet muodostivat monitasoisen kokonaisuuden.

Kuva 32. Näyttelyssä eri tekniikoin toteutetut teokset ja vanhat käyttöesineet muodostivat monitasoisen kokonaisuuden.

Näyttelyn kautta voitiin tuoda Ylipaakkolasta esiin asioita, joista koko seutu saattoi olla ylpeä. Osallistujat kokivat yhdessä toteutetun näyttelyn johdosta ylpeyttä Ylipaakkolantiestä, sillä sen koettiin antavan muillekin hyvän kuvan alueesta. Itselle tärkeät paikat ja asiat -teemaa olikin näyttelyssä monin tavoin läsnä. Johtopäätöstemme mukaan ilman näyttelyä osallistujien ylpeys omasta paikastaan olisi voinut jäädä näkymättömiin.

Janne Seppänen (2003) analysoi artikkelissaan *Yhteisölliset valokuvat* kuvallisten esitysten merkitystä paikallisidentiteetin rakentumiselle. Hän tulkitsee *Kaksi kuvaa kaupungistani* -projektissa tuotettuja kuvapareja Tampereen eri asuinalueista oman teoreettisen ja käytännöllisen tietämyksensä valossa. Seppäsen mukaan projektin valokuvat kuvastavat paikkoja, jotka voidaan nähdä alueen ihmisten ylpeyden aiheiksi ja jotka tällä tavalla hyväksytään esitettäväksi katsojille. Kuvissa esiintyy esimerkiksi keskeisiä kaupunginosan symboleja, jotka ovat yleisesti tunnettuja. Hänen näkee näiden kuvaparien keskeisenä tehtävänä vakuuttaa ulkopuoliset katsojat ja paikalliset kaupunginosan luonteesta alueen hyvien piirteiden esiintuomisella. Toisaalta Seppänen tuo ilmi, että projektissa oli myös yksi kuvapari, jossa esitettiin muutosta kuvien kautta. Hänen mukaansa (2003, s. 49) “kuvallisen esittämisen keinoin on mahdollista kommentoida asuinmaisemassa tapahtuneita muutoksia ja jopa ottaa niihin kantaa.” Seppänen näkee, että tämä kuvapari (2003, s. 53) ei ole viesti välttämättä

yleisesti hyväksytystä kuvasta ja mielipiteestä, sillä siinä tuotiin esiin tietty näkökulma ja suhde alueen historiaan ja kehittämiseen. Seppäsen esiin tuoman projektin perusteella omassa Kylän kuvassa käsitellyt muutokset ja tärkeiksi koetut asiat alueella ja niiden esiin tuominen rinnakkain näyttelyssä toivat esiin monimerkityksellisiä ja tulkinnallisia merkityksiä paikasta. Kaksi kuvaa kaupungistani -projekti osoittaa, että valokuvien kautta on mahdollista tuoda esiin yhteisesti jaettuun ja hyväksytyihin kokemuksiin ja myös eriäviä mielipiteitä ja näkemyksiä paikasta. (Seppänen, 2003, s. 40–53.) Myös Kylän kuvassa oli mahdollista käsitellä aluetta valokuvien avulla monista näkökulmista ja nämä näkökulmat olivat läsnä myös näyttelyssä.

Janette Backman (2020) käytti taideperustaisessa tutkimuksessaan valokuvaa sillanrakentajana dialogisen tilan luomisessa. Tutkimuksessa hän käsitteli ihmisten suhdetta metsään soveltavien luontokuvien ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden kautta. Backmanin tutkimuksessa on samoja elementtejä ja tuloksia, joita käytimme ja saavutimme myös Kylän kuvassa. Backmanin tutkimushenkilöt olivat kokeneet oman metsäsuhteensa syventyneen tutkimukseen osallistumisen kautta. Tutkimuksessa käsiteltiin myös toisistaan eroavia näkemyksiä, mutta tutkimuksessa nämä erilaiset näkemykset kohdattiin ymmärryksessä. Aineistossa kävi myös ilmi, että tutkimuksen kautta omaa metsäsuhdetta käsiteltiin syvällisemmin kuin aiemmin. Syvällisempi tarkastelu vahvisti havaintoja ulkomaailmasta, vahvisti itsetuntemusta ja metsällistä identiteettiä. Asioiden pohtiminen eri näkökulmista koettiin hedelmälliseksi. Uudet oivallukset suhteessa metsäsuhteeseen koettiin myös voimaantaviksi. Metsäsuhteiden taustalla vaikuttavia asioita suhteutettiin myös historiaan ja laajempaan kulttuuriseen kontekstiin, joka avasi aiempia näkemyksiä. Tutkimus nosti esiin myös oman etuoikeyden ja kiitollisuuden pohtimista suhteessa metsään. (Backman, 2020, s. 208–217.) Lähes kaikki näistä tuloksista on nähtävissä myös meidän tutkimuksessamme. Esimerkiksi kävi ilmi, että projektin kautta omaa elinympäristöä pystyi käsittelemään uudesta näkökulmasta. Samalla oma käsitys paikasta ja sen historiasta sekä alueen ihmisistä syventyi.

31 vuotta Ylipaakkolantien varressa asunut Mirjami Ylitalo kertoo saaneensa mielenkiintoisia tietoja siitä, millaista alueen elämä on aiemmin ollut. - Tutkin asuinympäristöäni uusin silmin, kun nyt hahmotan, miten ympäristö on vuosikymmenien saatossa muuttunut.

(Vääräniemi, 2019, ks. myös liite 5.)

On hienoa, että Kylän kuvan kautta saatiin tällaisia kokemuksia. Tiedon saaminen ja syventyminen oli monella yhteisötaideprojektiin osallistumisen tavoitteena. Esimerkiksi Suoma Juntunen kertoi, että hän osallistui yhteisötaideprojektiin, sillä halusi oppia lisää omasta elinpiiristään. Hän on muuttanut Ylipaakkolantielle aikuisiällä ja toivoi pääsevänsä yhteisötaideprojektin kautta paremmin sisälle Ylipaakkolantien historiaan. Sederholmin (2007, s. 147) ajatus siitä, että “taide raivaa meille tilaa ja suo aikaa ajatella” kohtaa tulostemme kanssa. Kylän kuva oli keino pysähtyä tarkastelemaan omaa ympäristöään ja siihen liittyviä kokemuksia. Sederholmin mukaan arjessa on usein niin kiire, ettei omien kokemusten äärelle pysähtymiseen ole aikaa. Pysähtymällä ja yksittäisiin kokemuksiin keskittymällä niistä voidaan kasvattaa jotain erityistä. (Sederholm, 2007, s. 147.) Kylän kuvassa erityistä oli juuri paikkaan liittyvien kokemusten syventyminen.

Myös esimerkiksi Backmanin (2020) toteuttamaan taideperustaiseen toimintatutkimukseen kuului näyttely. Näyttely mahdollisti useiden tutkijahenkilöiden erilaisten näkemysten esiin tuomisen rinnakkain. Näyttelyssä ei arvotettu tai korostettu tiettyjä tai yksittäisiä näkemyksiä, vaan kokonaisuus pyrki muodostamaan dialogisen tilan. Esillä oli myös näyttelykävijöitä osallistavia elementtejä. Valokuvien lisäksi esillä oli otteita haastatteluaineistoista, joita roikkui puukappaleisiin kirjoitettuna niin, että näyttelykävijä pystyi kääntelemään niitä. Kappaleiden molemmilla puolilla oli tekstiä, ja joskus tekstien ilmaisemat näkemykset olivat toistensa vasta-argumentteja. (Backman, 2020, s. 213–215.) Kylän kuva -näyttelyssä oli esillä myös roikkuvia ja näyttelykävijöitä osallistavia elementtejä (ks. kuva 33). Vasta-argumenttien sijaan roikkuvilla kaksipuoleisilla teoksilla pyrittiin visualisoimaan muutoksia. Tämä osallistava elementti osoittautui näyttelyssä oivalliseksi ratkaisuksi, sillä käännettävät valokuvat innostivat tutkimaan ja pohtimaan muutoksia toiminnallisemmalla ja lähempää katsomista vaativalla tavalla, kuin ehkä muut rinnakkain asetetut muutos -aiheiset teokset.

Kuva 33. Näyttelyvieraita osallistavien kaksipuoleisten teosten äärellä. Teoksen kuva: Toivasen kotiarkisto.

5.4. Tila kohtaamiselle performatiivisessa toiminnassa

Sederholmin mukaan performatiivisuus taiteessa on moninaista, eikä sitä pidä rajata vain taiteen tekemiseen ja keskusteluun, vaan sitä on yhtä lailla kaikki toiminta, joka liittyy projektiin (Sederholm, 1998, 2000, 2002). Hän kirjoittaa, että “etenkin yhteisöllisissä muodoissaan performatiivinen taide keskittyy toimintaan itseensä.” (Sederholm, 2002, s. 77). Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa performatiivisuus oli läsnä erityisesti toimintaviikonloppuina sekä näyttelyssä. Ajatellaan, että sitä oli toiminta, joka sisälsi keskustelua, valokuvamista, kuvansiirtojen tekemistä ja vierailua Ylipaakkolantien kohteissa. Myös näyttelyn järjestäminen oli kokonaisuudessaan hyvin performatiivista. Se oli kuin yhden ison teoksen kokoamista. Teoksia ei vain nostettu seinälle, vaan koko tila rakennettiin yhdessä. Innostus ja jännitys oli käsinkosketeltavaa, sillä näyttelyn ja Kylän julkistaminen yleisölle oli hetki, jota kaikki odottivat kovasti. Valojen ja esineiden sommittelun ja asettelun myötä tila heräsi eloon, ja naruissa roikkuvat kaksipuoliset teokset liikkuvat tuulessa, ja niitä sai käännettä sekä koskettaa. Perinteisenä näyttelyinä, joka pystytetään ja jää esille pidemmäksi aikaa, olisi

vuorovaikutus jäänyt uupumaan. Nyt koko näyttelyn ajan joku oli paikalla kuulemassa kävijöiden ajatuksia. Purku tapahtui nopeasti ja se oli jopa tunteellinen hetki, sillä silloin toiminta sai päätöksensä. Haikeus kertoo kuitenkin Kylän kuvan tärkeydestä ja merkityksestä meille sekä osallistujille.

Yhteisötaideprojektin myötä Liisa Ollitervon talolla ja Ylipaakkolantiellä oli paljon liikettä toimintaviikonloppujen aikana. Liikehdintää kylänraitilla voidaan ajatella performatiiviseksi: tullaan tapaamiseen, valokuvataan paikkoja, käydään välillä kotona syömässä, etsitään tiettyä valokuvaa ja niin edelleen (ks. kuvat 34 ja 35). Alueen ihmiset tulivat välillä ihan vain käväisemään paikalla, mikä mielestämme kertoo siitä, että toiminta oli luonteeltaan vapaata. Paikkasidonnaisuuden lisäksi yhteisötaideprojektissa oli tärkeää luoda tila, paikka ja aika kohtaamiselle sekä yhdessä toimimiselle.

Kuva 34. Aarno Ollitervo tulee piipahtamaan Liisa Ollitervon talolla. Hän asuu naapurissa, joten matka tahtui nopeasti pyörällä. Taustalla aukeaa näkymä Kemijoelle.

Kuva 35. Helena Keskitalo ja Mari Parpala Alatalon pihapiirissä ripustamassa kuvansiirtoja kuivumaan. Siirretyt kuvat ovat myös Alatalon pihapiiristä.

Kylän kuvan aikana käsiteltiin alueella tapahtuneita muutoksia myös muuten kuin valokuvien kautta. Osallistujat olivat huomanneet muutoksia esimerkiksi alueen ihmisten vuorovaikutuksessa ja yhteisöllisyydessä. Joillakin oli huoli siitä, kuinka kylänraitti tyhjenee ja hiljenee. Se on seurausta sekä muuttoliikkeestä että kyläilytapojen muuttumisesta ja arkisten kohtaamispaikkojen vähenemisestä. Esimerkiksi vielä postitalona toimiessaan Liisa Olliteron talo kokosi arjen keskellä ihmisiä yhteen kuin huomaamatta. Sama vaikutus on ollut aikoinaan esimerkiksi kyläkaupoilla ja kyläkoululla, joita Ylipaakkolantieltä ei enää löydy. Yhteisötaideprojektin toiminnan myötä nämä kohtaamisen tilanteet lisääntyivät, sillä ihmisillä oli syy kokoontua yhteen ja toimia yhteisen teeman äärellä. Ryhmäkeskustelun perusteella tämän kaltainen toiminta oli kaivattua ja se toi tunnetta yhteisöllisyydestä. Marjo Veikkolainen ja Helena Ylimartimo ovat kulkeneet melkein peräkkäin koteihinsa, ja Marjon puolisoli kommentoinut tätä liikehdintää:

Marjo Veikkolainen: [...] Jukka sano vielä, että aivan ko oltas sammaa porukkaa ko samallalaila tässä hilijalleen risteillään menemään (naurua)”

Helena Ylimartimo: [...] ja syömää oltii menosa.

Marjo Veikkolainen: Sammaa porukkaa, melekee sammaa porukkaa, saman kylän ihmisiä.

(Toimintakerta, 14.7.2019.)

Huomasimme Kylän kuvan yhteisöllisen toiminnan ja yhteisen päämäärän muistuttavan talkootöitä, joita on tehty kyläyhteisöissä kautta aikain. Pohjimmiltaan talkoot ovat sosiaalista työapua, jonka periaatteena on tehdä työtä yhteisen hyvän eteen tai auttaa naapuria ilman varsinaista korvausta, sillä työn tulos sekä yhteisöllisyys itsessään palkitsevat. Niillä on rakennettu kyliä sekä ylläpidetty yhteisöllisyyttä. Talkootyöt päättyvät usein kestitsemiseen tai juhlaan, aivan kuten yhteisötaideprojektit. (Leiponen, 1987, s. 11.)

Osallistujat kokivat yhteisöllisyyden kohentuneen Kylän kuva -yhteisötaideprojektin aikana. Se toimi kohtaamispaikkana, jossa vaihdettiin kuulumisia ja kohdattiin vanhoja tuttuja. Osallistujat kokivat yhteydenpidon lisääntyneen kesän aikana ja he ovat ikään kuin tutustuneensa toisiinsa uudelleen. Kylän kuva yhdisti osallistujia ainakin kesän 2019 ajaksi ja se koettiin hyväksi asiaksi. Silloin kun ihmiset saavat syyn toimia yhdessä, yhteisöllisyys herää. Tässä yhteisötaideprojektissa yhteisöllisyys rakentui nimenomaan osallistumisen ja taidetoiminnan kautta. Muutos yhteisöllisyydessä ja vuorovaikutuksessa ei ole kuitenkaan pysyvää, vaan se vaatisi paljon laajempaa toimintaa. Osallistujat kuitenkin kokivat Kylän kuvan tärkeäksi ja merkitykselliseksi, joten se riittää meille.

Kuvatutos ei kuitenkaan ollut kyläläisille ainoa osallistumisesta tallelle jäänyt asia. Vähintään yhtä tärkeää Ylipaakkolantien varren asukkaille oli naapureihinsa paremmin tutustuminen, ajatusten vaihtaminen ja alueen nykyisyyden hahmottaminen. Etenkin paluumuuttajille alueen tarkasteleminen kuvien kautta on kuronut menneisyyden ja nykyisyyden välistä eroa pienemmäksi.

(Vääräniemi, 2019, ks. myös liite 5.)

Hiltunen (2009, s. 248) mainitsee, että hänen tutkimukseensa liittyvässä toiminnassa tärkeitä kohtaamisia on tullut toimintaan liittyvissä epävirallisissa yhteyksissä. Näissä kohtaamisissa, kuten automatkoilla ja aamukahveilla, asetelmat eivät hänen mukaansa ole välttämättä demokraattisia, mutta niissä tapahtuu tärkeää ja välitöntä vuorovaikutusta, *aitoa kohtaamista*. Samoin oli Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa, jossa sen ympärille kietoutuneet arkielämän hetket toivat ehdottoman tärkeän lisän yhteisöllisyyden muodostumiselle. Erityisesti meille on jäänyt mieleen Kaisa Lahden luona vietetty aika. Hänen ruokapöytänsä ääressä käytiin monta merkityksellistä keskustelua niin Kylän kuvasta, Ylipaakkolantiestä kuin elämästä yleensä. Lisäksi tärkeitä olivat meidän tutkijoiden yhteiset automatkat Ylipaakkolantielle ja sieltä takaisin, missä toimintaviikonloppujen reflektointi suurimmilta osin tapahtui.

Useampi kertoi, että lähti mukaan, koska halusi tietää lisää paikasta jaa sen historiasta sekä kuulla muiden tarinoita. Tähän tosin johdattelimme jo kutsukirjeessä. Muutama mainitsi syyksi osallistumiselle myös sen, että Ylipaakkolantiellä tapahtuvista yhteisöllisistä asioista ei haluta jäädä paitsi, kuten Sinikka Kiurujoki toteaa ryhmäkeskustelussa: *Mulla ainaki semmonen ajatus, että jos Ylipaakkolassa jotaki järjestettää ja mie pystyn osallistumaan niin varmaan osallistun* (naurahtaa).

Tämä osallistumisen motiivi viittaa siihen, että yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyys koetaan merkitykselliseksi. Taustalla oli myös toive siitä, että Ylipaakkolantie näyttäytyy muille aktiivisena paikkana, jossa saadaan asioita aikaan. Kylän kuva aikana nousi esille se, kuinka viereisessä Paakkolan kylässä tehdään kaikenlaista yhteistoimintaa, mutta omalla kylällä ei. Osallistumiseen voi siis liittyä halua välittää paikasta positiivista ja aktiivista kuvaa muille, nimenomaan yhteisen toiminnan kautta. Mirjami Ylitalo mainitsikin kotiseutuylpeyden kasvaneen kesän aikana: yhteisöllisyydestä, teoksista, näyttelystä ja yhteisötaideprojektista ylipäätään oltiin ylpeitä. Näyttelyn kautta Kylän kuva tuotiin julkisesti esille, jolloin uudenlaista vuorovaikutusta ja kohtaamisia pääsi syntymään. Tämä vuorovaikutus muodostui teoskokonaisuuden ja katsojien välille (ks. kuva 36), sekä meidän ja katsojien väleille.

Kuva 36. Näyttely herätti keskustelua ja houkutteli muistelemaan.

6. Johtopäätökset

Kehitimme tutkimuksessamme Kylän kuva -yhteisötaideprojektin, joka toteutettiin kuvataidekasvatuksen ja yhteisöllisen taidekasvatuksen viitekehyksessä. Kehitimme yhteisöllistä toimintaa, jossa paikkakokemuksia voidaan käsitellä valokuvallisen työskentelyn kautta. Lähtökohtana oli käsitellä Ylipaakkolantien aluetta siihen liittyvien muistojen, historian ja kokemusten kautta. Valokuvia käytettiin teemalliseen työskentelyyn, joka tässä projektissa tarkoitti muutoksen ja osallistujille tärkeiden paikkojen sekä asioiden käsittelemistä. Valokuva toimi taideperustaisessa toimintatutkimuksessamme taidetoiminnan välineenä, muistojen ja vuorovaikutuksen avaajana sekä linkkinä menneisyyden ja nykyisyyden välillä.

Määrittelimme yhteisötaideprojektin ja tutkimuksen tavoitteiksi tutkimuskysymysten vastaamisen lisäksi oman ammattitaitomme kehittämisen ja yhteisön muodostamisen Kylän kuvan ympärille. Sen ympärille muodostui väliaikainen yhteisö yhteisöllistämisen kautta. Tämän yhteisön muodostuminen oli edellytys toiminnan toteutumiseksi. Meidän tutkijoiden asettamien tavoitteiden lisäksi yhteisötaideprojektissa ja sen toiminnassa vaikuttivat osallistujien omat intressit sekä toiveet. Näiden lisäksi tavoitteena oli vastata Matti Lahden toiveeseen käsitellä Ylipaakkolantien aluetta ja sen kulttuuriperintöä sekä tuoda niitä esille. Kylän kuva saavutti suhteellisen laajan yleisön Louella järjestetyn näyttelyn sekä yhteisötaideprojektista tehdyn Lapin Kansan artikkelin myötä (Vääräniemi, 2019; ks. myös liite 5). Oma osaamisemme kuvataidekasvattajina on tehnyt suuren loikan yhteisötaideprojektin varrella, ja olemme saaneet innostusta sekä varmuutta vastaavien projektien järjestämiseen tulevaisuudessakin.

Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa kävi ilmi, että omien muistojen ja kokemusten jakaminen oli luontevaa valokuvien äärellä. Tutkimuksemme siis osoittaa, että valokuva soveltuu hyvin paikkakokemuksen käsittelyyn yhteisötaideprojektissa sen paikka- ja aikasidonnaisuuden ja representaatioluonteensa vuoksi. Lisäksi valokuva ja erityisesti albumikuva on helposti lähestyttävä medium, johon suurimmalta osalta löytyy jokin omakohtainen suhde.

Erilaisia valokuvan äärellä tapahtuneita toiminnan tapoja olivat kuvien katselu, kuvista keskustelu, esineiden valokuvaaminen, albumikuvien digitointi ja uudelleenvalokuvaaminen sekä valokuvien siirtäminen erilaisille materiaaleille, jolloin ne saivat uuden materialistisen ulottuvuuden. Tämä yhteisöllinen taidetoiminta albumikuvien äärellä mahdollisti sellaisten

vuorovaikutustilanteiden muodostumisen, jossa paikkasidonnaiset valokuvat herättivät keskustelua paikoista ja niihin liittyvistä muistoista. Arkisiin valokuviiin syvennyttiin uudella tavalla taidetoiminnan kautta, jossa Ylipaakkolantien alueesta muodostettiin uusia merkityksiä, syvennettiin paikkakokemusta ja tutustuttiin osallistuvaan yhteisöön. Valokuvissa esiintyi muille osallistujille tuttuja asioita ja paikkoja, mutta kuvista ja niiden äärellä käydyistä keskusteluista opittiin myös uutta. Ilman valokuvia muistoja olisi voinut olla vaikeaa käsitellä yhdessä. Tutkimuksemme osoittaa, että valokuvien ja valokuvaamisen kautta on mahdollista syventää kokemuksia ja huomata uusia asioita omasta elinympäristöstään.

Kylän kuva -yhteisötaideprojektin toiminnan monimuotoisuus mahdollisti erilaisia osallistumisen tapoja. Toimintaviikonloppujen lisäksi yhteisötaideprojektiin liittyvää tai sen innoittamaa työskentelyä, osallistumista ja kohtaamisia tapahtui myös niiden ulkopuolella. Mielestämme Kylän kuvassa tärkeinä oli, että se tarjosi osallistujille tilaisuuden kokoontua yhteen: sen aikana osallistujilla oli aika, tila ja paikka kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle.

Toiminta huipentui Kylän kuva -näyttelyyn Maaseudulta käsin -messuille, jossa kesän aikana syntyneet teokset ja käsitellyt teemat asetettiin julkisesti suuremman yleisön nähtäville. Näyttely oli päätösjuhlan kaltainen tapahtuma, joka tiivistä ja kokosi yhteen koko yhteisötaideprojektia. Näyttely motivoi yhteisenä, selkeänä päämääränä ja antoi suuntaa työskentelylle, mutta se innosti myös siksi, että siellä oman kylän tuotoksia saataisiin näyttää muille: "Jos meillä Ylipaakkolassa jotain tehdään, niin ehdottomasti se pitää saada näkyviin." (Sinikka Kiurujoki, 14.7.2019.) Osallistujat olivat selvästi ylpeitä siitä, että heidän kylällään tehdään yhdessä asioita ja että se saa alueena näkyvyyttä. Näyttelyssä teokset saivat jälleen uusia merkityksiä, kun laajempi yleisö pääsi yhdessä luodun kokonaisuuden äärelle.

Tutkimuksemme osoittaa, että valokuva on monipuolinen väline taiteelliseen työskentelyyn yhteisötaideprojektissa. Kehittämämme yhteisötaideprojekti loi tilan kohtaamiselle, jossa performatiivinen työskentely valokuvien äärellä sai aikaan sellaista vuorovaikutusta, joka edisti yhteisöllisyyttä. Kehittämässämme toiminnassa albumikuvien ja uusien valokuvien rinnastaminen teki menneisyyden ja nykyisyyden vertailusta hyvin konkreettista, mikä taas syvensi tapaa, jolla valokuvia katsottiin. Tällaisen työskentelyn kautta paikkakokemus voi syventyä ja paikasta voidaan tehdä uusia tulkintoja. Valokuvat itsessään eivät syventäneet paikkakokemuksia, vaan se tapahtui jakamisen, keskustelun ja yhteisöllisen taidekasvatuksen toimintatapojen kautta ja ansiosta. Tässä kaikessa korostamme taidekasvatuksen asemaa: ilman taidetta ja valintojamme taidekasvattajina Kylän kuva olisi toteutunut hyvin erilaisena.

7. Lopuksi

7.1. Pohdinta

Yhteisöllinen taidekasvatus ei ole valmiina odottamassa vaan se rakentuu aina tilannekohtaisesti (Hiltunen, 2009, s. 255). Ihmiset, paikka, tilanne, vuodenaika, materiaalit, taidemuodot ja muut lukemattomat asiat vaikuttavat siihen, millä tavalla toiminta lopulta muotoutuu ja miten taide on siinä läsnä. Toimintaa ei voi toistaa samanlaisena edes saman ihmisryhmän kanssa toisena aikana, eikä se ole tarpeellistakaan. Myös tulokset ovat aina sidoksissa paikkaan, aikaan ja tutkijaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Kylän kuva muodostui juuri sellaiseksi ja onnistui osallistuneen yhteisön, meidän tutkija-kasvattaja-taiteilijoiden sekä näiden edellä mainittujen tekijöiden ansiosta.

Roolimme olivat osittain tietoisesti valittuja ja osittain meille annettuja. Kaikki roolit määrittävät sitä, millä tavalla yhteisötaideprojekti rakentui. Omasta näkökulmastamme toimimme tutkija-kasvattaja-taiteilijan rooleissa, jota avasimme tässä tutkielmassa luvussa 3.3. Samaan aikaan olimme myös oppijoita, sillä Kylän kuva oli meille oppimisprosessi, jonka kautta kehityimme taidekasvattajina. Osallistujien näkökulmasta olimme ryhmäkeskustelun perusteella ennen kaikkea toiminnan ohjaajia ja opettajia. Koimme opettajan roolin välillä jopa haastavana, sillä pyrimme välttämään perinteistä opettaja-oppilas -asetelmaa. Lisäksi yhteisötaideprojektin alussa olimme vieraita ja kylässä Ylipaakkolantiellä. Toiminnan aikana tutustuimme kuitenkin osallistujiin, osaan enemmän ja osaan vähemmän. Koemme, että näiden henkilökohtaisten suhteiden muotoutumisella on ollut vaikutusta esimerkiksi Kylän kuvan ilmapiirissä. Meitä kohtaan osoitettiin luottamusta ja näemme sen osoituksena siitä, että meidät koettiin myös uusina tuttavina.

Meillä on ollut myös moninaiset roolit suhteessa toisiimme. Tutkimuksessamme tutkijatriangulaatio on vaikuttanut eri tavoin läpi prosessin. Olemme olleet kanssatutkijoita ja ystäviä. Toisesta on saanut tukea ja rohkaisua, mutta tarvittaessa myös haastajan omille näkemyksilleen. Toiminnassa oli valtava etu siitä, että meitä oli kaksi: näimme tilanteet aina kuitenkin yksilöllisesti. Omat käsityksemme ja näkökulmamme ovat kirkastuneet usein juuri yhdessä käytyjen keskustelujen kautta.

Meidän tuli olla tutkimusraporttia kirjoittaessa sensitiivisiä sen suhteen, milloin tuoda esille henkilötietoja eli esimerkiksi nimiä, muistoja ja valokuvia esille. Henkilötiedoilla tarkoitetaan kaikkea sellaista tietoa, josta luonnollinen henkilö on tunnistettu tai voidaan tunnistaa

(Tietoarkisto, b). Henkilötietojen esiintyminen aineistoissa ja tutkielmassa sekä niiden käsittely toi meille suuren vastuun. Pohdimme aluksi, täytyykö osallistujien näkyä aineistossa ja lopullisessa tutkielmassa nimellään, mutta totesimme sen olevan tarpeellista. Jokainen nimellä esiintyvä on antanut suostumuksensa sen julkaisuun tutkielmassa, eli luvan tunnistamiseen, mutta käytimme silti joka kohdassa omaa harkintaamme nimen esittämisessä. Osallistujien puhuttelu nimeltä osoittaa arvostustamme ja kunnioitustamme kaikkia niitä henkilöitä kohtaan, jotka ovat olleet mukana Kylän kuvassa. Nimi esiintyy aina silloin, kun sen käyttö on perusteltua ja tarpeellista, eli esimerkiksi puheenvuoroja lainatessamme sekä teosten kohdalla. Ilman näitä puheenvuoroja, valokuvia, teoksia ja henkilöitä tutkielmamme olisi hyvin onnto ja kadottaisimme sidoksen paikkaan ja yksittäisiin tilanteisiin.

Olimme yhteisötaideprojektissa tekemisissä osittain hyvin henkilökohtaisten asioiden parissa ja nämä asiat koskettivat tutkimusluvut kirjoittaneiden henkilöiden lisäksi heidän läheisiään sekä jo edesmenneitä sukulaisia tai tuttaviamme. Albumikuvissa esiintyi jonkin verran edesmenneitä henkilöitä, emmekä luonnollisesti voineet kysyä heiltä lupaa niiden käyttämiseen. Osallistujat toivat kuitenkin kuvat mukanaan, jolloin kuvien käytön eettinen pohdinta jäi heille. Emme vaatineet, että osallistujien tulisi tuoda tietynlaisia valokuvia näytille tai esille näyttelyyn, vaan luotimme heidän omaan arviointikykyynsä. Nämä valokuvat tulivat osaksi tutkimusaineistoamme ja tätä tutkielmaa.

Kylän kuva -yhteisötaideprojekti ja koko tutkimusprosessi olivat laajoja kokonaisuuksia suhteessa pro gradu -tutkielman kokoiseen työhön. Prosessin ajallinen kesto ja laajuus teki siitä ajoittain raskaan ja haastavan. Erityisesti aineiston analyysi oli työläs vaihe: rajaaminen on tärkeä osa analyysiä ja tutkimusta, mutta samalla yksi haastavimmista vaiheista. Alussa kaikki tuntui yhtä merkittävältä ja oli hyvin vaikeaa suunnata huomio juuri prosessin kannalta olennaisimpiin teemoihin. Oman haasteensa toi myös taideperustainen toimintatutkimusmenetelmä, jonka ”tekijöillä on taipumusta päätyä tutkimusprosessissa jopa kaaokseen” (Huhmarniemi, 2016, s. 45). Tutkijatriangulaatio, on ollut ehdoton voimavara koko prosessin ajan. Kaikki valinnat ja päätökset ovat kulkeneet kahden seulan läpi ja ajatukset on voinut jakaa heti toisen kanssa, joka on ollut yhtä syvällä yhteisötaideprojektin pyörteissä kuin itse. Yksin näin laajan projektin toteuttaminen olisi ollut hyvin raskasta, mutta yhdessä tehdessä haasteet eivät ole missään vaiheessa tuntuneet ylitsepääsemättömiltä. Olemme innostaneet ja kannustaneet toisiamme, mutta osanneet myös palauttaa toisiamme maan pinnalle silloin, kun ideat ovat lähteneet liitelemään aivan toisiin sfääreihin.

Aikaisemmat tutkimukset ovat toimineet tukena ja suuntaviivoina, kun olemme tutkimuksen tekemistä vasta harjoittelevina opiskelijoina tarvinneet apua niin yhteisötaideprojektin kuin tutkielman suhteen. Toivomme, että myös tämä tutkielma voisi olla osana jatkamassa kuvataidekasvatuksen alan ja taideperustaisen toimintatutkimuksen kehittymistä edelleen. Lisäksi toivomme Kylän kuvan innostavan vastaavaan toimintaan ja antavan käytännön vinkkejä sellaisen järjestämisessä.

Kylän kuvan jälkeen alkanut Kylätie -kirjaprojekti jatkuu vielä tämän tutkielman valmistumisen jälkeen ja osaksi sitä tulee kirjoitus Kylän kuvasta, sekä ainakin Marin toimesta artikkeli jonkun aineistomme pohjalta. Kirjaprojekti on vahvistanut käsitystämme siitä, että käsittelemme tärkeää aihetta ja paikkaa, joka koskettaa ja kiinnostaa monia. Tutkimuksessa kehittämäämme toimintaa voisi soveltaa jatkossa myös muissa kylissä ja yhteisöissä. (Ks. liite 5) Tutkimuksemme osoittaa, että vaikka toiminnan taustalla ei ollut hanketta tai rahoitusta, toiminta onnistui yhdessä toimimalla.

Todelliseen elämään sijoittuneen yhteisötaideprojektin ansiosta tutkimus on ollut itselle tärkeä ja arvokas kokemus. Valokuvien ja äänitteiden pariin palatessa kesän 2019 mukavat tapahtumat palaavat mieleen ja Kylän kuvaa sekä siihen osallistuneita ihmisiä muistelee suurella lämmöllä. Aineiston analyysiin ja tutkielman kirjoittamiseen onkin liittynyt paineita siitä, että haluaisi lopullisesta opinnäytetyöstä selkeän ja sellaisen, joka vastaisi koko prosessin vaiheita totuudenmukaisesti ja antaisi Kylän kuva -yhteisötaideprojektille sen ansaitsemansa arvon. Kesän 2019 aikana luodut yhteydet ovat meille äärimmäisen arvokkaita. Parhaimpana antina meille henkilökohtaisesti näemme kokemukset, joita saimme taidekasvattajina, tutkijoina ja taiteilijoina. On ollut ihanaa ja rohkaisevaa huomata, mitä kuvataidekasvatuksella, yhteisöllisyydellä ja taiteella saadaan aikaan Ylipaakkolantien alueen kaltaisissa kyläyhteisöissä. Toivomme, että tämä kaikki välittyy tästä tutkielmasta ja erityisesti sen valokuvista myös lukijalle.

7.2. Kiitokset

Lopuksi esitämme kiitokset kaikille niille, jotka ovat jollain tavalla olleet mukana Kylän kuva -yhteisötaideprojektissa. Haluamme korostaa, että jokainen on osallistumisellaan ja toiminnallaan rakentanut ja vienyt sitä eteenpäin. Olemme tästä erittäin kiitollisia ja siksi haluamme kiittää jokaista henkilökohtaisesti:

Kaarlo (Kalle) Alatalo, Matti Alatalo, Kaisa Hallikainen, Minna Harjuniemi, Suoma Juntunen, Hanna-Maria ja Markku Jurmu, Helena, Jarmo ja Juhani Keskitalo, Sinikka Kiurujoki, Kaisa Lahti, Matti Lahti, Juhani Mikkotervo, Aarno Ollitervo, Antti Ollitervo, Matti Ollitervo, Ulla ja Lauri Pesola, Pentti Toivanen, Marjo Veikkolainen, Helena Ylimartimo, Saara Ylimaunu sekä Mirjami ja Martti Ylitalo.

Kiitos, kun olitte osa Kylän kuva -yhteisötaideprojektia!

Erityiskiitokset haluamme esittää vielä Kaisa Lahdelle äärimmäisen maittavista aterioista, saunasta, hyvistä keskusteluista sekä hänelle ja hänen sisaruksilleen Leena ja Jukka Lahdelle meidän majoittamisestamme. Lisäksi kiitämme Antti ja Matti Ollitervoa sekä heidän äitiään Liisaa, että saimme kokoontua Ollitervon talossa. Ilman tätä vieraanvaraisuutta Kylän kuva olisi toteutunut hyvin eri tavalla. Kiitos Maaseudulta käsin -messut ja messusihteeri Elina Miettunen, kun mahdollistitte näyttelyn järjestämisen. Kiitämme myös Mirja Hiltusta inspiroivasta ja kannustavasta ohjauksesta sekä siitä, että hän rohkaisi ja auttoi meitä toteuttamaan Kylän kuva -yhteisöprojektin. Kiitokset Marin vanhemmille Virpi ja Juha Parpalalle auton sekä tulostimien lainasta. Lähipiirille myös kiitokset jatkuvasta tuesta ja olkapäästä opinnäytetyöahdistuksen iskiessä sekä opponentillemme Emmi Kinnuselle vertaistuesta ja tärkeistä huomioista tekstiimme liittyen.

Kesken tutkielman teon saimme kuulla, että Lauri Pesola on nukkunut pois kesällä 2020. Lauri oli tuttu ja läheinen monille toimintaan osallistuneille. Hän osallistui Kylän kuvaan haastattelun kautta ja näyttelyssä oli esillä hänen tekemänsä leipälapio, sekä valokuvia hänen muista puutöistään.

Laurin muistoa kunnioittaen haluamme välittää osanottomme kaikille Laurin läheisille.

Ulla ja Lauri Pesola. 9.8.2019.

Lähteet

- Anttila, P.** (2006). *Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen* (2. p.). Hamina: Akatiimi.
- Aro, L.** (1996). Minä kylässä. Identiteetikertomus haastattelututkimuksen folklorena. (Väitöskirja). *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia*, 650. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Backman, J.** (2020). Luontokuva sillanrakentajana - dialogisen tilan luominen soveltavan kuvataiteen keinoin. Teoksessa: Jokela, T., Huhmarniemi, M., Paasovaara, J. & Design, F. o. A. a. *Luontokuvaus soveltavana taiteena* (s. 208–218). Rovaniemi: Lapin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-202-3>
- Hiltunen, M. & Jokela, T.** (2001). *Täälläkö taidetta? Johdatus yhteisölliseen taidekasvatukseen*. Vantaa: VSL opintokeskus.
- Hiltunen, M.** (2002). Ytyä taideopettajuuteen. Yhteisön, taiteen ja ympäristön kohtaamisia. Teoksessa: Räsänen, M. (toim.). *MoniKko. Moniroolinen kuvataideopettaja korkeakoulussa*. Työpaperit, 44–51.
- Hiltunen, M.** (2009). Yhteisöllinen taidekasvatus. Performatiivisesti pohjoisen sosiokulttuurisissa ympäristöissä. (Väitöskirja). *Acta Universitatis Lapponiensis*, A160. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Huhmarniemi, M.** (2016). Marjamatkoilla ja kotipalkisilla: keskustelua Lapin ympäristökongflikteista nykytaiteen keinoin. (Väitöskirja). *Acta Universitatis Lapponiensis*, 324. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Huhmarniemi, M.** (2018). Metsäleikkejä kestävään kehitykseen. Teoksessa: Granö, P., Hiltunen, M. & Jokela, T. (toim.). *Suhteessa maailmaan: Ympäristöt oppimisen avaajina* (s.109–132). Rovaniemi: Lapin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-934-6>
- Huhmarniemi, M., Hiltunen, M. & Jokela, T.** (2020). Pöheikön kutsu -taideperustaista ympäristökasvatusta pohjoisen luontokulttuurissa. Teoksessa: Kyrönlampi, T., Mäkitalo,

K. & Uitto, M. (toim.) *Esi- ja alkuopetuksen käsikirja* (s. 199–219). Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyry-Beihammer, K., Hiltunen, M. & Estola, E. (2014). Johdanto. Teoksessa: Hyry-Beihammer, K., Hiltunen, M., Estola, E. (toim.). *Paikka ja kasvatus* (s. 4–8). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-990-2>

Hyvärinen, R. (2014). Paikan käsitykset paikkalähtöisen kasvatuksen tutkimuksessa. Teoksessa: Hyry-Beihammer, K., Hiltunen, M. & Estola, E. (toim.). *Paikka ja kasvatus* (s. 9–30). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-990-2>

Härkönen, E. (2016). Paikan merkityksiä: yhteisötaidetta kyläyhteisössä. Teoksessa: Suominen, A. (toim.). *Taidekasvatusta ympäristöhuolen aikakaudella* (s. 87–88). Helsinki: Aalto-yliopisto.

Jokela, T. (1995). Teoksessa: Jokela, T., Strömberg, M., Viita, A., Kortelainen, J., Rinne, P., . . . Mantere, M. (toim.). (1995) *Maan kuva: kirjoituksia taiteeseen perustuvasta ympäristökasvatuksesta* (s. 25–37). Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu, taidekasvatuksen osasto.

Jokela, T. (1996). Ympäristöstä paikaksi - paikasta taiteeksi. Teoksessa: Huhtala, A., Alaraudanjoki, P., Heino, K., Jokela, T., Joonas, J., . . . Tennberg, M. (toim.). Ympäristö, arvot? Heijastuksia pohjoiseen. *Lapin yliopiston hallintoviraston julkaisuja*, 35. (s. 161–178). Rovaniemi: Lapin yliopiston hallintovirasto.

Jokela, T., Hiltunen, M., Huhmarniemi, M. & Valkonen, V. (2006a). *Taide, yhteisö ja ympäristö*. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Haettu 15.9.2020 osoitteesta: <http://ace.ulapland.fi/yty/?osio=2.2>

Jokela, T., Hiltunen, M., Huhmarniemi, M. & Valkonen, V. (2006b). *Taide, yhteisö ja ympäristö*. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Haettu 15.9.2020 osoitteesta: <http://ace.ulapland.fi/yty/?osio=8.1>

Jokela, T. (2008). Wanderer in the Landscape. Teoksessa Coutts, G. & Jokela, T. (toim.)

Art, Community and Environment: Educational perspectives. *Readings in Art and Design Education*, (s. 3–27). Bristol: Intellect. Haettu 22.10.2020 osoitteesta: <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/lib/ulapland-ebooks/reader.action?docID=361897&ppg=1>

Jokela, T. & Hiltunen, M. (2014). Pohjoiset kylät ja koulupihat taidekasvatuksen paikoina. Teoksessa: Hyry-Beihammer, K., Hiltunen, M. & Estola, E. (toim.). *Paikka ja kasvatus* (s. 78–106). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-990-2>

Jokela, T., Hiltunen, M. & Härkönen, E. (2015). Art-based Action research. Participatory art for the North. *International Journal of Education through Art*. 11(3), 433–448. Haettu 23.10.2020 osoitteesta: https://doi-org.ezproxy.ulapland.fi/10.1386/eta.11.3.433_1

Jokela, T. (2019). Art-Based Action Research for Art Education in the North. *The international journal of art & design education*, 38(3), Oxford University Press USA, 599–609. <https://doi.org/10.1111/jade.12243>

Jokela, T. & Huhmarniemi, M. (2020). Taideperustainen toimintatutkimus soveltavan taiteen kehittämisen välineenä. Teoksessa: Jokela, T., Huhmarniemi, M., Paasovaara, J. & Design, F. o. A. a. (2020). Luontokuvaus soveltavana taiteena. *Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja C, katsauksia ja puheenvuoroja*, 66 (s. 39–61). Rovaniemi: Lapin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-202-3>

Kantonen, L. (2010). Johdanto. Teoksessa: Kantonen, L. (toim.). *Ankaraa ja myötätuntoista kuuntelua. Keskustelevaa kirjoitusta paikkasidonnaisesta taiteesta* (s. 7–14). Helsinki: Kuvataideakatemia.

Karjalainen, P.T. (1996). Kolme näkökulmaa maisemaan. Teoksessa: Häyrynen, M. & Immonen, O. Maiseman arvo[s]tus. *Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin raportteja*, 1 (s. 8–15). Lahti: Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutti.

Karjalainen, P.T. (1999). Tunturit maan, mielen ja kielen maisemina. Teoksessa: Jokela,

T. (toim.). Tunturi tieteen ja taiteen maisemissa. *Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja, C, Katsauksia ja puheenvuoroja*, 12 (s. 18–22). Rovaniemi: Lapin Yliopisto.

Karjalainen, P.T. (2006). Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa: Sepänmaa, Y., Lehtinen, A., Naukkarinen, O., Tuan, Y.K., Karjalainen, P., Siim, P., . . . Forselles-Riska, C.a. (toim.). Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu. *Kalevalaseuran vuosikirja*, 85 (s. 83–92). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Kemmis, S. (1989). Action Research and the Politics of Reflection. Teoksessa: Boud, D., Keogh, R. & Walker, D. *Reflection: Turning experience into learning* (s. 139–163). London: Kogan Page.

Keskitalo-Foley, S. (2004). Kohti kuulumisen maisemia: Toimijuuden tilat ja paikat lappilaisen maaseudun naisten elämäkerroissa. (Väitöskirja). *Acta Universitatis Lapponiensis*, 78. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Keskitalo-Foley, S. (2006). Kolme näkökulmaa Lapin paikkana kokemiseen. Teoksessa: Sepänmaa, Y., Lehtinen, A., Naukkarinen, O., Tuan, Y.K., Karjalainen, P., Siim, P., . . . Forselles-Riska, C.a. (toim.). Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu. *Kalevalaseuran vuosikirja*, 85 (s. 129–146). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Kester, G.H. (2004). *Conversation pieces: Community and communication in modern art*. Berkeley, California: University of California Press.

Kester, G.H. (2010). Dialoginen estetiikka. (suom. Kantonen, L.). Teoksessa: Kantonen, L. (toim.). *Ankaraa ja myötätuntoista kuuntelua. Keskustelevaa kirjoitusta paikkasidonnaisesta taiteesta* (s. 39–71). Helsinki: Kuvataideakatemia.

Knuutila, S. (2008). Seurattu Sivakka - miten mennyt muuttuu ja merkitykset vaihtavat paikkaa. Teoksessa: Knuutila, S., Hämäläinen, T., Rannikko, P., Oksa, J., Hämynen, T., Itkonen, H., . . . Väisänen, M. Kylän paikka: Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia*, 1167 (s. 107–135). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Knuuttila, S. & Rannikko, P. (2008). Johdanto. Teoksessa: Knuuttila, S., Hämäläinen, T., Rannikko, P., Oksa, J., Hämynen, T., Itkonen, H., . . . Väisänen, M. Kylän paikka: Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia*, 1167 (s. 9–24). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kurikka, T. (2015). *Valokuvaan nappaamme naurusi sun: Taideperusteinen dialogi siltojen rakentajana*. (Opinnäytetyö). Rovaniemi: Lapin yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201511131370>

Kurki, L. (2000). *Sosiokulttuurinen innostaminen*. Tampere: Vastapaino.

Lazy, S. (1995). Depated Territory: Toward a Critical Language for Public Art. Teoksessa: Lazy, S. (toim.). *Mapping the Terrain: New Genre Public Art* (s. 171-185). Seattle, Washington: Bay Press.

Lehtonen, H. (1990). *Yhteisö*. Tampere: Vastapaino.

Leiponen, K. (1987). *Kansa talkoissa*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Lintunen, J. & Vanhanen, E. (2016). *Hän kaunis on, min' en tietää vois, minä aikana ihmisen kauniimpi ois: Toimintatutkimus luovan yhteistoiminnan rakentumisesta yhteisölliseksi taidekasvatukseksi veteraanien hoitoyhteisössä*. (Opinnäytetyö) Lapin yliopisto.

Meriläinen-Hyvärinen, A. (2010). ”Sanopa minulle, onko mejän hyvä olla täällä? Paikkakokemukset kolmen Talvivaaralaisen elämässä. *Elore*, 17(1), 60–85.
<https://doi.org/10.30666/elore.78850>

Mäkiranta, M. (2008). Kerrotut kuvat: Omaelämäkerralliset valokuvat yksilön, yhteisön ja kulttuurin kohtaamispaikkoina. (Väitöskirja). *Acta Universitatis Lapponiensis*, 145. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Paasi, A. (1996). Alueellinen identiteetti ja alueellinen liikkuvuus: suomalaisten syntymäpaikat ja nykyiset asuinalueet. *Terra: Suomen maantieteellisen seuran aikakauskirja*, 108(4). <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-532479>

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. (2013). *Tutkimuksen voimasanat* (1.-2. p.). Helsinki: Sanoma Pro.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). 3.3.3 Tutkimuksen arviointi - reflektointia. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 14.10.2020 osoitteesta:
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html

Savolainen, M. (2009). Voimauttavan valokuvan menetelmä. Teoksessa: *Valokuvan terapeuttinen voima* (s. 211–227). Halkola, U., Koffert, T. & Mannermaa, L. (toim.). Helsinki: Suomalainen Lääkärisseura Duodecim.

Savolainen, M., Taipale, P. & McCracken, D. (2008). *Maailman ihanin tyttö – The Loveliest Girl In The World*. Helsinki: Blink Entertainment Oy.

Sederholm, H. (2002). Performatiivinen taide ja naisidentiteetin rakentaminen. Teoksessa: Hekanaho, P. L., Sederholm, H., Rossi, L., Kalha, H., Vänskä, A., Leppihalme, I., . . . von Bonsdorff. (toim.). *Kauneuden sukupuoli. Näkökulmia feministiseen estetiikkaan* (s. 76–106). Helsinki: Gaudeamus.

Sederholm, H. (1998). *Starting to play with arts education. Study of ways to approach experiential and social modes of contemporary art*. (Väitöskirja). Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Sederholm, H. (2000). *Tämäkö taidetta?* Juva: WSOY.

Sederholm, H. (2006). Lopputuloksesta prosessiin. Teoksessa: Kettunen, K., Hiltunen, M., Laitinen, S. & Rastas, M. (toim.). *Kuvien keskellä – kuvataideopettajaliitto 100 vuotta* (s. 50–58). Helsinki: Like.

Sederholm, H. (2007). Taidekasvatus – samassa rytmissä elämän kanssa. Teoksessa: Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) *Taide keskellä elämää. Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106/2007* (s. 143–149). Helsinki: Kiasma.

Seppänen, J. (2003). Yhteisölliset valokuvat. *Sosiologia: Westermarck-seuran julkaisu*. Tampere: Westermarck-seura. 40(1), 40–55. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-919572>

Soininen, E. (2010). Taiteen antia. Teoksessa: Kantonen, L. (toim.). *Ankaraa ja myötätuntoista kuuntelua. Keskustelevaa kirjoitusta paikkasidonnaisesta taiteesta* (s. 99–104). Helsinki: Kuvataideakatemia.

Suomen valokuvataiteen museo. Haettu 22.10.2020 osoitteesta: <https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/hankkeet/vuosaari>

Susi, M. (2011). Valokuva muistelutyössä. Teoksessa: Kuukasjärvi, A., Linnossuo, O. & Sutinen, J. (toim.). *Taidetyöskentely arjen näyttämöillä: teoriaa, menetelmiä ja sovelluksia. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja, 53* (s. 179–187). Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Tervolan kunta. Haettu 28.9.2020 osoitteesta: <http://tervola.fi/>

Tietoarkisto. (a). *Informointi henkilötietojen käytöstä*. Haettu 14.10.2020 osoitteesta: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/tutkittavien-informointi/>

Tietoarkisto. (b). *Tunnisteellisuus ja anonymisointi: Mitä on henkilötieto?* Haettu 21.10.2020 osoitteesta: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>

Tuan, Y.F. (2006). Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Teoksessa: Sepänmaa, Y., Lehtinen, A., Naukkarinen, O., Tuan, Y.K., Karjalainen, P., Siim, P., . . . Forselles-Riska, C.a. (toim.). *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja, 85* (s. 83–92). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu painos. Tammi. Haettu 21.10.2020 osoitteesta <https://www.elibrary.com/book/9789520400118>

Ukkonen, T. (2000). Menneisyyden tulkinta kertomalla. Muistelupuhe oman historian ja

kokemuskertomusten tuottamisprosessina. (Väitöskirja). *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia*, 797. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ulkuniemi, S. (2005). Valotetut elämät: Perhevalokuvan lajityyppiä pohtivat tilateokset dialogissa katsojien kanssa. (Väitöskirja). *Acta electronica Universitatis Lapponiensis*, 80. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Varto, J. (2007). Dialogi. Teoksessa: Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.). Taide keskellä elämää. *Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106/2007* (s. 62–65). Helsinki: Like: Kiasma.

Vuolteenaho, J. (2002). ”Uusia sanoja, uusia maailmoja”: tekstuaalisuus, sosiaalisesti tuotettu tila ja maantieteen kulttuurinen käänne. *Terra: Suomen maantieteellisen seuran aikakauskirja*, 114(4), 237–252. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-863934>

Väisänen, M. (2008). Paluu juurille – Sivakka ja Rasimäki lomalaisten kohtauspaikkoina. Teoksessa: Knuuttila, S., Hämäläinen, T., Rannikko, P., Oksa, J., Hämynen, T., Itkonen, H., . . . Väisänen, M. (toim.). Kylän paikka: Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia*, 1167 (s. 208–238). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vääräniemi, A. (29.8.2019). "Todella mielenkiintoista ja inspiroivaa!" – yhteisötaide antoi Ylipaakkolantien asukkaille uutta näkökulmaa elinpiiristään. *Lapin Kansa*, 8–9.

Wang, C. & Burris, M.A. (1997). Photovoice: Concept, Methodology, and Use for Participatory Needs Assessment. *Health education & behavior*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 24(3), 369–387. Haettu 21.10.2020 osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/4505650>

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupa

Ylipaakkolantien *Kylän kuva* -yhteisötaideprojekti

Hei!

Olemme Reetta Breilin ja Mari Parpala, kaksi kuvataidekasvatuksen opiskelijaa Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta ja toteutamme kesän ja syksyn 2019 aikana Kylän kuva - yhteisötaideprojektin Tervolan Ylipaakkolantiellä. Keräämme projektissa tutkimusaineistoa opinnäytetöihimme. Opinnäytetyötämme ohjaa kuvataidekasvatuksen professori Mirja Hiltunen (mirja.hiltunen@ulapland.fi).

Yhteisötaideprojekti koostuu kesän ja syksyn aikana järjestettävistä työpajoista, sekä mahdollisista näyttelyistä vuosien 2019–2020 aikana. Projektissa käsitellään alueen vanhoihin rakennuksiin sekä pihapiireihin liittyviä tarinoita ja muistoja muun muassa valokuvaamisen sekä käsityön keinoin. Opinnäytetöiden sekä siihen liittyvien muiden julkaisujen aineistoa ovat kesän ja syksyn aikana syntyneet teokset, mahdolliset vanhat valokuvat, työskentelyn ja teosten dokumentoinnit, haastattelut sekä muut tiedonannot projektin aikana.

Osallistuminen on vapaaehtoista ja sinulla on oikeus perua suostumuksesi milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Allekirjoittamalla annat luvan yllämainittuun tieteelliseen tutkimukseen. Olet saanut tietoa tutkimuksesta ja mahdollisuuden esittää siitä tutkijoille kysymyksiä.

Voit osallistua projektiin kahdella tapaa:

- Osallistut projektiin ja annat luvan tulla kuvatuksi ja äänitetyksi kokoontumistilanteissa, mahdollisissa haastatteluissa ja työpajatyöskentelyssä. Annat luvan projektissa syntyneiden ja siihen liittyvien teosten dokumentointiin ja julkaisuun. Sinut voidaan tunnistaa aineistosta ja tutkimukseen liittyvistä julkaisuista.
- Osallistut projektiin, mutta et halua tulla tunnistetuksi tutkimusta koskevassa aineistoissa tai tutkimusraporteissa ja muissa tutkimukseen liittyvissä julkaisuissa.

Meihin voi olla yhteydessä missä tahansa tutkimusta ja projektia koskevissa kysymyksissä.
Lämmin kiitos osallistumisestasi!

Ystävällisin terveisin,

Reetta Breilin, rbreilin@ulapland.fi, p. 040 7349131

Mari Parpala, mparpala@ulapland.fi, p. 040 5478313

Osallistun projektiin ja hyväksyn, että minut voidaan tunnistaa projektin aikana käsitellystä aineistosta (valokuvista, haastatteluista, nauhoituksista ja tiedonannoista) sekä lopullisista opinnäytetöistä ja tutkimukseen liittyvistä julkaisuista (raportit, näyttelyt).

Kyllä   Ei

Osallistun projektiin, mutta en halua tulla tunnistetuksi aineistosta, lopullisista opinnäytetöistä ja tutkimukseen liittyvistä julkaisuista (raportit, näyttelyt).

Kyllä   Ei

Osallistujan allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja päivämäärä

Suuri kiitos sinulle, kun autat meitä opinnäytetöidemme valmistumisessa!

Liite 2 Ryhmäkeskustelun rungot

Reetan ja Marin versio:

Ryhmäkeskustelu Ollitervon talolla Kylän kuva -yhteisötaideprojektista 29.9.2019

1. Kuvaile kesän toimintaa → kesän toimintakerrat

- info - ensimmäinen kerta
- heinäkuun tapaaminen
- elokuun tapaaminen
- näyttely

- **Mikä on jäänyt päällimmäisenä asiana mieleen projektista?**

2. Vuorovaikutus/yhteisö/osallistuminen → Kiinnostuminen projektista, yhdessä tekeminen

- Miksi lähdit mukaan toimintaan?
- Mitä odotuksia sinulla oli?
- Kuvaile projektin alun tuntemuksia, miltä tuntui, kun vieras ihminen on kiinnostunut alueesta?
- Muistelu yhdessä: millaista oli kerääntyä yhteen alueen ihmisten kanssa?

- *Onko projektilla ollut vaikutusta tähän yhteisöön? Millaista?*

3. Paikka/paikkakokemus/paikkasidonaisuus → Ylipaakkolantie paikkana

- Miten osallistujat ovat kokeneet toiminnan?
- Mitä ajattelet alueesta nyt?
- Onko toiminnalla ollut vaikutusta, jos niin mihin ja millaista?
  - *Toiko toiminta jotain uutta?*
  - *Miten näet Ylipaakkolantien alueena projektin jälkeen?*
  - *Onko siinä eroa, miten näit alueen keväällä ennen, kuin olit edes kuullut projektista?*

4. Taideperustaisuus → taide toimintamuotona, taiteellinen työskentely

- taide toimintamuotona
  - millaista vanhojen valokuvien kanssa työskentely oli?
  - kuvansiirto ja uudelleen valokuvaaminen

- Miltä taiteellinen toiminta tuntui?
- Olisiko sitä voinut olla enemmän tai vähemmän?

- *Toiko taide lisää näkökulmia?*

5. Reetta ja Mari → Reetan ja Marin toiminta

- Kuvaile Reetan ja Marin toimintaa projektin aikana
- Vapaata palautetta toiminnastamme, tapaamisten määrä, info, ohjaus...

6. Alustavasti julkaisusta: olisiko joku kiinnostunut kirjoittamaan jotain?

- Julkaisu voisi olla kokoelma eri kirjoittajien tekstejä ja kuvia. Kulttuurihistoria ja proseminarityö: keihin saa olla yhteydessä?

Osallistujien versio:

Ryhmäkeskustelu Ollitervon talolla Kylän kuva -yhteisötaideprojektista

29.9.2019

1. Kesän toimintakerrat
  - info
  - heinäkuun tapaaminen
  - elokuun tapaaminen
  - näyttely

2. Mikä on jäänyt päällimmäisenä mieleen projektista?

3. Kiinnostuminen projektista ja yhdessä tekeminen

4. Ylipaakkolantie paikkana

5. Taide toimintamuotona, taiteellinen työskentely

6. Reetan ja Marin toiminta

Liite 3 Kutsu infotilaisuuteen

Ketä olemme?

Olemme Reetta Breilin ja Mari Parpala, kaksi kuvataidekasvatuksen opiskelijaa Lapin yliopistosta. Opiskelemme sivuaineenamme valokuvausta, sekä taide- ja kulttuurihistoriaa.

Haluaisimme toteuttaa Ylipaakkolantiellä yhteisötaideprojektin, josta keräämme aineistoa pro gradu -tutkielmiamme varten. Aineistona toimii valokuvat, haastattelut sekä mahdollisesti näyttely.

Mari Parpala
040 5478313
mparpala@ulapland.fi

Reetta Breilin
040 734 9131
rbreilin@ulapland.fi

Kylän kuva

Millaisia muistoja sinulla on kotiseutuusi ja pihapiiriisi liittyen?

Sijaitseeko pihapiirissäsi vanha asuin-, navetta- tai varastorakennus, tai oletko muuten kiinnostunut alueen perinteikkästä kulttuuriympäristöstä taloineen ja maisemineen?

Hei!

Olemme kaksi kuvataidekasvatuksen opiskelijaa Lapin yliopistosta ja suunnittelemme Ylipaakkolantielle kesälle 2019 yhteisötaideprojektia. Meitä kiinnostaa Ylipaakkolantien vanhat rakennukset, pihapiirit, niihin liittyvät muistot ja tarinat, sekä käsityöperinne.

Me haluaisimme kuulla ja nähdä, mikä teille on tärkeää tässä paikassa ja tuoda sen näkyväksi. Tarkoituksenamme on järjestää kesällä kaikille avoimia työpajoja, joissa työskennellään valokuvan ja käsityön keinoin. Teemme parhaillaan pro gradu -tutkielmia liittyen yhteisölliseen taidetoimintaan, joihin keräämme projektin aikana aineistoa. Aineistona toimii valokuvat, haastattelut sekä mahdollisesti näyttely syksyllä.

Tarvitsemme nyt teidän apuanne projektin aloitukseen!

Järjestämme lauantaina 25.5.2019 kello 12 alkaen Ylipaakkolantiellä Liisa Ollitervon talossa infotilaisuuden, jossa kerromme lisää projektista. Tilaisuuteen ovat tervetulleita kaikki: iällä, ammatilla tai suhteellasi Ylipaakkolantien ei ole merkitystä, kaikki aiheesta kiinnostuneet ovat tervetulleita! Infotilaisuuteen osallistuminen ei velvoita sinua projektiin.

Tilaisuudessa on tarjolla kahvia sekä pientä purtavaa. Osallistuaksesi riittää, että olet kiinnostunut aiheesta. Mikäli et pääse paikalle, mutta haluat projektiin mukaan, voit myös soittaa tai laittaa meille viestiä. Yhteystiedot löytyvät takakannesta.

Mitä? Ylipaakkolantien yhteisöllisen taideprojektin infotilaisuus

Missä? Liisa Ollitervon talo, Ylipaakkolantie 280

Milloin? Lauantaina 25.5.2019 kello 12 alkaen

Lämpimästi tervetuloa!

Liite 4 Kuvansiirtojen ohjeistukset

Ohjeet kuvansiirtoon – Eri Keeper

Erikeeperillä tai muulla liimalla tehty kuvansiirto on hieman työläs, mutta edullista. Tällä tekniikalla voit tehdä kuvansiirtoja myös lasille tai metallille. Tarvitset:

- Lasertulostimella tulostettu kuva (peilikuvana)
- Vanerilevy, kangas tai muu vettä kestävä pinta, johon siirrät kuvan
- Liima-ainetta, kuten Eri Keeper (myös esim. Gel medium, Kiva Lakka)
- Sieni, lasta, pensseli, (hiomapaperi)

Työvaiheet:

1. Tulosta valokuva peilikuvana mattapaperille
2. Levitä liima-aine kuvapinnalle.
3. Laita tuloste siirrettävälle pinnalle (kostutettu kuva vasten pintaa).
4. Poista ilmakuplat ja liiallinen liima-aine (käytä tähän esim. tapettilastaa).
5. Anna kuivua. Kuivumisaika riippuu pinnasta. Puu imee itseensä kosteutta ja on työstettävissä noin parin tunnin kuluttua. Metallia tai lasia ei ime kosteutta vaan se poistuu haihtumalla paperin läpi ja kuivumisajat ovat useista tunteista jopa pariin vuorokauteen.
6. (Hio paperin pintaa hiekkapaperilla. Hiominen nopeuttaa paperinpoistoa.)
7. Kostuta paperi sienellä.
8. Hiero paperia sormin. Kostunut paperi irtoaa kuivuneesta liima-aineesta. Tämä vaatii aikaa ja rauhallisuutta. Anna kuivua.

Kuivuneen kuvansiirron voi halutessaan jälkikäsitellä lakalla, joka auttaa kuvan säilymisessä.

Ohjeet kuvansiirtoon – Emo-painoemulsio

Painoemulsiolla siirretty kuva kestää jopa 60 asteen pesun, sillä kuva silitetään kiinni pintaan. Tämä on nopea tekniikka, jolla onnistuu melko varmasti. Kalvo tosin on hieman kallista ja sitä on nykyään hieman hankalaa löytää. Tarvitset:

- Tulostuskalvoa mustesuihkutulostimelle (löytyy ainakin suomalaisesta)
- Mustesuihkutulostimella tulostettu kuva (peilikuvana)
- Vaalea vanerilevy tai kangas, paksu luonnonkuituinen kangas toimii parhaiten
- Emo-painoemulsio (saa ainakin taidetarvikekaupoista)
- Sivellin
- Tela tai kaulin
- Silityslauta ja -rauta, leivinpaperia

Työvaiheet:

1. Tulosta valokuva peilikuvana kalvolle, muista tulostaa oikealle puolelle kalvoa!
2. Suojaa alusta ja teippaa kangas alustaan. Mittaa alue, jolle aiot kuvan siirtää. Jos teet siirron esim. tyynyliinalle, laita suoja myös tyynyliinan sisälle!
3. Levitä painoemulsiota kankaalle siveltimellä. Jos laitat ainetta liikaa, kuva suttaantuu herkästi.
4. Aseta kalvo kuvapuoli vasten emulsiota. Telaa voimakkaasti edestakaisin.
5. Voit kurkata kulmasta, onko kuva siirtynyt. Jos mustetta on vielä paljon kalvolla, telaa lisää.
6. Kun kuva on kuivunut, se voidaan silitää kiinni pintaan. Jos kyseessä on kangas, käännä se nurinpäin ja laita leivinpaperia väliin. Myös puulle siirretty kuva kannattaa silitää leivinpaperin läpi.

Liite 5 Lapin Kansan artikkeli

Kuvankaappaukset haettu 21.10.2020: Vääräniemi, A. (29.8.2019). "Todella mielenkiintoista ja inspiroivaa!" – yhteisötaide antoi Ylipaakkolantien asukkaille uutta näkökulmaa elinpiiristään. *Lapin Kansa*, <https://www.lapinkansa.fi/todella-mielenkiintoista-ja-inspiroivaa-yhteisotai/182356>

"Todella mielenkiintoista ja inspiroivaa!" – yhteisötaide antoi Ylipaakkolantien asukkaille uutta näkökulmaa elinpiiristään

LAPPI
29.08.2019 © 07:20

Yhteisötaideprojekti antoi vanhoille kville uutta merkitystä.

Auvi Vääräniemi

Tervolassa Ylipaakkolantien alueen asukkaat pääsivät kesän aikana kokeilemaan oman elinalueensa nykypäivän ja historian taltiointia taiteen keinoin.

Parinkymmenen asukkaan ryhmä osallistui tuolloin kuvataidekasvatuksen opiskelijoiden **Reetta Breillin** ja **Mari Parpalan** yhteisötaideprojektiin.

Tienvarren asukkaat kuvasivat Ylipaakkolantien seutua ja etsivät käsiinsä vanhoja kuvia alueesta.

Kuvista he tekivät esimerkiksi käsitöitä pellavakankaalle ja puulle.

– Todella mielenkiintoista ja inspiroivaa, kehuivat taiteen tekemiseen osallistuneet kyläläiset **Mirjami Ylitalo** ja **Kaisa Lahti**.

Ylitalo käytti töissään lempiaihteitaan eli tyttärentyttäreistä otettuja valokuvia. Lahti taas painoi pellavakankaalle ja leipälapioon vanhan kuvan lapsuudenkodistaan.

KUVAAJA MARI PARPALA

Matti Lahti, Reetta Breillin, Helena Ylimarimo, Kaisa Lahti, Matti Ollitervo ja Antti Ollitervo turkivat ensimmäisellä toimintakerralla heinäkuussa valokuvia, jotka valokuvattiin uudelleen.

Kuvatuotos ei kuitenkaan ollut kyläläisille ainoa osallistumisesta tallelle jäänyt asia.

Vähintään yhtä tärkeää Ylipaakkolantien varren asukkaille oli naapureihinsa paremmin tutustuminen, ajatusten vaihtaminen ja alueen nykyisyyden hahmottaminen.

Etenkin paluumuuttajille alueen tarkasteleminen kuvien kautta on kuronut menneisyyden ja nykyisyyden välistä eroa pienemmäksi.

Näin kävi esimerkiksi Kaisa Lahdelle, joka muutti jo 1960-luvulla lapsuudenkodistaan Ylipaakkolantielta Yhdysvaltoihin ja sieltä Saksan kautta takaisin Suomeen 1980-luvulla.

KUVAAJA REETTA BREILIN

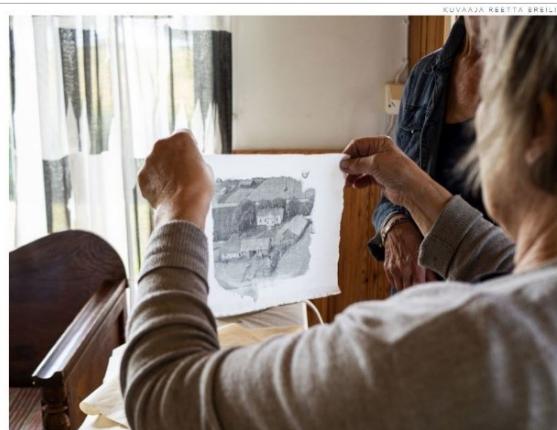
Mirjami Ylitalo, Suoma Junnunen ja Kaisa Lahti tekivät kuvansirtoa kalvoilta kankaalle painomahdollisella Ollitervon talolla pidetyssä sessiossa.

Nyt hän asuu Rovaniemellä ja mökkeilee lapsuudenkodissaan ahkerasti.

– Olen kesän aikana oppinut valtavasti uutta Ylipaakkolantien alueesta ja kerrannut muiden asukkaiden kanssa vanhoja asioita.

Myös 31 vuotta Ylipaakkolantien varressa asunut Mirjami Ylitalo kertoo saaneensa mielenkiintoisia tietoja siitä, millaista alueen elämä on aiemmin ollut.

– Tutkin asuinympäristöni uusin silmin, kun nyt hahmotan, miten ympäristö on vuosikymmenien saatossa muuttunut.

KUVAAJA REETTA BREILIN

Suoma Junnunen ihalle Kaisa Lahden tekemää kuvansirtoa kankaalle Ollitervon talossa.

Ylipaakkolantie mutkittelee Tervolan kirkonkylältä etelään päin kuljettaessa Kemijoen ja Itäpuolentien välissä.

Alueella ei ole varsinaista kylää, mutta elämä siellä on vilkastumaan päin.

maps4news.com/©HERE

Tien vartta on raivattu avarammaksi. Vanhoja rakennuksia kunnostetaan hiljalleen ja uusia taloja ja mökkejä rakennetaan.

– Yhteisötaiteen tekeminen sopisi mille tahansa muullekin Lapin kylälle, kun halutaan asettaa vanhat muistot ja valokuvat vuoropuheluun nykyisyyden kautta, ryhmää vetäneet opiskelijat Reetta Breilin ja Mari Parpala kertovat.

PEKKA AHO

Kuvataidekasvatuksen opiskelijat Reetta Breilin ja Mari Parpala ovat tyytyväisiä kuluneen kesän aikana tehtyyn yhteisötaideprojektiinsä.

Aloite Ylipaakkolantien alueen elämän taltioimiseksi tuli tien varrelta syntyisin olvalta **Matti Lahdelta**.

– Lahti toivoi, että Ylipaakkolantien rikas kulttuurihistoria saataisiin edes jollakin tavalla saada taltioitua, Parpala sanoo.

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa pohdittiin ideaa, ja lopulta aiheesta tehtiin projekti, josta hyötyvät niin osallistujat kuin vetäjät.

KUVAAJA MARI PARPALA

Yhteisötaideprojektin tuokset pääsivät esille Louella pidetyn Maaseudulta käsin -messujen näyttelyssä.

Kun kyläilykulttuuri on hiipunut paikoin olemattomiin, tarvitsevat ihmiset uuden syyn kokoontuakseen kylällä.

Ylipaakkolantien varressa yhteisötaideprojekti oli tällainen syy.

Mirjami Ylitalo ja Kaisa Lahti uskovat, että myös projektiin osallistumattomat saavat siitä osansa Ollitervon kylälätilalla viikoittain kokoontuvassa käsityökerhossa.

– Kokeilemme varmasti kerhossa näitä tekniikoita, joita meille on opetettu, ja jatkamme tätä taidetyötä.

KUVAAJA REETTA BREILIN

Yli 250 vierasta näki näyttelyn Louella.

MIKA

Kylän kuva -yhteisötaideprojekti Tervolassa

Kuvataidekasvatuksen opiskelijoiden Reetta Breilin ja Mari Parpalan Kylän kuva -projektissa mukana oli noin kaikkisymmentä henkeä.

Kesällä pidetyt kokoukset järjestettiin Ollitervon talossa, joka on kyläläisten kokoontumispaikka esimerkiksi käsityökerhon merkeissä.

Projektiin osallistuneet kyläläiset tuottivat opiskelijoiden ohjauksessa muun muassa kuvia ja käsitöitä.

Yhteisötaiteen keinoin käsiteltiin myös alueen historiaa, kulttuuriperintöä ja muutosta.

Projektin tuokset olivat nähtävillä Tervolan Maaseudulta käsin -messuille kootussa näyttelyssä.

Näyttelyssä kävi yli 250 vierasta.

Yhteisötaiteessa taidetta tehdään innostamalla jokin ryhmä yhteiseen luovaan toimintaan.

Yhteisötaideprojekti on osa Breilin ja Parpalan yhteistä opinnäytetyötä, jonka he tekevät Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa.